

*DIENST VAN DE ADJUNCT
VAN DE GOUVERNEUR*

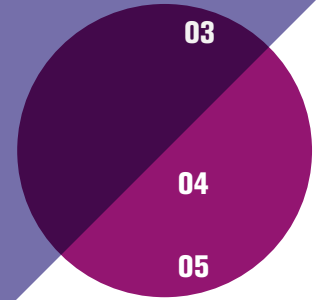
**ACTIVITEITENVERSLAG
VAN DE DIENST
VAN DE ADJUNCT VAN
DE GOUVERNEUR
VAN DE PROVINCIE
VLAAMS-BRABANT
2010 – 2011**

*DIENST VAN DE ADJUNCT
VAN DE GOUVERNEUR*

INHOUDSTAFEL

01	Voorwoord	
02	Opdracht	
03	Taalwetgeving en het bedrijfsleven	03
04	Taal en gerechtszaken	04
05	Taalwetgeving en verkiezingen	05
06	Preventie en veiligheid	06
07	Taalwetgeving en vertalingen	24
08	Taalwetgeving en het overheids personeel	32
09	Statistieken	39
		47
		62
		72

01. VOORWOORD

Bij wijze van inleiding bij het jaarverslag 2010-2011 van mijn dienst, zou ik de aandacht willen vestigen op enkele terugkerende tendensen met betrekking tot de evolutie van de dossiers.

Steeds meer dossiers vinden hun weg naar de dienst. Altijd, of bijna altijd, gaat het om vragen in verband met de taalwetten, zelfs al vallen sommige ervan niet onder het toepassingsgebied van de territoriale of materiële bevoegdheden die door de wetgever werden vastgelegd. Op inhoudelijk vlak kunnen we er niet omheen dat het oorspronkelijke doel en de geest van de taalwetten steeds vaker worden verdraaid en dat de taalwetten voor andere doeleinden worden gebruikt.

Voor steeds meer mensen zijn de taalwetten duidelijk (ook) een middel om vreemdelingen weg te houden, zich van economisch zwakkeren te ontdoen, de aandacht van de media op te eisen, enz.

In deze tijden van globalisering, waar de mobiliteit steeds groter wordt en de culturele uitwisselingen toenemen, waar het toerisme steeds meer synoniem is voor reizen naar verre contreien veeleer dan voor vakanties in de buurt, is deze evolutie tegelijkertijd paradoxaal en verontrustend voor onze samenleving te noemen. In een maatschappij waar iedereen respect voor zichzelf opeist, lijkt onverdraagzaamheid het sleutelwoord geworden. De individualiteit van de andere stoort en lijkt soms moeilijk te verdragen. Maar onverdraagzaamheid leidt tot verwijdering, en verwijdering versterkt onverdraagzaamheid!

We beweren een samenleving te zijn die de strijd aangaat tegen discriminatie. En toch, afgaande op sommige dossiers die tijdens de besproken periode werden ingediend, schijnen sommigen zich van de taalwetten te bedienen (in een poging) om aan de anti-discriminatiewetten te ontsnappen. En dat valt te betreuren. De taalwetten moeten, dat is nu eenmaal zo, worden toegepast en nageleefd, maar evenzo moet dat gebeuren rekening houdend met de geest van de wet en de doelstelling van de wetgever.

In het voorgaande verslag konden we vaststellen dat de taalwetten soms werden aangewend om bepaalde burgers hun sociale rechten (proberen) te ontzeggen. Deze tendens lijkt zich door te zetten en zich uit te breiden tot de vreemdelingen en de meest kwetsbaren in onze samenleving. Wie wordt het volgende slachtoffer?

Wellicht is het tijd om (opnieuw) even stil te staan bij het belang van het woord respect: respect voor de andere, respect voor de geest van de wet, respect voor de toepassing van de regels, respect voor onze medeburgers.

Valérie Flohimont

02. OPDRACHT

Artikel 65bis van het koninklijk besluit van 18 juli 1966¹ dat de wetten op het gebruik der talen in bestuurszaken coördineert, bepaalt de bevoegdheden van de adjunct van de gouverneur van de provincie Vlaams-Brabant. Dit artikel werd door de bijzondere wet van 16 juli 1993 ingevoegd. Het onderhavige hoofdstuk is bestemd voor de lezer die hierover meer informatie zoekt. Aangezien er ter zake geen enkele wijziging werd doorgevoerd tijdens de periode 2010-2011 wordt in dit deel de tekst uit de vorige activiteitenverslagen hernomen.

De adjunct van de gouverneur waakt over de naleving van de taalwetgeving in bestuurszaken en in het onderwijs in de randgemeenten Drogenbos, Kraainem, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Wemmel en Wezembeek-Oppem. Een eerste aspect van haar takenpakket is dus een controleopdracht: de adjunct van de gouverneur oefent immers het specifiek administratief toezicht uit ten aanzien van de gemeentelijke overheden in die gemeenten. Daartoe legt de taalwet bestuurszaken aan de burgemeesters van deze gemeenten op om binnen acht dagen afschriften te sturen van de besluiten der gemeenteoverheden die rechtstreeks of onrechtstreeks de toepassing van de taalwetgeving betreffen. De adjunct van de gouverneur kan beslissingen die niet in overeenstemming zijn met de taalwet bestuurszaken schorsen. Hierdoor kan de beslissing in kwestie gedurende 40 dagen geen uitvoering krijgen.

Ditzelfde wetsartikel biedt verder ook de wettelijke basis voor het tweede luik van haar opdracht. De wet belast de adjunct van de gouverneur met het onderzoek van klachten tegen de niet-naleving van de taalwetgeving in bestuurszaken die door een natuurlijke of rechtspersoon bij haar worden ingediend en die lokaliseerbaar zijn in een der randgemeenten.

Hierbij kan, indien nodig, een bemiddelingsopdracht worden opgestart ten einde de standpunten van klager en betrokken overheid met elkaar te verzoenen.

Een laatste aspect wordt niet expliciet door de wet geregeld, maar is eigenlijk inherent verbonden aan de opdracht. De dienst van de adjunct van de gouverneur wordt regelmatig gecontacteerd door allerlei instellingen en overheidsdiensten voor advies. Veelal ligt een tweevoudige bekommernis aan de basis van een dergelijke vraag: enerzijds moeten de overheidsdiensten de taalwetgeving, die van openbare orde is, eerbiedigen. Anderzijds trachten zij meer en meer tegemoet te komen aan de verwachtingen van de burgers zodat een grotere toegankelijkheid (transparantie) en klantvriendelijkheid belangrijke doelstellingen zijn. Deze laatste criteria worden in toenemende mate gehanteerd als maatstaf voor de efficiëntie van de diensten. De overheid evolueert aldus naar een open overheid die met de burgers communiceert of hun informatie verstrekt. Hierbij wordt uiteraard gebruik gemaakt van de hedendaagse communicatietechnieken. De praktische toepassing van deze nieuwe technieken kan - geconfronteerd met de voorschriften van de taalwetgeving - leiden tot diverse vraagstellingen over de toepassing van die wetgeving.

¹. KB van 18 juli 1966 betreffende de coördinatie van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, BS 2 augustus 1966, hierna taalwet bestuurszaken of SWT.

03. TAALWETGEVING EN HET BEDRIJFSLEVEN

Opvallend is dat de laatste jaren meer vragen worden gesteld of klachten worden ingediend over het taalgebruik in de bedrijfswereld.

Doen anderstalige menukaarten u alleen maar wegdromen naar paradijselijke vakantieoorden? De kans bestaat dat die zin u vergaat bij de vaststelling dat de gebruiksaanwijzing van uw dure, net aangeschafte camera alleen maar in het Engels en het Koreaans is opgesteld.

In dit hoofdstuk gaan we het dus niet hebben over de kwaliteit van de ondertiteling van bepaalde tv-programma's, noch over het aanbod aan anderstalige films van bepaalde kabelmaatschappijen bestemd voor specifieke taalgemeenschappen, of de afkomst van de winkelbediende. We gaan wel nader in op bepaalde taalregels waarmee een bedrijf rekening moet houden bij het opstellen van arbeidscontracten of facturen, bij het verstrekken van informatie aan klanten en bij het naleven van de fiscale wetgeving.

Voor de bedrijfswereld geldt in principe de taalvrijheid. Toch heeft de overheid een aantal verplichtingen inzake taalgebruik opgelegd aan de bedrijven en ondernemingen. Hier zijn verschillende redenen voor zoals consumentenbescherming of het regelen van de contacten met de administratie, waardoor de voorschriften over verscheidene regelgevende teksten verspreid zijn en diverse instanties bevoegd zijn. Deze 'versnippering' maakt het uiteraard niet eenvoudig voor de burger die informatie zoekt over zijn rechten of die een bepaalde situatie wenst aan te klagen, noch voor het bedrijf dat in dat kluwen van voorschriften soms maar moeizaam zijn weg vindt.

Wanneer men het heeft over de taalwetgeving in het bedrijfsleven, verwijst men doorgaans naar de onderstaande drie rechtsnormen:

- Het KB van 18 juli 1966 betreffende de coördinatie van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken of taalwet bestuurszaken (SWT);
- Het decreet van de (toenmalige) Nederlandse Cultuurraad van 19 juli 1973 tot regeling van de talen voor de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en de werknemers, alsmede van de door de wet en verordeningen voorgeschreven akten en bescheiden van de ondernemingen (hierna: het Ned. Taaldecreeet);
- Het decreet van de Franse Gemeenschap van 30 juni 1982 inzake de bescherming van de vrijheid van het taalgebruik van de Franse taal in de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en hun personeel, alsook van akten en documenten van ondernemingen opgelegd door de wet en de reglementen (hierna: Fr. Taaldecreeet).

Het enige criterium dat vastlegt welke van deze drie rechtsnormen van toepassing is, is de geografische lokalisatie van de exploitatiezetel; de ligging van de maatschappelijke hoofdzetel of de administratieve zetel is hierbij irrelevant. Concreet betekent dit dat voor een bedrijf met kantoren in bijvoorbeeld Brugge en Drogenbos, op het kantoor in Drogenbos de taalwet bestuurszaken van toepassing is. Het kantoor te Brugge valt onder de Vlaamse wetgeving.

Arbeidsverhoudingen

Bij het opstellen van de taalwet bestuurszaken in de jaren 1960 achtte de wetgever het nodig om eveneens taalregels te voorzien die de communicatie tussen de werkgever en zijn werknemers regelen. Vooral de bescherming van de werknemers stond hierbij voorop: de wetgever wou zich ervan verzekeren dat alle instructies vanwege de werkgever aan de werknemers gebeurden in een voor hen verstaanbare taal. Ook de taal waarin het arbeidscontract werd opgesteld moest hieraan voldoen. Met de staatshervorming van 1970 werden de zogenoemde sociale betrekkingen een bevoegdheid van de gemeenschapsoverheden² die op hun beurt voorschriften uitvaardigden. De principes ervan zijn evenwel grotendeels gelijklopend met die van de taalwet bestuurszaken.

Documenten bestemd voor het personeel moeten opgesteld zijn in de taal van het gebied waarin de exploitatiezetel of de onderscheiden exploitatiezetels gevestigd zijn. Een arbeidsovereenkomst is zo een document. Een bedrijf dat gevestigd is in een randgemeente moet dus volgens artikel 52 SWT de arbeidsovereenkomsten in het Nederlands opstellen.

In oktober 2010 vroeg de personeelsdienst van een bedrijf gevestigd in een randgemeente in welke taal zij het arbeidscontract moesten opstellen voor een handelsreiziger die zijn beroepsactiviteiten uitsluitend

in het zuiden van het land uitoefent. Voor de meeste personeelsleden van dit bedrijf bestaat er geen twijfel over de exploitatiezetel waaraan zij verbonden zijn. Voor handelsvertegenwoordigers kan dit minder evident zijn omdat zij niet noodzakelijk dagelijks of op regelmatige basis aanwezig zijn in de vestiging in de randgemeente en zij hun beroepsactiviteiten hoofdzakelijk 'buitenshuis' verrichten.

Volgens het Grondwettelijk Hof is de exploitatiezetel iedere vestiging of elk centrum met enige standvastigheid waaraan het personeelslid gehecht is en waar de sociale betrekkingen tussen de werkgever en de werknemer in principe plaatshebben: daar worden doorgaans de opdrachten en instructies aan het personeel gegeven, worden mededelingen gedaan en wendt hij zich tot zijn werkgever.³ Deze zienswijze wordt ook gevolgd door het Hof van Cassatie.⁴

Uit de rechtspraak blijkt dat voor een handelsvertegenwoordiger de zetel van de onderneming waar orders worden gegeven of instructies worden ontvangen en opgehaald doorslaggevend is voor het bepalen van de exploitatiezetel. De plaats waar hij zijn activiteiten uitoefent komt niet in aanmerking. Ook de woonplaats van de handelsvertegenwoordiger kan niet als exploitatiezetel worden beschouwd indien blijkt dat hij er de koopwaar niet uitstalt, er geen cliënteel

². De federale wetgever blijft echter bevoegd voor: de gemeenten of groepen van gemeenten palend aan een ander taalgebied en waar de wet het gebruik van een andere taal dan die van het gebied waarin zij gelegen zijn, voorschrijft of toelaat; de diensten waarvan de werkkring verder reikt dan het taalgebied waarin zij gevestigd zijn; de door de wet aangewezen federale en internationale instellingen waarvan de werking gemeen is aan meer dan één gemeenschap.

³. GwH 30 januari 1986, arrest nr. 10.

⁴. Cass. 22 april 2002, rolnummer S01009ON.

ontvangt,⁵ er de vertegenwoordiging van de directie niet ontvangt en er geen instructies ontvangt.

De concrete organisatie van de beroepsactiviteiten en de wijze waarop hij zijn werkinstructies ontvangt, zijn dus essentiële factoren voor het bepalen van de exploitatiezetel en bijgevolg van de taalregeling die van toepassing is. Indien de vertegenwoordiger verbonden is aan de centrale zetel in de randgemeente, dan moet de arbeidsovereenkomst in het Nederlands worden opgesteld. De taalwet bestuurszaken voorziet wel in de mogelijkheid om een vertaling toe te voegen bij de originele documenten als dit kan worden verantwoord aan de hand van de personeelssamenstelling. Indien hij verbonden is aan een (bij)kantoor/filiaal gelegen in het Franse taalgebied, dan moet het arbeidscontract in het Frans opgesteld worden op basis van het Fr. Taaldecreet. Ook hier is het bijkomend gebruik van een andere taal toegelaten, maar de Franse tekst is de enige die rechtskracht heeft.

De keuze voor een bepaalde taal kan bij eventuele conflicten belangrijke gevolgen hebben bijvoorbeeld voor het proefbeding, de ingang van de ontslagtermijnen, de geldigheid van de opzeggingsbrief, de toekenning van ontslagpremies of concurrentiebedingen.

De taalwet bestuurszaken voorziet als sanctie de vervanging van het kwestieuze document, dit in tegenstelling tot de decreten van de Vlaamse en Franse gemeenschap die beide een vernietigingssanctie bevatten. Deze vervanging heeft een retroactieve werking. De miskenning van de regel betekent niet dat de arbeidsovereenkomst nietig of niet-tegenwerpelijk zou zijn. Artikel 59 SWT voorziet enkel in de vervangingsprocedure. Het herstel heeft enkel betrekking op de vorm van de akte en houdt geen verband met de inhoud ervan, die, ongeacht de vormgebreken waarmee de akte behept is, blijft bestaan.

In januari 2011 ontving de personeelsdienst van een randgemeente twee Franstalige sollicitatiebrieven op vacatures die op de gemeentelijke website in het Nederlands en in het Frans waren gepubliceerd. Binnen de gemeentelijke overheidsdiensten was er twijfel gerezen over de taal waarin op deze brieven mocht worden geantwoord. Moest dit in het Nederlands gebeuren omdat dat de taal van de binnendiensten is of kon het ook in het Frans omdat er nog geen formele band bestaat tussen de kandidaat-werknemer en het gemeentebestuur, zodat de sollicitant eventueel zijn recht op de faciliteitenregeling zou kunnen laten gelden?

5. Algemeen wordt aangenomen dat het opsporen en bezoeken van cliënten essentiële bestanddelen zijn van de taak van een handelsvertegenwoordiger. Zie W. VAN EECKHOUTTE, *Sociaal compendium*, Kluwer, 2010-2011, p. 226 e.v.

De vraagstelling betreft het taalgebruik tussen een werkgever en potentiële werknemers. Hoewel een tewerkstellingsrelatie zich hoofdzakelijk situeert in de private sfeer, waar de taalvrijheid geldt, heeft de wetgever het nodig geacht om het taalgebruik ervan te regelen.

De correcte afbakening van het begrip 'sociale betrekkingen', die nauw verbonden zijn met een tewerkstellingsrelatie, is voor deze vraag cruciaal, aangezien sollicitatiegesprekken plaatsvinden wanneer er nog geen sprake is van een formele, juridische tewerkstellingsband tussen beide partijen. Over de invulling van de term 'sociale betrekkingen' zijn in het verleden al betwistingen gerezen. In het artikel 129, § 1, 3° van de Grondwet wordt er geen definitie gegeven. Dit is evenmin het geval bij artikel 52 van de taalwet bestuurszaken. Het – overigens niet toepasselijke – Ned. taaldecreet verschaft wel een interessante algemene omschrijving⁶ waaruit blijkt dat de sociale betrekkingen zowel de mondelinge als de schriftelijke individuele en collectieve contacten tussen de werknemers en werkgevers omvatten die rechtstreeks of onrechtstreeks verband houden met de tewerkstelling. Het Grondwettelijk Hof heeft in zijn arrest nr. 10 van

30 januari 1986 geoordeeld dat deze definitie niet in strijd is met de grondwettelijke voorschriften.⁷

In 1995 velde het Grondwettelijk Hof een arrest⁸ dat relevant is voor de aangekaarte problematiek.⁹ Het Hof oordeelde dat 'werkaanbiedingen' niet konden worden beschouwd als een 'sociale betrekking' tussen werkgevers en hun personeel omdat een werkaanbieding uitgaat "van een bepaalde persoon en [zich richt] tot een onbepaald aantal personen. Zij strekt niet verder dan het eenzijdig verkondigen van de mogelijkheid om een arbeidsverhouding tot stand te brengen".

Het Hof oordeelde in hetzelfde arrest dat 'gesprekken en geschriften die kaderen in de betrekkingen tussen werkgevers en sollicitanten' daarentegen wel begrepen zijn in het begrip 'sociale betrekkingen tussen werkgevers en hun personeel': "De betrekking tussen werkgevers en werknemers begint evenwel niet met het sluiten van de arbeidsovereenkomst. Het is immers moeilijk denkbaar dat een werkgever een werknemer zou kunnen aanwerven zonder één of meer voorafgaande gesprekken met sollicitanten of zelfs zonder dat tussen beide partijen één of meer geschriften worden uitgewisseld. Elk van

6. Hoewel het geen twijfel lijdt dat op de aangekaarte situatie de federale taalwet bestuurszaken van toepassing is omdat de werknemer in kwestie zijn beroepsactiviteiten zal uitoefenen in de randgemeente, zal bij de verdere analyse verwezen worden naar het Septemberdecreet om het concept 'sociale betrekkingen' nader te omschrijven.

7. Hierbij moet echter worden opgemerkt dat in de taalwet bestuurszaken, althans voor wat de private bedrijven betreft, veeleer sprake lijkt van 'documenten' waardoor het niet zeker is of de federale wetgever destijds een even ruime invulling heeft beoogd als de Vlaamse decreetgever.

8. Arbitragehof 9 november 1995, arrest 72/95.

9. Het Hof behandelde een beroep tegen een decreet van de Vlaamse Gemeenschap dat beoogde om de precontractuele fase van de betrekkingen tussen werkgevers en werknemers aan het N. Taaldecreet te onderwerpen door o.a. het taalgebruik te regelen van de werkaanbiedingen en van alle contacten tussen werkgever en sollicitanten voorafgaand aan het arbeidscontract en de eigenlijke tewerkstelling, ongeacht het feit of er al dan niet een arbeidscontract tot stand kwam.

die gesprekken en geschriften brengt aldus – in tegenstelling tot wat is opgemerkt met betrekking tot de werkaanbiedingen – een betrekking tot stand tussen een potentiële werkgever en een bepaalde persoon, te weten elke persoon van wie de kandidaatstelling in aanmerking is genomen, zowel voor de ene als voor de andere zullen door die selectieprocedure de essentiële elementen van de arbeidsverhouding worden gepreciseerd”.

In de plaatselijke diensten van een randgemeente mag niemand tot een ambt of een betrekking worden benoemd of bevorderd indien hij de Nederlandse taal niet kent. Deze taalkennis wordt bewezen op basis van het vereiste diploma of door een voorafgaand examen. Toelatings- en bevorderingsexamens gebeuren in het Nederlands. In de vacatureberichten werd melding gemaakt van een zogenoemd GESCO-statuut en een startbaanovereenkomst waardoor de werknemer met een arbeidsovereenkomst, en niet in statutair verband, zal worden verbonden aan de gemeente. De doelstelling van de wetgever betreffende het bewaken van de taalkennis van de medewerkers mag ondanks deze contractuele aanstelling niet worden veronachtzaamd.

Op het eerste gezicht zou men kunnen stellen dat de ‘sociale betrekking’ die ontstaat in contractuele context tussen de kandidaat en het gemeentebestuur zodra eerstgenoemde ingaat op het vacaturebericht in het Nederlands moet gebeuren. Maar er kan enkel sprake

zijn van een sociale betrekking indien de kandidatuur in overweging wordt genomen. De sollicitatieprocedure, die ontstaat zodra een kandidatuur ‘in aanmerking wordt genomen’, gebeurt bijgevolg uitsluitend in het Nederlands. De taalfaciliteiten brengen niet met zich mee dat aanwervingsproeven in het Frans kunnen gebeuren, noch dat, in de hypothese van een daaropvolgende aanstelling, afbreuk kan worden gedaan aan de eentalig Nederlandse binnendiensttaal.

Enkel voor wie ingaat op het vacaturebericht en zijn/haar kandidatuur in overweging weet genomen, ontstaat dus een ‘sociale betrekking’. Is dit niet het geval, dan kan men de verhouding kwalificeren als een ‘betrekking met een particulier’. Dan verloopt de communicatie met de kandiderende inwoners van de gemeente naar hun keuze in het Nederlands of het Frans.

Dit geldt eveneens voor spontane sollicitaties. Wordt de spontane sollicitatie inhoudelijk in overweging genomen, dan moet het Nederlands gebruikt worden; wil men louter meedelen dat er geen vacatures voorhanden zijn, dan wordt het Nederlands of het Frans gebruikt, naar keuze van de sollicitant die geldig aanspraak maakt op taalfaciliteiten.

In de vacatureberichten in kwestie werd de aandacht van de lezer niet uitdrukkelijk gevestigd op het feit dat de gemeente in haar binnendiensten uitsluitend het Nederlands gebruikt.¹⁰ Geïnteresseerden die de

10. Dit kon enkel worden afgeleid uit de laatste vermelding van het gevraagde profiel “Je bent in het bezit van een Selor attest, ‘art. 7’ niveau 3D met bewijs van de kennis van de Nederlandse taal, indien je moedertaal Frans is of indien je in het bezit bent van een Franstalig diploma. / Vous êtes en possession d’un certificat Selor, art. 7 niveau 3D avec preuve de la connaissance du néerlandais si votre langue maternelle est le français ou si vous êtes en possession d’un diplôme francophone.”

vacature louter in het Frans opmerkten, reageerden bijgevolg in deze taal. Hoewel er van sollicitanten redelijkerwijze mag verwacht worden dat zij zich op voorhand informeren over de potentiële werkgever, leek het de adjunct van de gouverneur in dit lopende dossier toch aangewezen om de betrokken kandidaten te contacteren in het Frans met de boodschap dat de toelatingsproeven – waaronder het interview – krachtens de taalwet bestuurszaken in het Nederlands verlopen. Om soortgelijke misverstanden te vermijden werd verder aangeraden om in toekomstige vacatures dit taalaspect duidelijker te vermelden.

Fiscale aangelegenheden

In de huidige overzichtsperiode werden ook een aantal vragen gesteld over de taal waarin fiscale documenten mogen of moeten worden opgesteld. Twee fundamentele vragen hieromtrent betroffen de belastingaangiften en de aanslagbiljetten. De taal van deze documenten geeft immers nog steeds aanleiding tot misverstanden en/of wrevel.

Subsidieaanvragen

Zo kreeg de dienst in april 2010 een ambtenaar van de FOD Financiën aan de lijn die zich afvroeg of de Spaanstalige boekhoudkundige documenten van een Peruviaanse vereniging moesten worden aanvaard in het kader van een subsidieaanvraag. Om voor subsidies in aanmerking te komen, dient men vaak boekhoudkundige en fiscaalrechtelijke documenten

voor te leggen waaruit blijkt dat de subsidieaanvraag gewettigd is. De advocaat van de organisatie had dermate aangedrongen op de aanvaarding van deze stukken ter beoordeling van de aanvraag dat twijfel was gerezen over het taalgebruik dat van belastingplichtigen en van subsidieaanvragers kan worden geëist.

Hoewel de territoriale onbevoegdheid van de dienst in dit dossier vaststond, antwoordden we in het kader van de samenwerking tussen openbare diensten dat de voorschriften van artikel 41 SWT op zich volstaan. Uit deze wetsbepaling kan immers worden afgeleid dat wie door een zogenoemde centrale dienst wenst te worden bediend, een van de drie landstalen moet bezigen (Nederlands, Frans of Duits). De taalhoffelijkheidsbepaling zoals vervat in artikel 12 SWT kan immers niet zonder meer worden uitgebreid naar de behandelde casus. Bovendien hangt de zorgvuldigheid van het overheidsoptreden samen met een goed begrip van de (taal waarin de) voorgelegde documenten (zijn opgesteld).

Vennootschapsbelasting

In november 2010 contacteerde een inspecteur van de FOD Financiën de dienst met een vraag naar de draagwijdte van de taalfaciliteiten, meer bepaald of een in een randgemeente gevestigde vzw, die werd aangeslagen in de vennootschapsbelasting wegens het ontwikkelen van winstgevende activiteiten in strijd met haar statuut, geldig aanspraak kon maken op faciliteiten. De – volgens de taal van de statuten –

kennelijk Franstalige vzw had om een Franstalige behandeling door het betrokken fiscale bestuur gevraagd, doch die was geweigerd. De inspecteur van de FOD Financiën ging ervan uit dat bedrijven geen aanspraak kunnen maken op de faciliteitenregeling en dat dit ook geldt voor vzw's.

In de analyse vertrokken we van de kwalificatie van het betrokken fiscaal bestuur dat qua werkterrein naast de Brusselse gemeenten ook de faciliteitengemeenten bedient. Met toepassing van artikel 35, § 1, b) SWT kan het dan ook worden beschouwd als een zogenoemde gewestelijke dienst waarvan de werkkring gemeenten uit Brussel-Hoofdstad en tevens gemeenten uit het Nederlandse of het Franse taalgebied of beide bestrijkt. Zulke diensten vallen onder dezelfde regeling als de plaatselijke diensten in Brussel-Hoofdstad.

Volgens artikel 19 SWT gebruiken deze diensten in hun betrekkingen met particulieren de door de particulieren gebruikte taal voor zover die het Nederlands of Frans is. Het tweede lid van artikel 19 SWT bepaalt echter dat aan een privaat bedrijf dat gevestigd is in een gemeente zonder speciale regeling uit het Nederlandse of het Franse taalgebied, geantwoord wordt in de taal van die gemeente. De twijfel bij het fiscaal bestuur was te verklaren vanuit deze bewoordingen. Nochtans moet *a contrario* uit de wetsbepaling worden afgeleid dat de betrokken rechtspersoon geldig aanspraak kan maken op

een behandeling in het Frans. De vzw was immers onmiskenbaar gevestigd in een gemeente met speciale taalregeling.

De vraag of de vzw kan worden beschouwd als een privaat bedrijf doet dan ook niet ter zake. Een behandeling in het Frans weigeren, ofschoon daarom uitdrukkelijk werd verzocht door de vzw, viel dan ook niet te verzoenen met de taalwet bestuurszaken.

In augustus 2010 vroeg de bestuurder van een bedrijf met maatschappelijke zetel in een randgemeente of een bedrijf zoals het zijne enkel in het Nederlands aan zijn fiscale verplichtingen kon voldoen en meer bepaald of dergelijke onderneming een belastingaangifte in het Frans kon eisen.

Volgens het woordenboek Van Dale is een belastingaangifte een verklaring waarin de belastingplichtige het belastbaar inkomen meedeelt aan de inspectie der belastingen. Het bedrijf moet dit doen aan de hand van een door de administratie verstrekt document en is bijgevolg enkel verantwoordelijk voor het invullen van een aantal gegevens op een formulier dat door de belastingadministratie is opgesteld volgens een wettelijk vastgelegd model en dat door de bevoegde administratie naar iedere belastingplichtige gestuurd wordt.¹¹ Op dit formulier staan trouwens al een aantal gegevens zoals identificatiegegevens, bevoegd

11. Art. 305, WIB 92: Belastingplichtigen die aan de personenbelasting, aan de vennootschapsbelasting of aan de rechtspersonenbelasting zijn onderworpen, [...] zijn gehouden ieder jaar aan de administratie der directe belastingen een aangifte over te leggen in de vormen en binnen de termijnen omschreven in de artikelen 307 tot 311.

kantoor en uiterste datum van terugzenden ingevuld. Indien de belastingplichtige nalaat om de aangifte in te dienen of indien deze vormgebreken vertoont, dan kan de belastingdienst trouwens een aanslag van ambtswege uitvoeren. Concreet betekent dit dat de inbreng van de firma zich beperkt tot het invullen van de gevraagde gegevens op een door de overheid verstrekt formulier.¹²

Deze documenten kunnen trouwens ook online worden ingevuld op de site van de belastingadministratie (Intervat voor de BTW-aangifte; Biztax voor vennootschapsbelasting; Taxonweb voor particulieren). Het document waarvan sprake gaat dus niet uit van het bedrijf in kwestie zodat artikel 52 SWT geen toepassing vindt. Dit artikel verplicht de private bedrijven om de taal van het gebied te gebruiken voor alle akten en bescheiden die voorgeschreven zijn bij de wetten en reglementen. Artikel 1, § 1, 6° beperkt het toepassingsgebied van de taalwet bestuurszaken voor wat de bedrijfswereld betreft, tot handelingen en bescheiden uitgaande van de private nijverheids-, handels- of financiebedrijven.

De belastingaangifte moet dus gekwalificeerd worden als een 'formulier', waardoor artikel 24 SWT toepassing vindt. Op basis hiervan mag een privaat

bedrijf gevestigd in een randgemeente inderdaad zijn belastingaangifte invullen in het Frans.

Aanslagbiljetten

Hierbij aansluitend had de bedrijfsleider in kwestie ook geïnformeerd over de taal van het aanslagbiljet inzake de vennootschapsbelasting.

In dit verband kon zonder enige twijfel worden aangenomen dat een aanslagbiljet uitgaat van de versturende administratie en in geen geval van het privaat bedrijf. Het is immers volgens het woordenboek Van Dale een 'papier waardoor de belastingschuldige in kennis gesteld wordt van het door hem te betalen bedrag'. De omschrijving die de Administratie van Fiscale zaken hanteert, is analoog.¹³

Deze kennisgeving staat los van de vestiging van de aanslag en kadert volledig binnen de invorderingsprocedure. Een aanslagbiljet kan bijgevolg worden gekwalificeerd als een 'betrekking met een particulier', ook als het toegestuurd wordt aan bedrijven,¹⁴ zodat artikel 25 SWT toepassing vindt. Op basis van een toepassing *a contrario* van deze wetsbepaling kan een privaat bedrijf met zetel in een randgemeente geldig aanspraak maken op taalfaciliteiten.

12. Art. 307, WIB 92: § 1. De aangifte wordt gedaan op een formulier waarvan het model door de Koning wordt vastgesteld en dat wordt uitgereikt door de dienst die daartoe door de directeur-generaal van de directe belastingen werd aangewezen. § 2. Het formulier wordt ingevuld overeenkomstig de daarin voorkomende aanduidingen, gewaarmerkt, gedagtekend en ondertekend. § 4. De aangifte moet worden teruggezonden of afgegeven aan de dienst die op het formulier is vermeld.

13. Het aanslagbiljet is een uittreksel uit het artikel van het kohier waarin de betrokken belastingplichtige is opgenomen. Met het aanslagbiljet geeft de administratie de belastingplichtige kennis van zijn schuld en van de uiterste datum waarop hij deze moet betalen.

14. VCT 7 september 2006, advies nr. 38.103 betreffende een aanslagbiljet vanwege de Administratie Financiën toegestuurd aan een bedrijf uit het Brusselse.

Niet alleen zou een privaat bedrijf gevestigd in een randgemeente inderdaad zijn belastingaangifte kunnen invullen in het Frans; het kan indien het dit wenst een Franstalig exemplaar van het toegestuurde aanslagbiljet vragen aan de bevoegde instantie. Dit standpunt sluit aan bij wat we in de parlementaire voorbereidingen¹⁵ terugvinden; ook de Vaste Commissie voor Taaltoezicht (VCT) heeft zich in dezelfde lijn uitgesproken.¹⁶

In een andere vraag werd gepolst naar de waarde van een aanslagbiljet dat in het Nederlands wordt gericht aan een bedrijf gelegen in een randgemeente en waarop de vermelding "Texte français sur demande écrite" staat. De vraagsteller suggereerde de nietigheid van een dergelijk aanslagbiljet omdat een gedeelte ervan opgesteld werd in een andere taal dan het Nederlands.

De adjunct van de gouverneur was van oordeel dat van een onwettigheid, laat staan een nietigheid geen sprake kon zijn, vermits de Franstalige vermelding specifiek gericht is tot de leden van de anderstalige 'minderheid' in de gemeenten die een bijzonder taalstatuut genieten.

Een louter Nederlandstalige vermelding met dezelfde strekking zou perfect bestaanbaar geweest zijn met het stelsel van de taalfaciliteiten. Men kan zich evenwel afvragen of een document dat volledig in

het Nederlands is opgesteld, inclusief de vermelding "Franstalige versie beschikbaar op eenvoudige aanvraag", niet ondoeltreffend is ten aanzien van de betrokken burgers en dus *de facto* een miskenning, zo niet ontkenning inhoudt van het recht op taalfaciliteiten voor de Nederlandsonkundige inwoners van die gemeenten.

Verder zou deze vermelding disproportionele gevolgen hebben voor de belanghebbenden t.a.v. de door de Vlaamse overheid nagestreefde doelstelling, met name de aandacht van de burger te vestigen op het Vlaamse karakter van de gemeente. Ze zouden zich immers *de facto* in de onmogelijkheid bevinden hun taalrechten uit te oefenen en dus ook de eventuele verplichtingen die hun in dergelijke briefwisseling worden meegedeeld niet kunnen nakomen.

Eén enkele Franse zin kan in redelijkheid niet geacht worden de voorrangstatus van het Nederlands in het gedrang te brengen. Deze zin is immers specifiek gericht tot de leden van de anderstalige 'minderheid' in deze gemeenten die een bijzonder taalstatuut genieten. Deze korte anderstalige vermelding maakt het inderdaad mogelijk om de wettelijke taalvoorschriften te eerbiedigen met inachtneming van de voorrangstatus die het Nederlands toekomt in het Nederlandse taalgebied, terwijl Nederlandsonkundigen via dit korte

15. In het Verslag van de Senaatscommissie verwijst DESTEXHE ter verduidelijking naar "alle akten die normalerwijze moeten worden gepubliceerd in de bijlagen van het Staatsblad of neergelegd ter griffie van de rechtbank van de vennootschappen" en geeft hij als voorbeeld "statuten, koopmansboeken, balansrekeningen, bijeenroeping van de Raad van Bestuur [...] alle documenten door de reglementen van de sociale zekerheid vereist".

16. VCT 20 november 2009, advies 40.123: "De private bedrijven die in Wemmel gevestigd zijn mogen hun BTW-aangiften in de taal naar keuze, het Nederlands of het Frans, indienen. In hun betrekkingen met de BTW-Controledienst mogen zij eveneens de taal gebruiken die zij verkiezen."

zinnetje in het Frans geïnformeerd worden over hun taalrechten wat de kwaliteit van de dienstverlening aan de burger ten goede komt.

In juni 2011 vroeg een inwoner uit een van de randgemeenten per mail een Franstalige versie van zijn aanslagbiljet inzake verkeersbelasting. Op het aanslagbiljet was deze mogelijkheid uitdrukkelijk vermeld. Een automatisch gegenereerd (en Nederlandstalig) antwoord vanwege de te Aalst gevestigde Vlaamse Belastingdienst gaf terstond aan dat zijn vraag zo spoedig mogelijk verwerkt zou worden. Toen na drie weken nog geen Franstalige versie was aangekomen, vroeg de inwoner onze tussenkomst teneinde het probleem aan te kaarten bij de belastingdienst. Zodra de fiscale administratie ons had verzekerd dat Franstalige aanslagbiljetten met een nieuwe termijn waren verstuurd, konden we de inwoner dan ook bevestigen dat zijn legitieme aanspraken waren geëerbiedigd. In de daaropvolgende maand kregen we met een analoog verzoek te maken uit weliswaar een andere randgemeente. Onze tussenkomst bracht met zich dat ook deze rechthebbende een Franse versie toegestuurd kreeg. Toen ten slotte een derde, volstrekt analoog dossier moest worden aangelegd, contacteerde de dienst de administrateur-generaal van de Vlaamse Belastingdienst die een omstandige uitleg gaf bij de organisatorische problemen die hadden verhinderd om binnen redelijke termijnen het gepaste gevolg te geven aan de aanvragen van menig inwoner uit de Vlaamse randgemeenten. Een (destijds nog te implementeren)

nieuwe beheersstructuur zou bovendien, aldus nog de topman van de administratie, moeten verhinderen dat de verwerking van gelijkaardige aanvragen onredelijk lang op zich zou laten wachten.

Invorderingsprocedure

De gemeentelijke ontvanger van een randgemeente contacteerde de dienst in oktober 2010 met een vraag over het taalgebruik naar aanleiding van een invorderingsprocedure inzake onbetaald gebleven gemeentebelastingen. Betrokkene had de RTBF in het Nederlands aangeschreven met de mededeling dat een loonbeslag werd gelegd ten aanzien van een werknemer van de Franstalige openbare omroep die kennelijk nog gemeentebelastingen verschuldigd was. De wet voorziet in dergelijke gevallen dat bij ontstentenis van een bevestiging vanwege de werkgever binnen de 14 dagen, de werkgever hoofdelijk aansprakelijk is voor de verschuldigde sommen. De RTBF had weliswaar binnen de termijn geantwoord, maar deed dit in het Frans. De gemeenteontvanger vroeg zich af of dit antwoord, meer bepaald de taal waarin het was opgesteld, wel wettelijk was. Indien de in het Frans verzonden brief van de RTBF als nietig zou moeten worden beschouwd, zou de gemeenteontvanger de verschuldigde belastingen ook op de RTBF verhaald kunnen hebben en de door de medewerker verschuldigde belastingen opeisen.

De redenering van de gemeenteontvanger vatten we kort samen. Uit de omschrijving van de opdracht blijkt dat het doelpubliek van de RTBF als autonoom overheidsbedrijf zich voornamelijk binnen de Franse

Gemeenschap situeert. Aangezien de centrale zetel van de RTBF gevestigd is in het Brusselse (1044 Brussel, Reyerslaan 52), hebben we te maken met een gewestelijke dienst waarvan de werkkring gemeenten uit Brussel-Hoofdstad en tevens gemeenten uit het Franse taalgebied bestrijkt (artikel 35, § 1 SWT). Hierdoor geldt hetzelfde taalregime als voor de plaatselijke diensten in Brussel-Hoofdstad. In dat geval bepaalt artikel 17, § 3 SWT dat de betrekkingen met diensten uit het Nederlandse of Franse taalgebied moeten geschieden in de taal van dat gebied. Volgens die redenering had de RTBF moeten antwoorden in het Nederlands op de – eveneens verplicht in het Nederlands opgestelde – brief (cf. artikel 23 SWT).

Volgens de adjunct van de gouverneur was eerder artikel 22 van de taalwet bestuurszaken toepasselijk. Gewestelijke diensten met zetel te Brussel-Hoofdstad die naast het hoofdstedelijke gebied ook gemeenten uit het Nederlandse of Franse taalgebied (of beide gebieden) bedienen, volgen immers op basis van artikel 35, § 1 SWT het regime van de plaatselijke diensten uit Brussel. Voor Brusselse instellingen “waarvan de culturele activiteit een enkele taalgroep interesseert”, specificeert artikel 22 SWT dat zij onderworpen zijn aan de regeling die geldt voor het overeenkomstig gebied. De RTBF is een dergelijke instelling. In de

Beheersovereenkomst van de RTBF (2007-2011, BS 4 december 2006), genomen in uitvoering van artikel 8 van het Decreet van de Franse Gemeenschap van 14 juli 1997 (BS 28 augustus 1997), komt immers duidelijk tot uiting dat de RTBF “s’adresse à l’ensemble du public de la Communauté française et à tous ceux qui s’y rattachent par la langue et la culture et rassemble les publics les plus larges; [...] s’adresse à l’ensemble des francophones de Belgique et aux Belges francophones à l’étranger”.¹⁷

Het taalgebruik tussen een plaatselijke dienst uit het Franse taalgebied, waarmee de RTBF met toepassing van artikel 35, § 1 en artikel 22 SWT wordt gelijkgesteld, en een plaatselijke dienst uit het Nederlandse taalgebied wordt niet geregeld door de taalwet bestuurszaken. Terugkerend naar onze casus was de RTBF kortom niet gehouden om in het Nederlands te antwoorden, doch kon zij dat rechtsgeldig in het Frans doen.

Ook via een andere interpretatie komen we tot dezelfde conclusie. De RTBF is immers, zoals hierboven is gebleken, een instelling opgericht door de Franse Gemeenschap die actief is op cultureel vlak. Op basis van artikel 87, § 1 van de Bijz. Wet van 8 augustus 1980 tot hervorming van

17. Volgens deze beheersovereenkomst richt de RTBF zich tot het publiek van de Franse Gemeenschap, tot allen die wegens hun taal en cultuur met de Franstalige Gemeenschap verbonden zijn en tot alle Franstaligen in België en alle Franstalige Belgen in het buitenland. De Vaste Commissie voor Taaltoezicht maakte al bij herhaling toepassing van deze bepaling in haar adviespraktijk, ook voor Nederlandse culturele instellingen. Een treffend voorbeeld vindt men in het advies waarin de Koninklijke Vlaamse Schouwburg wordt geduid als een instelling van openbaar nut, onderworpen aan de taalwet bestuurszaken en daarom moet beschouwd worden als een plaatselijke dienst van Brussel-Hoofdstad. Uit het voorschrift van artikel 22 SWT, aldus nog de VCT, volgt dan dat de KVS in zijn betrekkingen met particulieren, met de openbare diensten in het overeenkomstig gebied en voor zijn berichten en mededelingen aan het publiek, het Nederlands moet gebruiken (artikelen 10, 11 en 12 van de SWT): VCT 10 oktober 2006, advies nr. 34.076; zie in dezelfde zin: VCT 27 november 2009, adviezen nrs. 40.068-41.130.

de instellingen kunnen zowel de gemeenschaps- als de gewestregeringen gedecentraliseerde diensten, instellingen of ondernemingen oprichten. Het taalgebruik voor deze diensten wordt geregeld door de Gewone Wet van 9 augustus 1980.¹⁸ Het basisprincipe houdt in dat deze diensten eentalig zijn, ook al zijn ze gevestigd op het Brusselse grondgebied. De gecentraliseerde en gedecentraliseerde diensten van de Franse Gemeenschapsexecutieve waarvan de werkkring het gehele ambtsgebied van de Gemeenschap bestrijkt, gebruiken in principe het Frans als bestuurstaal (zie artikel 35 en artikel 36 GWHI), met dien verstande dat ze ten aanzien van de gemeenten met een speciale taalregeling uit hun ambtsgebied de regels opgelegd aan de plaatselijke diensten van deze gemeenten moeten volgen.

De GWHI bevat evenwel geen taalregeling voor contacten tussen dergelijke diensten van de gemeenschaps- en gewestregeringen en overheidsdiensten gevestigd in een ander taalgebied. Eenzelfde vaststelling geldt voor de taalwet bestuurszaken wat betreft de contacten tussen diensten uit de eentalige gebieden. Het basisprincipe brengt dus met zich mee dat diensten opgericht door de Vlaamse Gemeenschap het Nederlands gebruiken en de diensten van de Franse Gemeenschap het Frans. Zij kunnen wel uit hoffelijkheidsoverwegingen overschakelen naar een andere taal in contacten met inwoners of overheidsdiensten behorend tot het

andere eentalige taalgebied. Dit betekent dat in het aangehaalde geval de RTBF niet moest antwoorden in het Nederlands, maar dat zij zulks rechtsgeldig in het Frans kon doen.

Feitelijke verenigingen

In de periode die dit jaarverslag bestrijkt, rees bij herhaling (on)rechtstreeks de vraag naar de toepasselijkheid van taalfaciliteiten op bedrijven en feitelijke verenigingen. Blijkbaar blijft er in dit verband onduidelijkheid bestaan, hoewel de bewoordingen van de taalwet bestuurszaken een ondubbelzinnig antwoord bieden.

Aan de basis van de verwarring ligt niet zelden een snelle lectuur van artikel 25 SWT dat in zijn eerste lid aangeeft dat “[i]n hun betrekkingen met een particulier [...] dezelfde diensten de door betrokkenen gebruikte taal [gebruiken] voor zover die taal het Nederlands of het Frans is”. Het gebruik van de term ‘particulier’ in combinatie met de bewoordingen van het tweede lid van dezelfde wetsbepaling lijkt vervolgens doorslaggevend voor vele misverstanden. “Er wordt echter aan een privaat bedrijf, dat in een gemeente zonder speciale regeling uit het Frans of het Nederlands taalgebied gevestigd is, geantwoord in de taal van deze gemeente”.

18. BS 15 augustus 1980 (hierna: GWHI). Relevante uittreksels van deze wet zijn raadpleegbaar op www.adjunctvandegouverneur.be, rubriek Wetgeving, Basisteksten.

In mei 2011 vroeg het bestuur van een randgemeente, naar aanleiding van uiteenlopende meningen binnen de administratie en het college, of men een (feitelijke) vereniging kon opleggen om het Nederlands te gebruiken wanneer zij het gemeentebestuur aanschrijft.

Binnen de randgemeenten gebruiken particulieren in hun betrekkingen met het gemeentebestuur naar keuze het Nederlands of het Frans, waarop de gemeentelijke diensten antwoorden in de door de particulier gekozen taal.¹⁹ De taalwet bestuurszaken onderscheidt particulieren zoals gezegd van private bedrijven in bepaalde gevallen. Uit artikel 25 kan nochtans *a contrario* worden afgeleid dat private bedrijven die gevestigd zijn in een gemeente met speciale regeling, legitiem aanspraak kunnen maken op die regeling (lees: taalfaciliteiten) onder dezelfde voorwaarden die gelden voor burgers. De VCT stelt dat met de term 'particulier' de private sector wordt bedoeld, in tegenstelling tot de openbare diensten, en dat die evenzeer de natuurlijke personen als de vzw's en private bedrijven omvat.²⁰ Volgens de Commissie omvat het begrip 'private bedrijven' iedere vereniging van materiële productiefactoren en menselijke elementen ongeacht het feit of dit een natuurlijke persoon of een rechtspersoon is.²¹

De rechtsvorm waaronder mensen zich verenigen lijkt niet relevant in dit opzicht. Of het nu een louter feitelijke vereniging betreft zonder rechtspersoonlijkheid, dan wel een vzw of een handelsvennootschap in een van de vele rechtsvormen die het Wetboek van Koophandel voorziet, maakt voor wat de toepassing van de taalwet bestuurszaken betreft geen verschil, tenminste voor zover de vereniging of het 'privaat bedrijf' gevestigd is in een randgemeente. We kunnen dan ook besluiten dat zowel private bedrijven en vzw's als feitelijke verenigingen recht hebben op taalfaciliteiten.

Uit de eentaligheid van het Vlaams Gewest volgt echter dat de taalfaciliteiten restrictief moeten worden geïnterpreteerd. Zo zal de voorrangstatus die aan het Nederlands toekomt gevrijwaard moeten worden.²² Daarbij komt dat taalfaciliteiten slechts gelden voor de inwoners van de randgemeente en dat enkel de bestuurden en niet de bestuurders aanspraak kunnen maken op de faciliteitenregeling.²³

Concreet betekent dit dat, om recht te hebben op taalfaciliteiten, de zetel van de feitelijke vereniging die er aanspraak op maakt gevestigd moet zijn in de randgemeente. Meer bepaald zal wie namens de feitelijke vereniging optreedt, zijn of haar woonplaats

19. Art. 25, eerste lid SWT.

20. VCT 15 februari 2001, advies nr. 32.502.

21. R. RENARD, *Talen in bestuurszaken, in de bedrijven en in de sociale betrekkingen*, Story-Scientia, 1983, 54.

22. Zie o.m. GwH 10 maart 1998, arrest nr. 26/98, BS 21 mei 1998.

23. RvS 6 april 1982, nr. 22.186 (Verheyden), RW 1982-83, 28-30, noot W. LAMBRECHTS.

moeten hebben in de gemeente. Uit de gegevens in de vraag om advies bleek dat aan dit vereiste was voldaan.

Een instructie om de briefwisseling betreffende verenigingen uitsluitend in het Nederlands te verzorgen, zou de waarborgen miskennen die uit de taalfaciliteitenregeling voortvloeien in de mate dat aan verenigingen uit de eigen randgemeente niet zou worden geantwoord in het Frans wanneer de vereniging zich van die taal bedient bij het contacteren van de gemeentelijke dienst(en). De situatie is natuurlijk anders indien de gemeente uit eigen beweging een betrekking met een particulier of een vereniging zou aangaan. In dat geval zal, met toepassing van de omzendbrief BA-2005/03²⁴, uitsluitend het Nederlands worden gebruikt en zullen slechts taalfaciliteiten worden verleend na uitdrukkelijk en herhaald verzoek van de rechthebbende bestemming.

Consumentenbescherming

Zoals al vermeld, heeft de wetgever voor diverse motieven taalvoorschriften opgelegd aan de bedrijven. Waar in de taalwet bestuurszaken de wetgever vooral streefde naar een bescherming van de burger als werknemer, staat bijvoorbeeld in de wet van 6 april 2010 betreffende de marktpraktijken en consumentenbescherming (WMPC) de bescherming van de burger als klant/consument centraal. De wetgever vaardigde deze regels uit om bepaalde wantoestanden in het handelsverkeer te stoppen en om te verzekeren dat de verkooptransacties op een faire manier gebeuren. Taalvereisten maken daar ook deel van uit. Zo legt de WMPC niet alleen een informatieverplichting of duidelijke prijsvermeldingen op, maar ook taalvoorschriften. Volgens artikel 10 WMPC moeten de vermeldingen op het etiket of de etikettering minstens gesteld zijn in een voor de gemiddelde consument begrijpelijke taal, gelet op het taalgebied waar de goederen of diensten aan de consument worden aangeboden. En ook op dit vlak is het niet altijd eenvoudig om te weten wat nu juist met 'etikettering' beoogd wordt en tot welke instantie ontevreden burgers zich kunnen richten.

24. Vlaamse regering, omzendbrief BA-2005/03 van 8 juli 2005 betreffende het taalgebruik in de gemeente- en OCMW-besturen en in de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden – Interpretatie en gevolgen van de arresten van de Raad van State van 23 december 2004, BS 8 augustus 2005. Deze omzendbrief staat ook wel bekend als de omzendbrief Keulen.
Zoals raadpleegbaar via: http://adjunctgouverneur.be/drupal/files/NT%20omzendbrief%20BA%202005%2003_0.pdf

In juli 2011 werd de dienst gecontacteerd door een verkoper van veiligheidscamera's omdat een klant opmerkingen had gemaakt toen na de installatie bleek dat de informatie op de camera in verschillende talen beschikbaar was, maar niet in het Nederlands. Aangezien de adjunct van de gouverneur niet bevoegd is voor de materie die geregeld wordt door de WMPC, werd betrokkene doorverwezen naar de bevoegde controledienst. Louter ter informatieve titel kan in dat verband verwezen worden naar een vraag over de taal waarin straatnamen worden weergegeven op gps-toestellen. De federale minister bevoegd voor Klimaat en Energie antwoordde dat artikel 10 WMPC enkel slaat op het taalgebruik in de vereiste vermeldingen op etiketteringen, in gebruiksaanwijzingen en op garantiebewijzen, waardoor de taal waarin een gps-toestel functioneert niet onder dit artikel valt.²⁵

Ook de klager die de dienst in februari 2011 contacteerde over het feit dat de gebruiksaanwijzing bij verschillende producten in het aanbod van een bepaalde winkelketen niet in het Nederlands beschikbaar zou zijn, werd naar diezelfde dienst doorverwezen. De taal van gebruiksaanwijzingen wordt immers door de WMPC geregeld en niet door de taalwet bestuurszaken.

Hoewel er ook in de commerciële wereld taalregels moeten worden nageleefd, blijft de taal die verkoper

en klant wensen te gebruiken bij hun transactie hoofdzakelijk vrij van enige verplichting. Toch wordt de dienst regelmatig gecontacteerd door burgers die niet tevreden zijn over de taalkennis of het taalgebruik van de verkoper of winkelbediende. Ook het feit dat het te betalen bedrag niet in het Nederlands kan worden geformuleerd en dat de kassabon niet in de juiste taal wordt afgegeven, veroorzaakt wreveld, net zoals de aankondiging van reclameboodschappen in het Frans en het Engels. Niet alleen het negeren van de taal van het gebied, maar ook het gebrek aan enige inspanning om deze taal te spreken, maakt mensen boos. Vele van deze klachten betroffen taalhomogene gemeenten en vallen dus buiten de bevoegdheidsfeer van de adjunct van de gouverneur. De klagers in kwestie werden dan ook doorverwezen naar de aangewezen instanties.

Opmerkelijk is dat bij het formuleren van een klacht soms kleine details zoals de (buitenlandse) naam van de winkelbediende in kwestie worden vermeld, alsof dit nog een extra bron van ergernis uitmaakt. Enige omzichtigheid lijkt hier wel geboden. Hoewel de klant mag verwachten dat hij in een winkel bediend wordt in de streektaal, mogen we niet vergeten dat een inburgeringsproces – en een job is daarin een belangrijke factor – tijd vergt. Zeker voor die categorie van werknemers die gezien hun situatie precare werkvoorwaarden moeten aanvaarden, moet men er oog voor hebben dat de vereiste taalkennis

25. Vraag om uitleg van de heer D. Thiéry aan de heer P. Magette over de taal waarin de straatnamen in het Brusselse Gewest op gps-toestellen worden weergegeven, *Hand. Kamer, 2010-2011, COM 252, p 9*.

in overeenstemming is met de aard van de functie en mag de taallat er niet toe leiden dat zij het nog moeilijker krijgen.

Maar niet alleen de taal die gesproken wordt in de winkel zelf, leidt tot vragen en klachten. Ook de taal waarin een exotisch restaurant, dat gevestigd is in een randgemeente, zijn culinaire hoogstandjes op zijn website etaleert, vindt weinig genade indien dit niet het Nederlands is. Hoewel het van bitter weinig klantvriendelijkheid en hoffelijkheid zou getuigen indien een firma die gevestigd is in een Vlaamse randgemeente zou weigeren om het Nederlands te gebruiken in de contacten met haar klanten, genieten louter commerciële activiteiten van de grondwettelijk gewaarborgde taalvrijheid waardoor overheidsinmenging in principe niet aan de orde is. De taalwet bestuurszaken legt wel taalverplichtingen op voor documenten uitgaande van bedrijven en die door een wet zijn opgelegd. Een website van een restaurant betreft echter een verhouding tussen de restaurantuitbater en zijn cliënteel en maakt in dat opzicht deel uit van de privésfeer, waardoor de adjunct van de gouverneur niet bevoegd is. De grondwettelijk gewaarborgde taalvrijheid is eveneens van toepassing op de verspreiding van anderstalige folders van private bedrijven, een praktijk die ook al eens wordt aangeklaagd.

Betekent dit dat de ondernemingen in alle gevallen de vrije keuze hebben voor de taal waarin zij documenten opstellen? Hierop moet ontkennend

worden geantwoord. De taalwet bestuurszaken bevat ook taalvoorschriften voor bepaalde documenten die door de bedrijven en ondernemingen worden opgesteld. Hierdoor is het gebruik van de taal van het gebied waarin de exploitatiezetel is gevestigd, verplicht o.a. voor alle akten en bescheiden die voorgeschreven zijn bij de wetten en reglementen²⁶ voor zover die documenten uitgaan van de bedrijven.²⁷ Dit voorschrift is dus bijvoorbeeld niet van toepassing op briefwisseling met klanten of leveranciers.

Een factuur is een dergelijk document. Dit betekent dat een factuur uitgaande van een bedrijf gelegen in een randgemeente in beginsel in het Nederlands moet worden gesteld. Dit taalvoorschrift is enkel van toepassing wanneer het bedrijf verplicht is om een factuur uit te reiken aan zijn medecontractant en geldt enkel voor de wettelijk verplichte onderdelen van die factuur.

In augustus 2010 vroeg een bedrijf dat gevestigd is in een randgemeente in welke taal het zijn klanten in Wallonië of in het buitenland moet factureren. Moet dit in het Nederlands, ook al verstaan die klanten geen Nederlands?

Hoewel het vreemd kan lijken om een klant te factureren in een taal die hij niet verstaat, laat de taalwet bestuurszaken, die van openbare orde is, de bedrijven weinig keuze. Men kan zich uiteraard afvragen of de klant

²⁶. Art. 52 SWT.

²⁷. Art. 1, § 1, 6° SWT: "Deze gecoördineerde wetten zijn toepasselijk: [...] - 6° binnen de bij artikel 52 bepaalde perken, op de handelingen en bescheiden uitgaande van de private nijverheids-, handels- of financebedrijven".

niet met succes de factuur in vraag zou kunnen stellen; het is immers moeilijk kennis te nemen van alle aspecten van een tekst die opgesteld is in een taal die men niet verstaat, laat staan ermee in te stemmen. Het is ook enigszins bevreemdend dat de factuur plots in een andere taal wordt opgestuurd dan de taal waarin de voorafgaande contacten tussen koper en verkoper verliepen. Alvast met het oog op het doelmatig bewijzen van de rechtshandeling en de tegenstelbaarheidsproblematiek lijdt het geen twijfel dat de verstaanbaarheid voor de klant en de gewettigde belangen van de maatschappij als geheel, rechtvaardigen dat er een vertaling wordt gevoegd bij een factuur die is opgesteld in de wettelijk verplichte taal.

Facturen gericht aan klanten in het buitenland of in Wallonië kunnen opgesteld worden in de taal van deze klanten, behoudens in de gevallen dat een wettelijke verplichting tot facturatie bestaat voor de transactie in kwestie. Niets belet een onderneming die haar klantenrelaties wenst te verzorgen om in dat geval een (officieuze) vertaling met privé karakter op eigen initiatief toe te voegen wanneer zij dit wenselijk acht.

Het bedrijf in kwestie was uiteraard bezorgd over het wettigheidsaspect van de facturen die niet in de voorgeschreven taal werden opgesteld. De drie hogervermelde rechtsnormen voorzien inderdaad effectief sancties indien overtredingen worden vastgesteld of aangeklaagd. Artikel 59 SWT voorziet dat documenten die in een verkeerde taal werden opgesteld

door de firma in kwestie moeten worden vervangen door documenten die naar de vorm regelmatig zijn, hetzij uit eigen beweging, hetzij op aanmaning van de bevoegde dienst, de overheid of overheidsinstantie. Wat opvalt, is dat er enkel sprake is van de vervangings sanctie.

Dezelfde bedrijfsleider vroeg zich ook af wat een bedrijf gevestigd in het Vlaams Gewest moet doen met facturen bestemd voor een Waalse overheidsdienst waarbij in het lastenboek voorzien is dat alle communicatie met de opdrachtgever in het Frans moet verlopen. Het spreekt voor zich dat ondernemingen niet graag hun commerciële activiteiten beperkt zien door 'conflictueuze' taalregels.

In deze complexe situatie moet men niet alleen rekening houden met de hierboven besproken wetsbepalingen, maar ook met de voorschriften die de taalwet bestuurszaken oplegt aan de overheidsdiensten zelf. De plaatselijke en gewestelijke overheidsdiensten gebruiken immers uitsluitend de taal van het gebied voor de interne behandeling.

Een Franstalige factuur zoals opgelegd via het lastenboek komt niet alleen tegemoet aan de wensen van de klant, maar is in overeenstemming met de taalregels die van toepassing zijn op de Waalse overheidsdiensten. De taalclausule van het lastenboek sluit ook aan bij de bepalingen van het decreet van 12 juli 1978 van de Franse Gemeenschapsraad.²⁸

28. Decreet Fr. R. 12 juli 1978 over de verdediging van de Franse taal, *BS* 9 september 1978. Dit decreet stelt o.a. dat het uitsluitend gebruik van een andere taal dan het Frans verboden is in de overeenkomsten en contracten waar een administratieve overheid deel van uitmaakt. Het (aanvullend) gebruik van een andere taal is wel toegelaten, maar enkel de Franstalige versie valt als rechtsgeldig te beschouwen.

Soortgelijke taalclausules vindt men trouwens ook terug in de aanbestedingsdossiers uitgaande van Vlaamse overheidsdiensten.

Een Franstalige factuur lijkt echter niet verzoenbaar met artikel 52 SWT. Op het eerste gezicht zou men kunnen besluiten dat de voorschriften op het gebied van intern taalgebruik op gespannen voet staan met de voorschriften opgelegd aan de privéondernemingen. In de wet zelf zijn er weinig voorschriften terug te vinden voor dergelijke (taal)gebiedsoverschrijdende contacten. De wetteksten lijken ook niet te zijn opgesteld vanuit die invalshoek. De VCT aanvaardt dat vertalingen worden toegevoegd bij de factuur die is opgesteld in de wettelijk verplichte taal wanneer de factuur bestemd is voor een klant in een ander taalgebied of in het buitenland. We kunnen dus besluiten dat de taalclausule van het lastenboek niet als problematisch moet worden beschouwd en dat in het voorliggende geval een Franstalige factuur kan. Het feit dat de factuur conform het lastenboek in het Frans werd toegestuurd aan de klant, zal ook geen aanleiding geven tot opmerkingen vanwege

de controlediensten van de BTW-administratie (zie rubriek 'Fiscale aangelegenheden').

Een zeer rigide interpretatie van deze wetsregels zou er *de facto* toe leiden dat enkel bedrijven gevestigd in het Brusselse Gewest zorgeloos kunnen inschrijven op openbare aanbestedingen van zowel Vlaamse als Waalse overheidsdiensten, aangezien zij de principiële keuze hebben tussen het Nederlands en het Frans. Dit lijkt in te druisen tegen alle economische principes van vrije concurrentie en vrij verkeer van goederen en diensten en de doelstellingen van de wetgeving inzake overheidsopdrachten. Een ingrijpen vanwege de wetgever zou alvast de verdienste hebben dat de belangen van zowel de bedrijven als de consumenten en de overheidsdiensten gevrijwaard blijven. De eventuele tussenkomst van de wetgever moet er wel voor zorgen dat de taalwetgeving nageleefd wordt, maar tevens en vooral dat de verstaanbaarheid van de documenten voor de klant verzekerd blijft. Het zou toch absurd zijn als de economische belangen van de bedrijven en uiteindelijk ook die van de regio door een blinde en te strikte toepassing van taalregels in het gedrang worden gebracht.

04. TAAL EN GERECHTSZAKEN

De taalwetgeving bestaat uit rechtsregels die betrekking hebben op uiteenlopende beleidsdomeinen (onderwijs, bestuur) en raakt daarmee aan verschillende facetten van het samenleven. De burger die niet meteen (in)ziet waar hij of zij terecht kan met een klacht of een vraag over de toepassing van de taalwetgeving verdient daarom begrip.

De toenemende complexiteit van het maatschappelijke verkeer en de nogal rigide bevoegdheidsopdeling tussen bestuurs- en gerechtszaken leveren inderdaad – soms ingewikkelde – bevoegdheidsvraagstukken op die de dienst moet uitklaren alvorens een zaak inhoudelijk af te handelen. De internationalisering van onze samenleving, en dus ook van het recht als spiegel van diezelfde samenleving, vergroot nog die complexiteit. Ook internationale verdragen met directe werking kunnen, zo werd recent nog onderstreept, taalvoorschriften bevatten die vanzelfsprekend voorgaan op eventueel strijdige Belgische regels.²⁹

Wie van burgers verwacht dat ze hun geschillen voorleggen aan een rechter, moet deze conflicten binnen een redelijke termijn oplossen in een taal die de procespartijen begrijpen. Voor dit laatste aspect staat de taalwet gerechtszaken van 15 juni 1935 (hierna: taalwet gerechtszaken)³⁰ garant. De soms nogal hermetische rechtstaal daargelaten, denkt men hierbij aan het gebruik van een taal die de burger begrijpt (Nederlands, Frans, ...).

Hoewel de taalwet gerechtszaken al in de jaren dertig van de vorige eeuw vorm kreeg en ontelbare keren werd toegepast, blijven moeilijkheden opduiken naar aanleiding van concrete situaties waarin niet meteen duidelijk is of nu de taalwet bestuurszaken dan wel de taalwet gerechtszaken moet worden toegepast. Ook in de periode die dit jaarverslag bestrijkt, werd de dienst geconfronteerd met zulke situaties. Het lijdt alvast geen twijfel dat de dienst niet bevoegd is om (mee) toe te zien op de naleving van de taalwet gerechtszaken, maar, zoals reeds in vorige jaarverslagen werd opgemerkt, levert de (noodzakelijke) keuze voor de ene of de andere wet, als leidraad bij het vinden van een aanvaardbare oplossing, problemen op. Bepaalde vragen of klachten die de dienst ook in deze periode bereikten, hangen samen met gewijzigde maatschappelijke opvattingen of getuigen van een steeds kritischere bevraging van de rechtsregels waarmee de taalcomponent van conflictbeslechting door de overheid geregeld wordt. Deze conflictbeslechting geschiedt overigens lang niet meer uitsluitend via de klassieke gerechtelijke

29. Zie W. VAN NIEUWENHOVE, "Enkele aspecten van het taalgebruik voor de arbeidsgerechten", RW 2011-12, nr. 23, (1022) 1022.

30. Wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken, BS 15 augustus 1935.

weg, zoals de talrijke wijzen van alternatieve geschilbeslechting (ADR)³¹ en de inmiddels ingeburgerde gemeentelijke administratieve sancties (GAS) illustreren.

Procedurestukken

In januari 2010 vroeg een politiefunctaris uit een randgemeente zich af of de opdrachten die Franstalige parketten via zogenoemde kantschriften opleggen aan politiediensten in randgemeenten, moeten worden ingevolg indien deze in het Frans zijn opgesteld. De korpschef van de adviesaanvrager stond namelijk op de strikte naleving van de taalvoorschriften, waardoor twijfel was gerezen over de wettelijkheid van dergelijke kantschriften en over de toepasselijke regelgeving (taalwet bestuurszaken of taalwet gerechtszaken).

De vraagsteller stelt terecht dat faciliteiten enkel worden toegekend aan de anderstalige inwoners van de randgemeenten en dat overheidsdiensten geen beroep kunnen doen op deze regeling. De taalwet bestuurszaken bevat voorschriften over het taalgebruik tussen de verschillende overheidsdiensten en zou in principe van toepassing kunnen zijn. Deze wet geldt immers voor de diensten

van de Staat, provinciën en gemeenten, voor zover die diensten voor het taalgebruik niet beheerst worden door een andere wet.

Parketinstructies worden beschouwd als deel uitmakend van de categorie 'proceshandelingen van de rechterlijke macht, van haar medewerkers en haar procespartijen' en vallen dus onder de categorie gerechtszaken.

Uit het onderzoek bleek dus dat de toepassing van de taalwet bestuurszaken in de aangekaarte situatie niet valt te verantwoorden en dat het gebruik van de taalwet gerechtszaken zich opdringt. Die wet schrijft ondubbelzinnig voor dat de ambtenaren van het openbaar ministerie en de onderzoeksrechter voor hun daden van rechtsvervolging en onderzoek gebruik maken van de taal die in strafzaken wordt voorzien voor de rechtbank waartoe zij behoren. In het voorliggende geval is dit vanzelfsprekend het Frans.

Navraag bij verschillende parketten leert dat in de taalwet gerechtszaken geen sluitend antwoord kan worden gevonden op de vraag of het uitvoeren van Franstalige parketinstructies afhankelijk kan worden gesteld van hun voorgaande vertaling, en van het dossier waarop zij betrekking hebben. Die wet

31. Alternative Dispute Resolution.

voorziet enkel voor verdachten het recht om kosteloos een vertaling te laten bijvoegen van de processen-verbaal, de getuigenverklaringen en de verslagen van de deskundigen. De geldende instructies, zoals overeengekomen binnen de Raad van Procureurs, bieden echter wel verheldering in de mate dat er duidelijk uit blijkt dat in beginsel een rechtstreekse verbinding ontstaat tussen het opdrachtgevende parket en de aangezochte politiedienst gelegen in het andere arrondissement.

Wat ten slotte het geval betreft van een opdracht of een verzoek gericht aan een parket, een politiedienst of een andere instantie van een ander taalregime dan dit van de overgemaakte nuttige stukken, zal het verzoekende parket bovendien moeten instaan voor de vertaling van deze documenten. Het principe van de voorafgaande vertaling der stukken moet beschouwd worden als een algemeen beginsel. Hieruit volgt dat het aangezochte parket (dat de instructies vervolgens doorgeeft aan de desbetreffende politiedienst die eronder valt) in principe niet voor de vertaling zou moeten instaan.

Gelet op het uiteindelijke voorwerp van deze vraag om advies - de toepassingsmodaliteiten van de regels die het taalgebruik in gerechtszaken beheersen - kon de dienst niet anders dan de onbevoegdheid *ratione materiae* vaststellen. In het kader van een constructieve samenwerking binnen de overheid *sensu lato* werden nochtans de nodige inlichtingen ingewonnen en verstrekt. De strekking van de adviesaanvraag lijkt tenslotte tekenend voor de veranderende benadering van de taalwetgeving

waardoor de opname ervan in het jaarverslag zeker gewettigd is.

Onduidelijkheid over de toepasbare taalwet leidde ertoe dat de dienst in september 2010 gecontacteerd werd door een dame uit Schaarbeek naar aanleiding van een Nederlandstalig proces-verbaal vanwege de verkeerspolitie te Vilvoorde. De dame in kwestie was van plan om in te gaan op de voorgestelde minnelijke schikking, maar vermits ze niet veel had begrepen van de inhoud van het PV, had ze om een vertaling verzocht. De Vilvoordse politie had haar, zo liet ze weten, voorgesteld zich daartoe te wenden tot het provinciebestuur van Vlaams-Brabant. Hoewel de dienst ter zake onbevoegd was, werd aan betrokkene medegedeeld dat deze taak de gouverneur slechts toekomt in het kader van bestuurlijke documenten en dat de suggestie van de Vilvoordse politie ook geen steun lijkt te vinden in de taalwet gerechtszaken.

De vraag van een inwoner van Komen betrof daarentegen wel de taalwet bestuurszaken. De vragensteller werd geverbaliseerd door een Nederlandsonkundige politieambtenaar en ook op het politiekantoor van Komen-Waasten kon men hem naar verluidt niet te woord staan in het Nederlands. Hierop contacteerde de betrokken inwoner onze dienst die ditmaal territoriaal onbevoegd was om kennis te nemen van het dossier. De dienst kon aan de burger wel bevestigen dat alle ambtenaren die in een zogenoemde taalgrensgemeente in contact komen met het publiek een basiskennis Nederlands moeten hebben conform artikel 15, § 2 SWT.

Rechtszaken

Wel bevoegd was de dienst, zowel territoriaal als materieel, om de klacht te behandelen die een dame uit Antwerpen in november 2010 had ingediend naar aanleiding van een minnelijke invordering via een gerechtsdeurwaarder op vraag van de intercommunale Sibelga.

Als te Antwerpen gedomicilieerde erfgename van een erflater die te Wemmel had gewoond en daar was overleden, meende ze dat er geen wettige redenen voorhanden waren om de invordering in het Frans te laten verlopen. De overledene had immers nooit in het Frans gecommuniceerd met Sibelga.

De intercommunale nam op vraag van de dienst contact op met de aangestelde gerechtsdeurwaarder en het werd duidelijk dat een organisatorisch probleem binnen het gerechtsdeurwaarderskantoor aan de basis had gelegen van de automatische keuze van het Frans. De intercommunale verontschuldigde zich voor deze overtreding van de taalwet bestuurszaken en gaf aan bij de betrokken deurwaarder te zullen aandringen op een striptere naleving van de taalwetgeving.

Hierboven gaven we reeds aan hoe de burger die inzake de toepassing van de taalwetgeving door het spreekwoordelijke bos de dito bomen niet meer ziet, begrip verdient. Zelfs op vrij eenvoudige vragen zoals of er in bepaalde gemeenten al dan

niet taalfaciliteiten gelden op het vlak van justitie, lijkt het antwoord soms maar moeizaam te vinden. In andere situaties kan men geconfronteerd worden met een soort van 'grijze zone' omdat niet eenduidig uit te maken is welke taalregeling van toepassing is. Denken we maar aan situaties waarbij gerechtelijke instanties beroep doen op administratieve overheidsdiensten die normaal gezien de taalvoorschriften van de taalwet bestuurszaken moeten volgen. Of wanneer een beslissing van een administratieve overheidsdienst voor de rechtbanken betwist wordt.

In maart 2011 werd de dienst naar aanleiding van een hangende gerechtprocedure telefonisch gecontacteerd met de vraag of men zich in het Frans kon/mocht richten tot de belastingadministratie, gelet op de voorafgaande contacten in de taal van Voltaire met het betrokken taxatiekantoor te Brussel. Het was klaarblijkelijk de bedoeling van de adviesaanvrager om na te gaan of uit bepaalde administratieve antecedenten op het vlak van taalgebruik argumenten konden worden geput in het kader van de lopende procedure. De vraagsteller wenste te vernemen of Franstalige briefwisseling tussen de FOD Financiën en belastingplichtigen uit bijvoorbeeld Dilbeek of Knokke mocht worden gevoerd. In dit laatste verband viel alvast op te merken dat particulieren die een centrale dienst als de FOD Justitie aanschrijven met toepassing van artikel 41 SWT geldig aanspraak maken op een bediening in de taal van hun keuze, voor zover die een van de landstalen is.

In het kader van de GAS-wetgeving vroeg een sanctionerend ambtenaar uit een gemeente uit de brede Brusselse rand zich af of hij het verweer van een wegens sluikestorten geverbaliseerde burger uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naast zich neer mocht leggen omdat dit niet overeenstemt met de taalwet bestuurszaken. Ondanks de territoriale onbevoegdheid van de dienst leek het aangewezen om de betrokken ambtenaar enkele overwegingen mee te geven gezien de complexiteit van de aangekaarte situatie. Verschillende belangen verdienen immers de aandacht: naleving van de taalwetgeving, rechtsgeldigheid van de uiteindelijke beslissing en een correct verloop van de procedure met eerbiediging van de rechten van de geverbaliseerde. Uit de overgemaakte informatie en de toelichting vanwege de ambtenaar bleek dat de betrokken gemeente geen gebruik wenste te maken van de zogenoemde taalhoffelijkheidsbepaling zoals vervat in artikel 12 SWT en die het gebruik van het Frans mogelijk had gemaakt doch niet verplicht.

Vanuit mensenrechtelijk oogpunt, en meer bepaald vanuit het leerstuk van de rechten van de verdediging, werden hierbij enkele kanttekeningen aangereikt onder verwijzing naar de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. In een mijlpaalarrest uit 1984 toonde het Europees Hof voor de Rechten van de Mens immers duidelijk begrip voor

de wens om via administratieve procedures bepaalde onwenselijk geachte gedragingen te beteugelen, maar het merkte daarbij op dat er steeds moet worden voorzien in de mogelijkheid om deze sancties te betwisten voor een rechtbank waar de garanties van artikel 6 EVRM voorhanden zijn.³²

Vermits gemeentelijke administratieve sancties bedoeld zijn voor het publiek in het algemeen en een algemeen en repressief karakter hebben, zijn het sancties van strafrechtelijke aard in de zin van artikel 6 EVRM.³³ Hierdoor kan het nodig zijn zich in te spannen de taal, die een geverbaliseerde gebruikt in zijn verweer te verstaan of, indien hieraan behoefte bestaat de geverbaliseerde te voorzien van de bijstand van een tolk.³⁴ Deze inspanningen moeten betrokkene toelaten om op een effectieve manier zijn verdediging te voeren. Van belang is hierbij dat het recht op kosteloze bijstand van een tolk in strafzaken door het EVRM niet beperkt wordt tot het onderzoek ter terechtzitting - in ons geval: de politierechtbank - en dat het recht in sommige omstandigheden ook moet worden gegarandeerd in het vooronderzoek, al blijkt veel af te hangen van de concrete omstandigheden van de zaak.

Gelet op het tweetalige karakter van Brussel-Hoofdstad is het overigens niet vanzelfsprekend om van een inwoner uit het Brussels Hoofdstedelijk

³². Hof Mensenrechten 21 februari 1984, *Öztürk t. Duitsland*, § 56 e.v., zoals raadpleegbaar via www.echr.coe.int. In ons geval betreft het duidelijk de politierechtbank.

³³. Zie bv. Pol. Brugge 9 juni 2008, *RW 2009-10, 334*, met verwijzingen.

³⁴. Zie artikel 6, § 3, e), EVRM.

Gewest zonder meer te verwachten dat hij beide talen kent en gebruikt, laat staan om die inwoner zelf te laten instaan voor de Nederlandse vertaling van zijn verweer in het kader van een administratieve sanctieprocedure. Hoewel de gemeente op grond van de taalwetgeving in bestuurszaken niet verplicht is om over te schakelen naar het Frans – de taalhoffelijkheid betreft immers een loutere mogelijkheid – zijn er, zoals hierboven is gebleken, toch argumenten voorhanden om een zekere inspanning te leveren op het vlak van het taalgebruik ten overstaan van Nederlandsonkundigen. Door al in de administratieve fase van GAS-zaken te garanderen dat de argumenten van de geverbaliseerde(n) worden betrokken in de beoordeling van de sanctionerende ambtenaar, vermijdt de gemeente bovendien dat men voor de politierechtbank succesvol argumenten zou kunnen putten uit een vermeende schending van de rechten van de verdediging.

Om deze redenen adviseerde de dienst om het verweer van de burger in kwestie niet eenvoudigweg op basis van taalargumenten uit te sluiten, maar om het te weerleggen, ook al was het in het Nederlands. Bovendien lijkt dit op het eerste gezicht verzoenbaar met de gemeentelijke beleidslijn om uitsluitend het Nederlands te gebruiken in betrekkingen met burgers.

Bekendmaking van gerechtelijke uitspraken

In december 2010 rees de vraag naar wie moest instaan voor de vertaling van een arrest van het Henegouwse Hof van assisen dat diende te worden aangeplakt in een kustgemeente. Hoewel de dienst materieel noch territoriaal bevoegd was, werden de beschikbare inzichten meegedeeld aan de ambtenaar uit de betrokken gemeente die om inlichtingen had gevraagd. Het toeval wilde immers dat de dienst enige tijd terug met een analoge vraag was geconfronteerd: een arrest van hetzelfde Hof diende te worden aangeplakt in een homogeen Nederlandstalige gemeente uit Vlaams-Brabant³⁵ en ook daar was een vertaling naar het Nederlands aangewezen, vermits enkel op die manier de doelstelling van de wetgever kon worden gerespecteerd.

Het is inderdaad zo dat de aanplakking net tot doel heeft om de bevolking van de plaats van de aanplakking kennis te laten nemen van het gevolg dat de rechterlijke overheid – in casu het Assisenhof te Henegouwen – heeft gegeven aan de betrokken strafbare feiten. Doordat de kustgemeente in het homogeen Nederlandse taalgebied ligt, drong het uitsluitende gebruik van het Nederlands zich op. Het ligt voor de hand dat de taalwet gerechtszaken

35. Jaarverslag 2008-2009, p. 45.

in deze de referentietekst was, maar deze wet geeft geen onmiddellijk uitsluitel over wie moet instaan voor een eventuele vertaling.

De vraagstelling vanuit de kustgemeente was bovendien op een punt complexer dan het dossier dat in het vorige jaarverslag werd behandeld. In het recentere geval verzette het West-Vlaamse provinciebestuur zich blijkbaar tegen een vertaling door haar diensten van het arrest, vermits het een gerechtelijke akte betreft. Te Vlaams-Brabant was de bereidheid om over te gaan tot zulke vertaling er alvast wel.

Zodra men echter zou aanvaarden dat de taalwet bestuurszaken van toepassing is in dit concrete geval, lijkt men te moeten besluiten tot de bevoegdheid van het provinciebestuur van West-Vlaanderen om te voorzien in een Nederlandse vertaling. Deze vertaling zou de inwoners van de kustgemeente in kwestie toelaten om kennis te nemen van de uitspraak van het Henegouwse Assisenhof.³⁶ Op grond van artikel 38 van de taalwet gerechtszaken kan minstens even sterk beargumenteerd worden dat de rechterlijke instantie die het arrest velde zélf moet instaan voor het bijvoegen van een vertaling.

De dienst adviseerde dan ook om dienaangaande een verzoek te richten tot de Henegouwse gerechtelijke instanties en bij voorkeur tot het parket-generaal.

In oktober 2011 werd de dienst ten slotte geraadpleegd toen er onduidelijkheid was ontstaan over een welbepaald aspect van het voorgeschreven taalgebruik bij de afwikkeling van een echtscheidingsprocedure.

Een huwelijk dat destijds afgesloten werd in een Franstalige gemeente zonder taalfaciliteiten wordt jaren later ontbonden door een Nederlandstalige rechtbank. In dergelijke gevallen hoort de rechtbank de gemeente in te lichten die destijds het huwelijk heeft gesloten. Op de huwelijksakte wordt immers via een zogenoemd kantschrift melding gemaakt van de gewijzigde burgerlijke staat, en zodra dit gebeurd is, moet het parket bij de rechtbank die de echtscheiding heeft uitgesproken hiervan in kennis worden gesteld door de burgerlijke stand van het gemeentebestuur dat de wijziging akteerde.³⁷

Het Gerechtelijk Wetboek laat in het midden in welke taal de overschrijving door de ambtenaar van de burgerlijke stand moet geschieden, maar laat er geen twijfel over bestaan dat “aan elke in het Nederlandsch gestelde akte van rechtspleging en aan

³⁶. Zie artikel 13, § 1 SWT.

³⁷. Artikel 1275, § 2 Ger. W.

elk in dezelfde taal gesteld vonnis of arrest, waarvan de betekening of de kennisgeving moet gedaan worden in (het Frans taalgebied), [...] een Fransche vertaling [zal] toegevoegd worden”³⁸. In dit geval drong een vertaling naar het Frans van de kwestieuze stukken door de Nederlandstalige rechtbank zich op aangezien de rechtspleging overduidelijk in het Nederlands moest verlopen.³⁹

Evenmin was discussie mogelijk over de taal waarin de huwelijksakte (en dus ook de kantschriften) moest worden opgesteld: met toepassing van de taalwet bestuurszaken is dit het Frans.⁴⁰ Aangestipt moet worden dat de gemeente de overschrijving verrichtte hoewel de Nederlandstalige rechtbank de stukken enkel in het Nederlands had doorgestuurd en niet in het Frans zoals nochtans ondubbelzinnig kan worden afgeleid uit bovenstaande voorschriften. Kennelijk

volstonden de wettelijke voorschriften niet om elke controverser te voorkomen, vermits de Franstalige melding dat het (onvertaald gebleven) beschikkende gedeelte was overgeschreven, vervolgens door de rechtbank werd teruggestuurd voorzien van een beknopt post-itje met de melding dat de rechtbank in kwestie Nederlandstalig is.

Ter afronding kan enerzijds worden aanbevolen dat de bedoelde diensten hernieuwde aandacht besteden aan de aangehaalde afspraken in de schoot van de Raad van Procureurs. Anderzijds lijkt het aannemelijk dat in GAS-aangelegenheden de taalhoffelijkheidsbepaling niet zonder meer terzijde wordt geschoven bij het behandelen van dossiers waarin de rechten van de verdediging, ook in het belang van de sanctionerende administratie, niet mogen worden veronachtzaamd.

³⁸. Artikel 38 Taalwet Gerechtszaken.

³⁹. Artikel 37 Taalwet Gerechtszaken.

⁴⁰. Artikel 13 SWT.

05. TAALWETGEVING EN VERKIEZINGEN

Oproepingsbrieven

Op 13 juni 2010 vonden er federale verkiezingen plaats. In de faciliteitengemeenten ligt het versturen van de oproepingsbrieven voor de verkiezingen al een ruim aantal jaren aan de basis van onrust en spanningen. Ook nu weer zette de organisatie van de verkiezingen bij sommige Franstalige inwoners van de faciliteitengemeenten kwaad bloed; feit dat ook in de Belgische pers voor commotie zorgde. De manier waarop de binnenlandse politieke wereld met deze delicate situatie omging, kon in de pers eveneens op grote belangstelling rekenen.

De patstelling is bekend: volgens de Vlaamse omzendbrieven 'Peeters' en 'Keulen'⁴¹ moeten die gemeenten de oproepingsbrieven in het Nederlands versturen, en kunnen Franstaligen achteraf een Frans exemplaar aanvragen. Bepaalde Franstalige verkozenen zijn het hier niet mee eens en beroepen zich op de federale kieswet om de brieven te versturen volgens taalaanhorigheid of in de twee talen.

De taalwet bestuurszaken is onder meer van toepassing op de verrichtingen bij de parlaments-, provincieraads- en gemeenteraadsverkiezingen. Krachtens artikel 65*bis* van de taalwet bestuurszaken kunnen burgers bij de adjunct van de gouverneur klachten indienen tegen feiten die lokaliseerbaar zijn in een randgemeente.

In zijn hoedanigheid van federaal regeringscommissaris, had de gouverneur van Vlaams-Brabant van de federale minister van Binnenlandse Zaken de opdracht gekregen om de oproepingsbrieven voor de federale verkiezingen naar de kiezers van vier faciliteitengemeenten te versturen. Dit leidde tot irritatie bij Franstalige inwoners uit de betrokken gemeenten. Verscheidene klagers achtten zowel de ministeriële instructie aan de gouverneur als de demarche van de gouverneur onwettelijk, aangezien de vier betrokken gemeenten zich op het moment van de feiten nog niet hadden uitgesproken over de modaliteiten die ze zouden hanteren - en de wettelijke termijn daarvoor nog niet verstreken was - noch over een boycot van de verkiezingen.

De adjunct van de gouverneur was de mening toegedaan dat de gouverneur van Vlaams-Brabant in zijn hoedanigheid van regeringscommissaris de instructies van de minister uitvoert en dat het haar niet toekomt om zich uit te spreken over de politieke keuzes van de minister. Ze heeft deze grief dan ook niet behandeld.

Verder werd aangeklaagd dat de oproepingsbrieven alleen in het Nederlands waren opgestuurd volgens de instructies van de omzendbrief Keulen ter zake en niet volgens de taalaanhorigheid van de betrokken stemgerechtigden. Zoals reeds gezegd, moeten volgens

41. Het gaat hier om de respectieve omzendbrieven BA-97/22 ('Peeters') en BA-2005/03 ('Keulen'). De omzendbrief Keulen werd uitgevaardigd na de uitspraak van de Raad van State aangaande de vroegere omzendbrieven van de Vlaamse regering (Raad van State, 23 december 2004, nrs. 138.860 t/m 138.864) en herneemt in duidelijke, algemene termen de instructies uitgevaardigd in de omzendbrieven Peeters en Martens (WEL-98/01). Zie voetnoot 24.

deze omzendbrief de oproepingsbrieven, die beschouwd worden als betrekkingen met particulieren, telkens in het Nederlands worden gesteld en verstuurd. Nog steeds volgens de omzendbrief kan een inwoner van een faciliteitengemeente alleen op uitdrukkelijk en herhaald verzoek een Franstalig exemplaar ervan ontvangen.

Bepaalde klagers eisten in dat verband dat de beslissing waarbij de oproepingsbrieven rechtstreeks en in het Nederlands aan de inwoners van de betrokken gemeenten werden verstuurd, door de adjunct van de gouverneur zou worden geschorst.

Er bestaat veel ergernis en verwarring over het feit dat gewestelijke instructies interfereren met de organisatie van federale verkiezingen. Ook het feit dat een eentalig Nederlandstalige kamer van de Raad van State de bewuste omzendbrief 'valideerde' draagt bij aan de contestatie, net zoals de vaststelling dat het hier eigenlijk om verwerpingsarresten gaat. Dezelfde klagers merkten bovendien op dat de arresten - de klagers hebben het over 'adviezen' - van de Raad van State aangaande de omzendbrief Peeters geen kracht van wet hebben.

Over de draagwijdte van verwerpingsarresten van de Raad van State zoals die waarnaar de klagers verwezen, heerst er in de rechtsleer geen eensgezindheid. Volgens sommige auteurs kunnen aan een dergelijk arrest als zodanig geen verstrekkende rechtsgevolgen worden verbonden. Andere auteurs menen echter dat de afwijzing een herbevestiging van het vermoeden van

wettelijkheid met zich meebrengt.

Wat de schorsing van de beslissing van de gouverneur betreft, kon de adjunct van de gouverneur er enkel op wijzen dat artikel 65*bis* SWT haar de schorsingsbevoegdheid enkel toekent voor beslissingen van de gemeenteraden en van de OCMW-raden. Ze is niet bevoegd om een beslissing van de gouverneur te schorsen.

Wat de taal betreft waarin de oproepingsbrief moet worden opgesteld, stelde de adjunct van de gouverneur dat de kwalificatie van het betrokken document doorslaggevend is. Een oproepingsbrief voor de kiezer wordt beschouwd als een betrekking met een particulier. Verder moet ook rekening gehouden worden met de kwalificering van de dienst waarvan die 'betrekking met een particulier' uitgaat.

Het denkspoor dat deze betrekking zou uitgaan van een centrale dienst omdat de federale overheid bevoegd is voor de organisatie van de federale verkiezingen lijkt in dit geval niet bruikbaar. Het zijn immers de gemeenten (college van burgemeester en schepenen) die krachtens het Kieswetboek instaan voor de oproeping van de kiezers. De provinciegouverneur of de ambtenaar die door hem wordt aangesteld, moet ervoor zorgen dat het college van burgemeester en schepenen zich van hun taak kwijt zoals in de wet voorzien. Op basis van de rechtsleer gaat het in dit geval om betrekkingen met particulieren die uitgaan van de plaatselijke diensten, met name de vier betrokken randgemeenten.

Aangezien de gouverneur op bevel van de minister van Binnenlandse Zaken in de plaats van de gemeenten is opgetreden, moet hij zich vanzelfsprekend houden aan de taalvoorschriften die van toepassing zijn op die diensten. Het feit dat de gouverneur handelde op bevel van de minister van Binnenlandse Zaken wijzigt immers geenszins het mechanisme van de indeplaatsstelling. Volgens artikel 25 SWT hanteren de plaatselijke diensten van de randgemeenten in hun betrekkingen met een particulier de door betrokkene gebruikte taal in zoverre die taal het Nederlands of het Frans is. De wet vermeldt niet hoe dit voorschrift in de praktijk gebracht moet worden.

De Vaste Commissie voor Taaltoezicht (VCT) heeft gedurende decennia in haar vaste rechtspraak gesteld dat de diensten in kwestie zich moeten inspannen om de taalaanhorigheid van hun inwoners te achterhalen en dat deze laatsten niet telkens weer een document hoeven aan te vragen om hun taalaanhorigheid te bevestigen. De toepassing van de richtlijnen van de Vlaamse omzendbrieven gaf aanleiding tot een groot aantal klachten bij de VCT en sinds 2007 werd binnen de Commissie geen eensgezindheid meer bereikt daarover.

Volgens de instructies van de Vlaamse overheid moeten de gemeenten de oproepingsbrieven telkens in het Nederlands versturen. Alleen op uitdrukkelijk en herhaald verzoek kan een inwoner een exemplaar in het Frans ontvangen. Deze richtlijnen vloeien volgens de Vlaamse overheid rechtstreeks voort uit de wettelijke

voorrangstatus die door artikel 4 van de Grondwet aan de taal van het gebied wordt toegekend.

Zoals bekend, is de provinciegouverneur zowel commissaris van de Vlaamse als van de federale regering. Hij moet dan ook beide hoedanigheden 'verzoenen' bij de uitvoering van zijn diverse bevoegdheden. Hij zal bijgevolg in het voorliggende geval moeten proberen om, wat het taalgebruik in de oproepingsbrieven voor de federale verkiezingen betreft, niet alleen rekening te houden met de federale regelgeving, maar ook met bepaalde gewestelijke administratieve praktijken.

In casu is de gouverneur opgetreden in de plaats van de lokale overheden, m.n. de gemeenten. Aangezien het feit dat hij handelde op instructie van de federale minister, zoals reeds vermeld, geenszins het mechanisme van de indeplaatsstelling wijzigt, en de Vlaamse omzendbrieven instructies bevatten die deze diensten moeten toepassen, stuurde hij het document in het Nederlands naar de particulier. Volgens de (controversiële) omzendbrief Keulen, kon een Frans exemplaar verkregen worden op eenvoudige aanvraag.

Een andere bron van irritatie was de uitsluitend Nederlandstalige vermelding op de oproepingsbrief dat een Franstalig exemplaar beschikbaar was, maar er werd niet gezegd tot wie men zich kon wenden om een Franstalig exemplaar te verkrijgen.

De adjunct van de gouverneur wees erop dat, hoewel een louter Nederlandstalige oproepingsbrief naar

de letter van de omzendbrief BA-2005/03 perfect verenigbaar is met de faciliteiten, men zich kan afvragen of een volledig document in het Nederlands - met inbegrip van de vermelding 'Franstalige versie beschikbaar op eenvoudige aanvraag' - niet ondoeltreffend is of zelfs als een *de facto* miskening zo niet ontkenning van het recht op taalfaciliteiten moet worden beschouwd.

Eén enkele Franse zin (*'Ce document est disponible en français sur simple demande'*) kan in redelijkheid niet geacht worden de voorrangstatus van het Nederlands in het gedrang te brengen, aangezien hij specifiek gericht is tot de leden van de anderstalige 'minderheid' in de faciliteitengemeenten.

In het voorliggende geval werd de desbetreffende Nederlandsonkundige burgers geen zekerheid of zelfs geen mogelijkheid geboden om hun taalfaciliteiten uit te oefenen, omdat het niet zeker is dat de betrokken inwoners de Nederlandstalige vermelding begrepen hebben. Zo hebben verscheidene Franstalige burgers hun aanvraag gericht aan de adjunct van de gouverneur in plaats van aan de gouverneur, sommigen zelfs tot beide regeringscommissarissen.

De wettelijke bepalingen inzake verkiezingen zijn moeilijk toegankelijk voor de burger, aangezien ze vrij technisch en specifiek zijn. De werking van

verschillende openbare diensten en de kwaliteit van de dienstverlening aan de burger hadden bijgevolg alleen maar gebaat kunnen zijn met de vermelding van de instantie waartoe men zich kan wenden om een vertaling van de oproepingsbrief te verkrijgen.

De gouverneur liet weten dat zijn diensten bij soortgelijke situaties in de toekomst rekening zullen houden met het advies van de adjunct van de gouverneur en de federale minister van Binnenlandse Zaken liet weten het document aan haar diensten te hebben doorgegeven.

Belgen in het buitenland

Het recht om zijn stem uit te brengen is een essentieel kenmerk van en een voorwaarde voor een democratische samenleving. Volgens F. Fukuyama is een land democratisch "als het volk het recht heeft zijn eigen regering te kiezen in periodieke, geheime verkiezingen met verschillende partijen [...]". In België geldt een - soms gecontesteerde - stemplicht.⁴² De uitoefening van dit primair grondrecht hoort ook toe aan Belgen die in het buitenland verblijven en werd geregeld door de wetten van 18 december 1998 en 7 maart 2002. In de praktijk loopt de uitoefening van dit recht niet altijd van een leien dakje; de praktische modaliteiten hebben al geleid tot klachten over termijnen en gebrek

42. Art. 62 Grondwet.

aan informatie. Maar ook het taalgebruik verbonden aan de inschrijvingsprocedure zorgt voor ergernis.

Algemeen wordt aanvaard dat in principe een taalregeling kan worden opgelegd aan de rechtsonderhorige in zoverre die communiceert met de overheid. Artikel 1, § 5 van de taalwet bestuurszaken stipuleert dat die taalregeling ook van toepassing is op de kiesverrichtingen. Voor het stemrecht van de Belgen in het buitenland bestaat er een specifieke procedure met een voorafgaande inschrijving.

Belgen die in het buitenland⁴³ verblijven en hun kiesrecht wensen uit te oefenen, moeten zich hiervoor aan de hand van een specifiek formulier inschrijven bij de consulaire of diplomatieke beroepsposten van het land waar zij verblijven. Omdat die beroepsposten op basis van de taalwet bestuurszaken de taalvoorschriften die gelden voor centrale diensten moeten toepassen, kunnen de betrekkingen tussen die diensten en de burger verlopen in het Nederlands, het Frans of het Duits naargelang van de keuze van die burger. Maar aangezien de inschrijvingsprocedure eist dat de kiezer een gemeente aanduidt waar hij op de kiezerslijst zal worden ingeschreven, preciseerde de FOD Buitenlandse Zaken die instaat voor dit onderdeel van de organisatie van de verkiezingen in haar onderrichtingen in 2010 dat het inschrijvingsformulier

in de officiële taal van die gemeente moet worden ingevuld.⁴⁴ De burger die zich tot een gemeente richt met het oog op de inschrijving voor de federale verkiezingen hoort zich te schikken naar het taalstelsel van de gemeente van zijn keuze. Algemeen wordt er verder aanvaard dat het taalstatuut van de randgemeenten impliceert dat de faciliteitenregeling enkel aan de inwoners van die gemeenten werd toegekend.

Er heerst echter geen eensgezindheid over het feit of de Belgen die verblijven in het buitenland en die wensen deel te nemen aan de kiesverrichtingen in een faciliteitengemeente, al dan niet kunnen worden beschouwd als inwoners van de betrokken gemeente in de zin van de taalwet bestuurszaken.

De volledige vrijheid in gemeentekeuze gaat dus gepaard met een taalkeuze die afgestemd is op het taalstelsel van de gemeente. Met betrekking tot de gemeenten met een speciaal taalregime verduidelijkte de website van de FOD Buitenlandse Zaken vervolgens in de lijst waarop het taalregime van elke Belgische gemeente wordt vermeld dat de taalregimecodes Fn, Nf, Df of Fd zo moesten worden geïnterpreteerd dat bijvoorbeeld de formulieren voor een Nf-gemeente in het Nederlands en voor een Fn-gemeente in het Frans moesten worden ingevuld.

43. Elke meerderjarige Belg, die ingeschreven is in het consulaire bevolkingsregister van een Belgische ambassade/een Belgisch consulaat(-generaal), is kiezer bij de Belgische federale Parlementsverkiezingen - website FOD Buitenlandse Zaken.

44. De procedure schrijft voor dat de inschrijvingsformulieren bij de consulaire beroepsposten moeten worden ingediend. Zij gaan na of de kiesvoorwaarden zijn nageleefd. Indien hierop bevestigend kan worden geantwoord, worden de formulieren via de FOD Binnenlandse Zaken overgemaakt aan de door de kiezer aangeduide gemeente. In deze gemeente moet de Belg die in het buitenland verblijft immers als kiezer worden ingeschreven op de kieslijsten. Op basis van die kieslijst zullen er dan kiesbrieven worden verstuurd.

De FOD Buitenlandse Zaken garandeerde niet dat formulieren in een andere taal door de gemeenten aanvaard zouden worden.

De adjunct van de gouverneur werd hierover gecontacteerd naar aanleiding van de federale verkiezingen van 13 juni 2010. Uit de contacten met de FOD Binnenlandse Zaken, die bevoegd is voor de federale kiesverrichtingen en de FOD Buitenlandse Zaken, die bevoegd is voor de kiesverrichtingen van de Belgen die in het buitenland verblijven, bleek dat geen van beide instanties specifieke instructies had gegeven om inschrijvingsformulieren die waren ingediend in een andere landstaal te weigeren.

In de randgemeente Sint-Genesius-Rode waren er in het verleden al problemen gerezen omdat het gemeentebestuur voor het opstellen van de kieslijsten had beslist ook Franstalige inschrijvingsformulieren van Belgen in het buitenland te aanvaarden. Die beslissing werd door de Vlaamse minister van Binnenlandse Aangelegenheden vernietigd in het kader van het algemeen administratief toezicht op de lokale besturen. De kiezers in kwestie werden daardoor verwijderd van de kieslijst. Volgens de toenmalige Vlaamse minister moesten deze inschrijvingen in Vlaanderen immers in het Nederlands gebeuren, ook in de faciliteitengemeenten.⁴⁵

De verwijdering van kiezers die een Franstalig inschrijvingsformulier indienden door de Vlaamse toezichthoudende overheid verwekte bij velen des te meer ergernis omdat de verantwoordelijkheid voor de organisatie van de federale parlementsverkiezingen berust bij de federale overheid.

De problematiek is verbonden met een van de voorwaarden die de Belgische kiesprocedure aan de kiezer oplegt, namelijk de inschrijving in het bevolkingsregister van een Belgische gemeente.⁴⁶ De Belgen die in het buitenland verblijven, staan ingeschreven in het consulaire bevolkingsregister van de ambassades en consulaten. Maar de kiesprocedure schrijft ook voor dat de uitgebrachte stemmen territoriaal moeten worden toegekend omdat de Grondwet duidelijk voorschrijft dat de te behalen zetels per kieskring gekoppeld worden aan het bevolkingscijfer.

Dit verklaart waarom de Belgen in het buitenland een gemeente moeten aanduiden en dat de gemeentebesturen deze kiezers moeten inschrijven op de kieslijsten. De hamvraag is dan ook of we deze kiezers - voor deze welbepaalde unieke actie - niet moeten beschouwen als (weliswaar fictieve) inwoners van de betrokken randgemeente. Door de keuze voor een bepaalde gemeente worden zij als het ware een virtuele inwoner van die gemeente. Uit die

⁴⁵. Uit het antwoord van de minister van Binnenlandse Aangelegenheden op een actuele vraag van de heer Eric Van Rompuy: "Het koninklijk besluit zegt echter duidelijk dat men, als men eenmaal een gemeente heeft gekozen, moet aanvaarden dat men wordt ingeschreven op de kiezerslijst in de taal van de gemeente waarover het gaat. Dat wil dus zeggen dat die taal het Nederlands is voor de faciliteitengemeenten en voor alle andere gemeenten in Vlaanderen."; Vlaams Parlement, plen. 2003/04/30.

⁴⁶. Art. 1, § 1, Algemeen Kieswetboek.

interpretatie zou volgen dat zij voor deze specifieke betrekking wèl geldig aanspraak kunnen maken op de faciliteitenregeling. De verwerking van hun Franstalige inschrijvingsformulieren zal trouwens de werking van de gemeentelijke diensten in kwestie geenszins verstoren aangezien hun diensten zo georganiseerd zijn dat zonder moeite kan worden opgetreden in het Frans.

Daartegenover staat een letterlijke interpretatie van de taalwet bestuurszaken volgens dewelke taalfaciliteiten enkel aan effectieve inwoners van de randgemeenten werden toegekend. Dit stemt overeen met de opvatting dat de taalfaciliteiten, als uitzondering op de taalhomogeniteit (territorialiteitsbeginsel), een restrictieve uitlegging behoeven. Het hoeft gezegd dat uit de ruime bewoordingen betreffende de gemeentekeuze niet zomaar kan worden afgeleid of de bepaling enkel geldt voor de effectieve inwoners van de gemeente, dan wel dat het ook gaat om een juridische fictie waardoor de Belgen die zich in voormelde gemeenten inschrijven om hun kiesplicht te vervullen en er in zekere zin hun verblijfplaats kiezen met het oog op de verkiezingen, ook als inwoners kunnen worden beschouwd. De tegenstanders van deze laatste interpretatie menen dat het voor de geïnteresseerden volstaat om zich in een Franstalige gemeente in te

schrijven, maar dat, rekening houdend met de opdeling van het land in kieskringen, een dergelijke keuze er in bepaalde gevallen toe kan leiden dat ze verhinderd worden om te stemmen op de kandidaat van hun keuze.

Heeft een dergelijke letterlijke lezing genoeg voeling met de wil van de kieswetgever die de Belgen in het buitenland een territoriaal onbeperkte vrijheid geeft in de keuze van de gemeente? Kan dit, gelet op de vrijheid van vestiging binnen het Koninkrijk en de onverkorte gelding van de taalfaciliteiten voor recente nieuwkomers in de randgemeenten, er zomaar toe leiden dat deze specifieke groep kiezers wordt uitgesloten van het door de Grondwet gewaarborgde kiesrecht, een van de hoekstenen van ons democratisch huis? Het zijn vragen die zeker bij de eerstvolgende verkiezingen weer zullen opduiken.

Het ware misschien wenselijk dat de impact van de gemeentekeuze op het taalgebruik tijdens het verdere verloop van de kiesverrichtingen en het opstellen van de kieslijsten verduidelijkt zou worden door de overheid zodat gewaarborgd wordt dat de Belgen in het buitenland die hun stemrecht wensen uit te oefenen op eenzelfde wijze behandeld worden ongeacht het gewest waartoe de uitgekozen gemeente behoort.

06. PREVENTIE EN VEILIGHEID

Zowel op de openbare weg als op privédomeinen wordt signalisatie aangebracht. Het gaat om borden en affiches die de aandacht van de weggebruikers in verschillende verkeerssituaties moeten verhogen.

Verkeersborden zijn verkeerstekens die de wegbeheerder kan gebruiken om het verkeer op de weg te regelen. Ze dienen om de verkeersveiligheid en de doorstroming van het verkeer te bevorderen en geven daartoe aanwijzingen aan verkeersdeelnemers over hoe die zich op de weg moeten gedragen.

Om doeltreffend te zijn moet het gemeentelijk verkeersbeleid globaal en deskundig worden aangepakt. Dit is duidelijk en logisch. Uit veiligheidsoverwegingen is het dan ook belangrijk dat de boodschappen op deze borden bij de eerste oogopslag doordringen tot de weggebruikers.

Daarom wordt er meestal, en zeker voor standaardboodschappen, geopteerd voor pictogrammen en korte slogans, hoewel er de laatste tijd een duidelijke tendens voor relatief lange boodschappen op te merken valt. Het risico dat die aanwijzingen de aandacht van de weggebruikers afleiden is groter. Het vergt nu eenmaal meer tijd om de boodschap 'U rijdt 50 km. Onze kinderen danken u' in zich op te nemen dan de veel kortere en toch zo vertrouwde 😊 of 😞 smileyberichten die trouwens door alle weggebruikers, ongeacht de taal die zij spreken, correct geïnterpreteerd worden.

Maar niet alle boodschappen betreffen een dergelijke standaardverkeerssituatie. De praktijk toont bovendien

aan dat de taalwet bestuurszaken de wegbeheerders al eens voor problemen stelt als het gaat over de taal die in de randgemeenten op de signalisatieborden komt te staan.

Sportieve evenementen

Zo werd de dienst van de adjunct van de gouverneur in oktober 2011 op de hoogte gebracht van een taalovertreiding op de verkeersborden die in een randgemeente waren geplaatst ter gelegenheid van de Marathon van Brussel. De klager protesteerde omdat het Nederlands niet de voorrang had gekregen op deze borden. Hij wenste ook te vernemen of de politiediensten elke overtreiding op de taalwetten dienen te melden en aan te passen conform de wetgeving.

De adjunct van de gouverneur wees het diensthoofd Grondgebiedzaken van de desbetreffende gemeente en de korpschef van de desbetreffende politiezone erop dat signalisatieborden en verkeersborden in navolging van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht (VCT), hierin unaniem bijgetreden door de rechtsleer, beschouwd worden als schoolvoorbeelden van zogenoemde berichten en mededelingen aan het publiek. Deze berichten en mededelingen worden in de randgemeenten gesteld in het Nederlands en het Frans, met voorrang voor het Nederlands (artikel 24 - SWT).

Het diensthoofd Grondgebiedzaken deelde mee dat de politiezone zich niet verantwoordelijk achtte omdat de signalisatie werd geplaatst in opdracht van de organisatoren van de Brusselse marathon.

De wettelijk vereiste signalisatiemachtiging maakt de aanvrager tot zogenoemde private medewerker van de politie. Krachtens artikel 50 SWT ontslaat de aanstelling van private medewerkers, opdrachthouders e.d. de diensten niet van de naleving van de wet. De politie blijft dan ook de eindverantwoordelijke en moet ervoor zorgen dat de taalwet bestuurszaken correct wordt nageleefd.

Volgens de korpschef van de politiezone werden de verkeersborden met de foutieve melding pas laattijdig opgemerkt. De organisatie werd verwittigd, maar kon de situatie niet meer rechtekken. Er werden echter wel stappen ondernomen om dergelijke fouten in de toekomst te vermijden.

Ook de burgemeester liet weten dat hij de politiezone persoonlijk had gewezen op het belang van de taalwet bestuurszaken bij de plaatsing van verkeerssignalisatie.

Een tijdje eerder had de dienst trouwens al een klacht ontvangen over het feit dat een groot aantal signalisatieborden die waren aangebracht ter gelegenheid van De Gordel - editie 2011 - uitsluitend in het Nederlands waren gesteld. De klager stelde dat dit indruist tegen de taalwet bestuurszaken.

In de mate dat het verkeersborden betreft zoals voorzien door de verkeerscode, gaat het hier zoals gezegd om berichten en mededelingen aan het publiek die krachtens artikel 24 SWT in het Nederlands én het Frans worden gesteld, met voorrang voor het Nederlands.

Een grootschalig sportief familie-evenement als De Gordel gaat onvermijdelijk gepaard met aanzienlijke veiligheidsmaatregelen. Om dit evenement incidenten en probleemloos te laten verlopen, moet men wel degelijk rekening houden met de verstaanbaarheid van de geplaatste borden. Men mag immers niet uit het oog verliezen dat er op die dag ook nog andere weggebruikers op de baan zijn en dat ook zij behoefte hebben aan bepaalde informatie. De organisatoren werden er dus op gewezen dat de geldende taalwetgeving stipt nageleefd moet worden.

Wegenwerken en bouwwerven

In dezelfde periode beklagde een Nederlandstalige inwoner van een randgemeente zich bij de dienst over het taalgebruik op de signalisatieborden voor wegenwerken in een van de randgemeenten. Het Frans had op die borden voorrang gekregen op het Nederlands. De klager drukte zijn irritatie uit over het feit dat na eerdere klachten en tussenkomst bij de gemeente door het Taaloket van vzw De Rand, niet alle borden vervangen waren. Omdat er ook geen bord was geplaatst met de naam en gegevens van de externe firma die voor de signalisatie

verantwoordelijk was, ging hij ervan uit dat de gemeente zelf verantwoordelijk was voor de begane overtreding.

Uit de toegezonden stukken bleek dat niet de gemeente, maar een externe firma voor de borden verantwoordelijk was. Volgens artikel 50 SWT ontslaat het beroep op een private firma de gemeente niet van de toepassing van de taalwet bestuurszaken. De betrokken aannemer werd daarom door de gemeente herhaaldelijk gevraagd de signalatieborden aan te passen aan het bijzondere taalstatuut van de randgemeente in kwestie, maar blijkbaar waren enkele borden aan zijn aandacht ontsnapt. Van enig opzet of kwade trouw in hoofde van de gemeente was er volgens de adjunct van de gouverneur dan ook geen sprake. Verder wees zij erop dat mits een nog duidelijkere communicatie bij de aanbesteding en bij de aanvang van de werkzaamheden, gelijkaardige overtredingen perfect vermijdbaar lijken in de toekomst.

Aanwijzings- en straatnaamborden

Sinds geruime tijd bestaat er geen eensgezindheid over het gebruik van de talen op de aanwijzings- en straatnaamborden in faciliteitengemeenten. Regelmatig wordt hierover informatie gevraagd aan de adjunct van de gouverneur.

In de jaren 1990, bestelde de provincie Vlaams-Brabant een studie bij professor Boes, die moest nagaan of en hoe de regelgeving gebruikt kon worden om duidelijk

te maken dat de randgemeenten Vlaamse gemeenten zijn. Professor Boes stelde hierop dat de wegwijzers in de randgemeenten uitsluitend in het Nederlands gesteld moeten zijn, omdat ze niet alleen gericht zijn aan de inwoners van de randgemeenten, maar ook aan andere personen. Hij maakte dus een onderscheid tussen publiek *sensu lato* en publiek *sensu stricto*. Daardoor zou de straatnaamgeving niet onder artikel 24 SWT vallen, maar onder artikel 11 SWT.

Gezien de commotie die deze studie veroorzaakte, vroeg de Vlaamse minister van Binnenlandse Zaken aan professor L. Vény om een evaluatie te maken van de denkpistes van professor Boes in het licht van de rechtsleer en rechtspraak. De nuancering publiek *sensu lato*/publiek *sensu stricto* werd niet expliciet vermeld in de bepalingen van de taalwetgeving, en kwam evenmin ter sprake tijdens de parlementaire voorbereiding.

Professor Vény – bijgetreden door o.a. Clement – kon zich niet vinden in het standpunt van professor Boes, zo blijkt uit zijn studie. Aangezien ook binnen de Vlaamse administratie dezelfde conclusie werd getrokken, besliste de Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur in 2009 om een synthesestudie te laten uitvoeren. Met betrekking tot de vraag of berichten aan het publiek die deels voor ‘eigen inwoners’, deels voor derden bestemd zijn al dan niet het voorwerp uitmaken van de faciliteitenregeling, wordt in deze studie gepleit voor een casuïstisch gerichte benadering. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen straten die

regelmatig door niet-inwoners worden gebruikt (enkel Nederlandstalige borden) en andere straten (meertalig straatnaambord).

In de studie zelf vermelden de auteurs dat het niet mogelijk is een volkomen sluitende afbakening te maken van het concept 'bericht enkel op eigen inwoners gericht' zonder dat men een grondige kennis heeft van de feitelijke omstandigheden ter plaatse. Bijgevolg zou de lokale overheid hier over een zeer ruime appreciatiebevoegdheid beschikken waarbij een optreden van de toezichhoudende overheid slechts mogelijk/wenselijk zal zijn wanneer deze appreciatie kennelijk foutief is.

Door de voorgestelde casuïstische aanpak zouden we echter in een zeer ingewikkelde en verwarrende situatie belanden waarbij het bovendien praktisch gezien uiterst moeilijk zal zijn om de hoedanigheid van de personen die een bepaalde straat inrijden (inwoner of niet-inwoner) vast te stellen, zeker nu de mobiliteit van de mensen steeds toeneemt.

Verkeersborden en straatnaamborden worden bijgevolg tot nader order dus beschouwd als 'berichten en mededelingen aan het publiek'. Volgens de klassieke interpretatie beschouwt de wetgever met deze categorie alle middelen die voor de verspreiding van de publicaties van de overheidsdiensten worden

gebruikt, ook aanplakbiljetten in administratieve gebouwen en langs de openbare weg.⁴⁷

Volgens artikel 24 SWT stellen de plaatselijke diensten die gevestigd zijn in de randgemeenten de berichten, mededelingen en formulieren die voor het publiek bestemd zijn in het Nederlands en in het Frans. Op basis van dit artikel zijn de signalisatieborden en wegwijzers op de openbare weg waarvoor de gemeente verantwoordelijk is, in de randgemeenten in het Nederlands en in het Frans met voorrang voor het Nederlands.

Infosessies over veiligheid

Een geïnformeerd burger is er twee waard, dacht men in enkele van de zes randgemeenten.

Dit leidde in april 2010 tot een adviesaanvraag vanwege de gemeentesecretaris van een randgemeente over het taalgebruik op een infoavond over veiligheid en bereikbaarheid van de politie binnen de politiezone - met administratieve zetel in een taalhomogene Vlaamse gemeente - waartoe de gemeente behoort.

47. VCT N.A. 24 juli 1964, advies nr. 515; 17 september 1964, advies nr. 508; VCT 6 mei 1965, advies nr. 635 en *Parl. St. Kamer, 1961-1962, stuk 331 - nr. 27, zie ook de memorie van toelichting.*

Deze infoavond was specifiek gericht tot de inwoners van de randgemeente in kwestie. Het was de bedoeling om een avond in het Nederlands te organiseren (uitleg verstrekt door de politiecommissaris), met de mogelijkheid om nadien vragen te stellen, gevolgd door een tweede avond met dezelfde uiteenzetting in het Frans (verstrekt door een gemeenteambtenaar bijgestaan door een politiefunctionaris).

Verwelcoming en inleiding zouden gebeuren in beide landstalen, met voorrang voor het Nederlands. Achteraf zouden de aanwezigen de mogelijkheid hebben om vragen te stellen; die zouden worden behandeld in het Nederlands of in het Frans, al naargelang van de taal van de vraagsteller.

De burgemeester van een andere, weliswaar taalhomogene gemeente binnen de politiezone verzette zich hiertegen omdat het evenement aangerekend zou worden op het gemeenschappelijk (politie)budget.

In haar advies stelde de adjunct van de gouverneur dat een dergelijke informatievergadering globaal te kwalificeren valt als een bericht en mededeling in de zin van de taalwet bestuurszaken. Die categorie omvat zowel mondelinge als schriftelijke communicatie. De incidentele vragen vanwege de toehoorders - die *in se* als betrekkingen met particulieren zouden kunnen worden gekwalificeerd - lijken hieraan geen afbreuk te doen.

De desbetreffende politiezone met, zoals hierboven gezegd, administratieve zetel in een taalhomogene Vlaamse gemeente, is een gewestelijke dienst waarvan de werkring gemeenten met een speciale taalregeling of met verschillende regelingen uit het Nederlandse of het Franse taalgebied bestrijkt, en waarvan de zetel in dat taalgebied gevestigd is.

Krachtens de taalwet bestuurszaken stelt een dergelijke dienst de berichten en mededelingen die hij rechtstreeks aan het publiek richt in de taal of talen die ter zake zijn opgelegd aan de plaatselijke diensten van de gemeente waar de zetel gevestigd is.

In het voorliggende geval betekende dit dat berichten en mededelingen die rechtstreeks tot het publiek gericht zijn in en op de hoofdzetel van de politiezone, in het Nederlands worden gesteld, aangezien deze gemeente in het Nederlandse taalgebied ligt en geen bijzonder taalstatuut geniet. De taalrechten van de inwoners uit de gemeente(n) met een bijzondere taalregeling moeten wel gerespecteerd worden.

Aangezien er uitsluitend wijkagenten van de randgemeente zouden instaan voor de toelichtingen, en het gebeuren bovendien plaats zou vinden in gemeentelijke accommodatie, werd de informatievergadering gekwalificeerd als een verspreiding van berichten en mededelingen door bemiddeling van de plaatselijke diensten.

Dit bracht met zich mee dat deze verspreiding in de betrokken randgemeente in het Nederlands én in het Frans moest gebeuren, met voorrang voor het Nederlands. Op deze manier kregen de Nederlandsonkundige burgers ook de zekerheid, of toch zeker de mogelijkheid om hun legitieme aanspraken inzake taalfaciliteiten uit te oefenen.

De adjunct van de gouverneur oordeelde dat het organiseren van twee opeenvolgende vergaderingen, zelfs indien deze onmiddellijk op elkaar zouden aansluiten en op dezelfde plaats zouden worden gehouden, zou afwijken van de bijzondere regeling die de taalwet bestuurszaken voorschrijft. Het zou immers gaan om een werkwijze die in feite neerkomt op een opeenvolging van twee eentalige vergaderingen. De eigenheid van een informatievergadering met en voor het publiek, hangt bovendien samen met de interactie tussen burger en bestuur onderling. In het geval van twee onafhankelijke vergaderingen zou de informatie aan en de input verkregen van Franstalige burgers hoogstwaarschijnlijk niet precies dezelfde geweest zijn voor de Nederlandstalige burgers en omgekeerd.

De betrokken politiezone zou dus het publiek van de randgemeente tegelijk in het Nederlands en in het Frans moeten informeren en de informatievergadering niet spreiden over twee avonden of twee verschillende sessies op eenzelfde avond. Mits een goede opbouw en bekwame moderatie zouden de Nederlandstalige en Franstalige burgers probleemloos samen kunnen deelnemen aan dezelfde infoavond.

Enquêtes

Met de bedoeling bij de burgers te peilen naar de politionele behoeften in de verschillende politiezones van het Vlaamse Gewest, plande de dienst politie en openbare orde van de federale overheid een viertalige website (N, F, D, E). Zo wilde de dienst een goed zicht krijgen op de manier waarop hij zijn beleid op een efficiënte manier kon uitstippelen en tegemoetkomen aan de vereiste van behoorlijk bestuur van de openbare diensten. Omdat het aantal respondenten in het verleden beneden de verwachtingen bleef, wilde men de geselecteerden, naast een van de drie officiële landstalen, de mogelijkheid geven om ook gebruik te maken van het Engels bij het online invullen van de enquête.

Is een dergelijke website in overeenstemming met de taalwet bestuurszaken? Dat was de vraag die ons in juli 2010 gesteld werd door de arrondissements-commissaris die belast was met de coördinatie van deze steekproefsgewijze bevraging.

De geselecteerden zouden een Nederlandse brief van de betrokken burgemeester krijgen, met ingesloten een (Nederlandse) papieren versie van de enquête en een unieke toegangscode.

Naar de letter van de taalwet bestuurszaken is er weinig ruimte om de inwoners van politiezones binnen het Vlaams Gewest in een andere taal dan het Nederlands te bevragen, met uitzondering van het

Frans voor de inwoners van een randgemeente die een politiezone vormt met eentalige gemeenten.

Gezien het specifieke doel van de enquête (de betrokkenheid van de burgers te verhogen bij de uitwerking van het veiligheidsbeleid) en het eenmalige en uitzonderlijke karakter van het initiatief leek het de adjunct van de gouverneur echter niet onredelijk om de enquête niet alleen aan te bieden in het Nederlands en voor de randgemeenten ook in het Frans, maar ook in andere talen. Ze steunde zich hiervoor op verschillende adviezen van de VCT, die er ook al op gewezen had dat het gebruik van andere dan de wettelijk voorgeschreven talen kan worden toegestaan in bijzondere omstandigheden.⁴⁸

De lage respons op een vroegere enquête kon immers gedeeltelijk verklaard worden door een onvoldoende kennis van het Nederlands door de respondenten.

Verder moest er, gelet op de desbetreffende bepalingen van de taalwet bestuurszaken en de vaste adviespraktijk van de VCT, wel zeker op gelet worden dat duidelijk naar voren kwam dat de anderstalige teksten vertalingen waren van de Nederlandse brontekst. Dit kan door op de website het Nederlands als eerste alternatief aan te bieden en bij de vragenlijsten bovenaan de pagina's de vermelding 'Vertaling uit het Nederlands' in de andere talen toe te voegen.

Wat de inlogcode betreft, moest men er streng op toezien dat die niet wordt gebruikt om (verboden) taalregisters aan te leggen.

In eenzelfde betrachting om tegemoet te komen aan de wensen van de burger inzake veiligheidsaspecten, ontving de adjunct van de gouverneur in maart 2011 een vraag om advies van een politiezone die drie randgemeenten omvat. Het betrof meer bepaald de bedeling van een vragenlijst over het zonaal veiligheidsplan. Voor de bedeling van deze formulieren werd als volgt tewerk gegaan: de enquête (begeleidende brief en vragenlijst) werd door de wijkagenten via een huis-aan-huisbedeling bij de betrokken doelgroep verspreid. Afhankelijk van de taal die de particulier gebruikte tijdens het onderhoud met de wijkagent, werd een Nederlandstalige of Franstalige enquête afgegeven. Bij afwezigheid van de bewoners (en alleen dan) werd zowel een Nederlandstalige als een Franstalige enquête achtergelaten. De politiezone had voor die aanpak gekozen om een zo groot mogelijke respons te krijgen - ook vanwege de anderstalige inwoners van de gemeente - zodat de inspanningen en uitgaven die een dergelijke actie met zich meebrengt hun vruchten zouden afwerpen. Was het feit dat de enquête bij afwezigheid van de bewoners in beide landstalen achtergelaten werd in overeenstemming met de taalwet bestuurszaken?

48 . Zie o.a. VCT 5 december 2008, advies 40.004, VCT 12 juni 2009, advies 41.067 en VCT 16 december 2009, advies 41.185.

De adjunct van de gouverneur stelde dat de algemene wijze waarop de verspreiding werd georganiseerd, conform was met de taalwet bestuurszaken. Immers, aangezien de politiezone een gewestelijke dienst is met enkel randgemeenten in zijn werkkring, moeten de berichten en mededelingen in het Nederlands en het Frans worden verspreid, met voorrang voor het Nederlands. Door de documenten persoonlijk aan de inwoners af te geven, viel de enquête onder de categorie 'betrekking met particulieren', en moesten ze inderdaad worden afgegeven in functie van de taal die de particulieren gebruikten. In de gevallen dat er niemand opendeed, en de enquête zowel in het Frans als in het Nederlands werd achtergelaten, had men beter geopteerd voor het achterlaten van een (niet-gepersonaliseerd) bericht aan de bevolking in de twee talen en met voorrang voor het Nederlands, met het verzoek om de dienst te contacteren. Nadeel van deze aanpak is natuurlijk dat men het risico op een lagere respons aanzienlijk verhoogt. En dat was nu juist wat men wilde vermijden.

De betrokken politieambtenaar deelde naar aanleiding van de verstrekte informatie mee dat men bij de 'tweede' ronddeling rekening zou houden met de voorschriften.

Gemeenschapswacht

In dezelfde periode vroeg de burgemeester van een andere randgemeente het standpunt van de dienst over de berichten aan de bevolking die door de gemeenschapswacht van de gemeente werden verspreid bij de inwoners. Met die berichten wilde de gemeente bijvoorbeeld de inwoners attent maken op de kleine overlast die zij veroorzaken (bvb. door het huisvuil te vroeg buiten te zetten, de haag niet op tijd te snoeien,...).

De gemeente zelf dacht dat het ging om een bericht/mededeling aan de bevolking, waardoor het document in het Nederlands en het Frans mocht worden opgesteld.

De dienst kwalificeerde het document echter als 'betrekking met een particulier'. Het verloor immers zijn 'algemeen karakter' doordat er een (of meerdere) optie(s) kon(den) worden aangekruist. Hierdoor werd het een soort vaststelling van concrete feiten ten laste van de bewoners van een specifiek pand. Dat houdt in dat artikel 25, eerste lid van de SWT van toepassing wordt en dat de door de betrokkene gebruikte taal gehanteerd wordt voor zover die het Nederlands of het Frans is. Gelet op de omzendbrief BA-2005/03 van 8 juli 2005, moest het gemeentebestuur het document dan ook opstellen in het Nederlands, vergezeld van een vermelding in het Frans dat het op eenvoudig verzoek in het Frans te verkrijgen is.

07. TAALWETGEVING EN VERTALINGEN

Waar twee taalgemeenschappen samenleven, rijst onvermijdbaar de vraag naar vertalingen. De taalwet bestuurszaken verplicht de gemeentebesturen bijvoorbeeld om hun bevolking zowel in het Nederlands als in het Frans te informeren. Maar de wet legt in andere gevallen het uitsluitend gebruik van het Nederlands op. De faciliteitenregeling impliceert immers geen volwaardig tweetalig statuut. Voor bepaalde documenten voorziet de taalwet bestuurszaken in een recht op een vertaling, voor andere niet.

Niet alleen is het niet altijd duidelijk welke instantie moet instaan voor de vertaling, het is ook niet altijd meteen duidelijk of een vertaling überhaupt aan de orde is.

Taalgebruik (en vertalingen) in de gemeenteraad

Begin 2010 contacteerde de voorzitter van de gemeenteraad van een randgemeente de adjunct van de gouverneur omdat verschillende gemeenteraadsleden van de Nederlandstalige oppositie Frans hadden gesproken bij de behandeling van een agendapunt over de verhoging van de gemeentelijke opcentiemen in de personenbelasting. Vervolgens hadden de overige leden van dezelfde oppositiepartij klacht ingediend bij de provinciegouverneur wegens schending van de taalwet bestuurszaken. De oppositie die gekant was tegen de geplande verhoging, streefde zodoende naar een schorsing of vernietiging.

De gemeenteraadsvoorzitter was dan ook bezorgd over de impact van het - al dan niet te goeder trouw - gebruik

van het Frans tijdens de bespreking en vreesde dat dit de gemeenteraadsbeslissing zou ondermijnen. Nochtans had de voorzitter na de eerste Franstalige interventie onmiddellijk ingegrepen en betrokkene gevraagd in het Nederlands te spreken.⁴⁹

De adjunct van de gouverneur heeft zich in deze kwestie beperkt tot een analyse van de aangekaarte situatie vermits de gouverneur al was aangesproken door de Nederlandstalige oppositieleden in zijn hoedanigheid van toezichthoudende overheid. In de analyse werd uitgegaan van twee verschillende invalshoeken.

Het Grondwettelijk Hof heeft op 10 maart 1998 geoordeeld dat artikel 23 SWT de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet schendt indien die bepaling wordt geïnterpreteerd als zou het de leden van het college van burgemeester en schepenen verbieden om "een agendapunt van de gemeenteraadszitting in een andere taal dan het Nederlands toe te lichten of in een dergelijke taal te antwoorden op de interventies van gemeenteraadsleden".⁵⁰ Het is dus verantwoord om leden van het college van burgemeester en schepenen

⁴⁹. Naast de notulen bleek dit ook uit het verslag van de Vlaamse ambtenaar die de bewuste gemeenteraadszitting had bijgewoond als waarnemer en in dit verband een verslag opmaakte ter attentie van de gouverneur.

⁵⁰. Arbitragehof 10 maart 1998, nr. 26/98, www.grondwettelijkhof.be.

te gebieden enkel het Nederlands te gebruiken gedurende de gemeenteraad.

Uit de notulen van de betrokken gemeenteraadszitting bleek duidelijk dat geen enkel lid van het college van burgemeester en schepenen een toelichting had gegeven in het Frans. Integendeel, het waren gewone gemeenteraadsleden, *in casu* de leden van een fractie behorend tot de oppositie, die in het Frans amendementen aan het initiële voorstel over de gemeentelijke opcentiemen hadden bepleit.

Geheel in overeenstemming met de rechtspraak van de Raad van State⁵¹ kan de toezichthoudende overheid wel besluiten tot vernietiging indien de tussenkomsten vanwege de mandatarissen zonder uitvoerend mandaat (de gewone gemeenteraadsleden) een wezenlijk onderdeel van complexe besluitvorming zijn. Het repetitieve karakter van de identieke amendementen (waarvan er voor de kwestieuze Franstalige tussenkomst al vier verworpen waren met telkens dezelfde meerderheid) lijkt eerder te wijzen op de niet-wezenlijke aard van (het onderdeel van) de toelichting.

In het andere denkspoor dat in deze kwestie kan worden gevolgd, wordt uitgegaan van het adagium "*Nemo auditur suam turpitudinem allegans*". Dit adagium

wordt al eens ingeroepen voor rechtscolleges en kan vrij worden vertaald als volgt "Niemand wordt gehoord die zich op zijn eigen schandelijk gedrag beroept".

Hoewel het geciteerde adagium niet echt als een algemeen rechtsbeginsel⁵² kan worden beschouwd, lijkt het ons relevant om het op de aangekaarte situatie toe te passen.

Na de eerste Franstalige interventie had de voorzitter immers, volgens de notulen, het gemeenteraadslid uitgenodigd om het Nederlands te gebruiken. Het oppositielid in kwestie antwoordde dat de gouverneur zeker begrip zou hebben voor zijn gebruik van het Frans. Vooral deze laatste zinsnede werpt een bijzonder licht op de zaak aangezien het duidelijk de bedoeling was om het Frans te gebruiken met het oog op een vernietigingsverzoek bij de toezichthoudende overheid. Dit bleek achteraf trouwens ook uit de verklaringen van het betrokken gemeenteraadslid in de pers.⁵³

Het waren kortom overduidelijk bepaalde Nederlandstalige (gewone) gemeenteraadsleden vanuit de oppositie die van bij het begin voor ogen hadden om dilatoir op te treden en die de rechtsgeldigheid van de besluitvorming trachtten aan te tasten door aan de hand van drie pogingen de leden van het college van burgemeester en schepenen aan te zetten tot een

51. RvS, 23 mei 1998, nr. 23.282; 24 mei 1998, nr. 23.284.

52. Algemene rechtsbeginselen kunnen worden omschreven als normen die de rechter direct of indirect afleidt uit principes die de gehele rechtsorde schragen. zie A. MAST, J. DUJARDIN, M. VANDAMME en J. VANDE LANOTTE, *Overzicht van het Belgisch Administratief Recht*, Antwerpen, Kluwer rechtswetenschappen, 2002, 46. Hoewel men het bewuste adagium al talloze malen voor de Raad van State heeft ingeroepen, heeft de Raad hierop nog nooit expliciet geantwoord. Cf. onder meer: RvS, nr. 193.339 van 15 mei 2009; RvS nr. 191.985 van 30 maart 2009; RvS nr. 190.649 van 19 februari 2009; RvS nr. 190.761 van 24 februari 2009; RvS nr. 187.900 van 13 november 2008, allen raadpleegbaar via www.raadvst-consetat.be.

53. Het Laatste Nieuws, 15 januari 2010; Het Nieuwsblad, 15 januari 2010.

verboden 'toelichting of beantwoording in het Frans'. Deze pogingen bleken tevergeefs en bovendien nodigde de voorzitter de betrokken gemeenteraadsleden (in het Nederlands) uit om het Nederlands te gebruiken.

Door het alerte optreden van de gemeenteraadsvoorzitter was de adjunct van de gouverneur de mening toegedaan dat men dan ook niet hoefde te vrezen voor een vernietiging van de gemeenteraadsbeslissing in kwestie. Om de geldigheid van de beslissingen te vrijwaren doen de leden van het college van burgemeester en schepenen er goed aan om ook in de toekomst niet in te gaan op dergelijke bedenkelijke handelwijzen.

Een andere vraag betrof de taal die indieners van een verzoekschrift moeten gebruiken wanneer ze gehoord worden door de gemeenteraad. In de analyse van dit dossier werd rekening gehouden met twee verschillende doelstellingen van de wetgever. Enerzijds is er de taalwet bestuurszaken die zowel taalrechten toekent als plichten oplegt. Anderzijds heeft de decreetgever ook voorzien in het zogenoemde petitierecht.

Teneinde de burger nauwer te betrekken bij het bestuur van de gemeente, creëerde het Vlaams Gemeentedecreet van 15 juli 2005 een kader voor klachtenbehandeling, inspraak, voorstellen van burgers, verzoekschriften en de gemeentelijke volksraadpleging.

De decretale uitwerking moet gezien worden als een minimale kaderregeling⁵⁴ en concretiseert het grondwettelijk gegarandeerde petitierecht (art. 28 GW).

Artikel 201 van het Gemeentedecreet garandeert aan eenieder het recht om verzoekschriften schriftelijk bij de gemeenteorganen in te dienen voor zover hun onderwerp behoort tot de bevoegdheid van de gemeente. De verzoeker ofwel de eerste ondertekenaar van het verzoekschrift kan vervolgens worden gehoord door de gemeente en zich hierbij laten bijstaan door een persoon naar keuze.⁵⁵

Maar wat indien de verzoeker deze toelichting wenst te doen in het Frans? De taalwet bestuurszaken verzekert immers aan inwoners van een randgemeente het recht om door hun bestuur in het Frans te worden bediend.⁵⁶ Men kan dus niet eisen dat rechthebbende inwoners hun toelichting in het Nederlands verstrekken.

Dit lijkt op het eerste gezicht moeilijk verzoenbaar met de richtlijnen van de Vlaamse regering en doet vragen rijzen. Volgens de omzendbrief BA-2005/03 mag de gemeenteraad als plaatselijke dienst op vergaderingen en tijdens de gemeenteraad enkel het Nederlands gebruiken. De mogelijkheid om Frans te gebruiken is immers een faciliteit die alleen aan de inwoners van die gemeenten is toegekend, en niet aan de bestuurders.

⁵⁴. *PARL. ST. VL. PARL. 2004-05, NR. 347/1.*

⁵⁵. *Art. 202, tweede lid Gem. Decr.*

⁵⁶. *Art. 25, lid 1, SWT.*

Men dient echter de uitoefening van taalfaciliteiten of het horen van de burger te onderscheiden van de beslissende bespreking in de schoot van gemeentelijke organen en de notulering ervan.

Wanneer het petitierecht wordt uitgeoefend, kan dit gepaard gaan met het horen, in het Frans, van de indiener of de eerste ondertekenaar.

De bespreking en verdere behandeling van het verzoekschrift in de gemeenteraad gebeurt evenwel in het Nederlands. Rekening houdend met het standpunt van de Vlaamse regering, het belang van de rechtszekerheid én met het oog op de onbetwiste geldigheid van de besluitvorming en het goed bestuur van de gemeente, verdient het aanbeveling dat de voorzitter van de gemeenteraad systematisch oproept tot het uitsluitend gebruik van het Nederlands door gemeenteraadsleden tijdens die bespreking.

De taal van de notulen is het Nederlands. De argumentatie van betrokkene kan wel woordelijk worden opgenomen in het Frans voor zover de voorrangstatus van het Nederlands geëerbiedigd wordt. Niet alleen moet duidelijk worden vermeld dat de Franse inlassing een citaat betreft, maar ook moet de tekst van dit citaat integraal in het Nederlands worden opgenomen in de notulen. De opname in de notulen van zowel de Franstalige tussenkomst van de verzoeker alsook de integrale Nederlandse vertaling ervan, lijken zelfs aangewezen aangezien elk gemeenteraadslid

er kennis van moet kunnen nemen en met het oog op de vrijwaring van de belangen van de betrokken verzoeker.⁵⁷

Behandeling van Franstalige stukken door administratieve diensten

In het kader van de aanvraagprocedure van een bouwvergunning, meldde de stedenbouwkundige ambtenaar uit een randgemeente in september 2011 dat een van de adviserende instanties op Vlaams niveau van oordeel was dat zij "als Vlaamse overheid geen Franstalige dossiers kunnen behandelen". Op basis van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening zijn immers ook de adviezen van verschillende Vlaamse instanties vereist. Wegens de complexiteit van de aanvraag werd er bovendien een projectvergadering met alle betrokken instanties georganiseerd. De instantie in kwestie beschouwde het dossier als niet-ontvankelijk omdat bepaalde stukken, zoals de plannen die werden opgemaakt door de architect die was aangesteld door de private bouwheer, uitsluitend in het Frans waren opgemaakt.

Men kan zich de vraag stellen of adviesorganen binnen de Vlaamse administratie die aangeven uitsluitend in het Nederlands gestelde dossiers te willen behandelen niet de taalrechten schenden van de inwoners van de randgemeenten. Bijzonder detail was dat het ter advies voorgelegde dossier via het gemeentebestuur was overgemaakt aan de betrokken Vlaamse administratie.

⁵⁷. Het antwoord van de Vlaamse minister voor Binnenlandse Aangelegenheden op een parlementaire vraag van de heer Van Eycken is ter zake trouwens zeer verhelderend. *Vr. en Antw. Vl. Parl. 2008-2009, 22 januari 2009, Vr. nr. 80 (C. VAN EYCKEN).*

Het regime van taalfaciliteiten vormt een wettelijk georganiseerde uitzondering op het territorialiteitsbeginsel en de daaruit resulterende homogeniteit van de taalgebieden waardoor zij restrictief moeten worden uitgelegd. Volgens de Vlaamse omzendbrief BA-2005/03 moet wie zich erop wenst te beroepen een verzoek daartoe uitdrukkelijk en telkens opnieuw formuleren. Dit neemt echter niet weg dat taalfaciliteiten daadwerkelijk in de praktijk moeten kunnen worden gebracht. Rechthebbenden moeten zich naar keuze in het Nederlands en het Frans (nuttig) tot hun bestuur kunnen richten en in de taal die zij verkiezen worden bediend.

In dat opzicht is het problematisch dat een dienst van de Vlaamse regering vertalingen zou eisen van stukken van een dossier dat met toepassing van artikel 39 Gewone Wet op de Hervorming van de Instellingen van 9 augustus 1980 (GWHI)⁵⁸ in het Frans moet kunnen worden behandeld indien een burger het dossier rechtstreeks zou indienen.

De weigering om dossiers in het Frans te behandelen is niet in overeenstemming met de geldende taalwetgeving voor zover de rechthebbende een uitdrukkelijk verzoek heeft geformuleerd met het oog op een Franstalige dienstverlening. Van inwoners van de randgemeenten kan inderdaad niet geëist worden dat zij zich in het Nederlands tot hun bestuur wenden en Nederlandstalige stukken indienen omdat in de loop van de behandeling van het dossier andere diensten moeten worden aangesproken.

Zodra het verzoek om Franstalige behandeling van een dossier uitdrukkelijk geformuleerd werd, geldt dit voor alle aspecten van het bewuste dossier, dus ook met inbegrip van alle adviezen die in dat verband (moeten) worden ingewonnen. Dit laat natuurlijk het Nederlands als binnendiensttaal en als taal die wordt gebruikt in de betrekkingen tussen de gemeentelijke administratie en de Vlaamse instanties onverlet.

Vertalingen en openbaarheid

In enkele dossiers kwam het delicate evenwicht tussen de nood aan een vertaling en de openbaarmaking van bepaalde bestuursdocumenten aan bod. Openbaarheid van bestuur is een algemeen rechtsbeginsel waardoor alle bestuursdocumenten openbaar zijn. De burger heeft immers het recht om te weten welke informatie de overheid in handen heeft, wat een positief effect heeft op o.a. het democratisch gehalte van de maatschappij en de rechtsbescherming van de burger.

In mei 2011 vroeg de burgemeester van een randgemeente hoe de openbaarheid van bestuur en de faciliteitenregeling op elkaar inspelen. Nadat de gemeente was ingegaan op een verzoek tot openbaarmaking van het jaarverslag van de gemeentelijke bibliotheek en de gemeentelijke begroting ontving zij een aanvraag van diezelfde inwoner om van deze documenten een Franse vertaling te verkrijgen op grond van de faciliteitenregeling.

58. Artikel 39, eerste lid bepaalt dat de diensten van de Vlaamse overheid waarvan de werkring ook gemeenten met een speciale taalregeling uit hetzelfde taalgebied omvat, met betrekking tot die gemeenten de taalregeling die door de taalwet bestuurszaken is opgelegd aan de plaatselijke diensten van die gemeenten moet toepassen. Op basis daarvan genieten de Franstalige inwoners van de randgemeenten dezelfde taalfaciliteiten als diegene die zij ten aanzien van het gemeentebestuur kunnen doen gelden.

In welke mate is een gemeentelijke dienst er echter toe gehouden om in het kader van de openbaarheids-wetgeving te voorzien in een vertaling van de stukken waarvan inzage wordt gevraagd door een inwoner die geldig aanspraak maakt op taalfaciliteiten?

Deze vraag raakt aan twee regelgevingen waaraan verschillende belangenafwegingen ten grondslag liggen. Enerzijds is er de grondwettelijk⁵⁹ verankerde regeling inzake openbaarheid van bestuur zoals die in Vlaanderen nader werd uitgewerkt per decreet⁶⁰ en waarbij de openheid en transparantie van het bestuur – zowel actief als passief⁶¹ – als regel geldt en de beslotenheid als uitzondering.

Het lijkt geen twijfel dat zowel het jaarverslag van de bibliotheek als de gemeentelijke begroting onder het ruime toepassingsgebied van het Openbaarheids-decreet vallen. Bijgevolg moeten deze documenten medegedeeld worden aan iedereen die erom vraagt.

Anderzijds zijn die documenten bestuursdocumenten⁶² en is het stelsel van taalfaciliteiten een uitzondering op het territorialiteitsbeginsel met het Nederlands als bestuurstaal in het Vlaamse Gewest.

De vraag naar de vertaling van 'interne' bestuursdocumenten is bijgevolg niet zo vanzelfsprekend. In principe zal een Franstalige versie immers eenvoudigweg ontbreken omdat in de binnendiensten van de plaatselijke besturen van de randgemeenten uitsluitend het Nederlands wordt gebruikt. De plicht tot openbaarheid verplicht de aangezochte instantie er niet toe om de bestuursdocumenten te verwerken of te analyseren, laat staan om bepaalde documenten aan te maken.⁶³ Het verzoek tot openbaarmaking dat een vertaling van de bedoelde stukken impliceert, lijkt vanuit die logica dan ook te kunnen worden afgewezen.⁶⁴

De plicht tot behulpzaamheid⁶⁵ die uit het Openbaarheidsdecreet volgt, lijkt op haar beurt evenmin

59. Art. 32 Gw.

60. VI. Decr. 26 maart 2004 betreffende de openbaarheid van bestuur, BS 1 juli 2004, err. BS 18 augustus 2004 (hierna: het Openbaarheidsdecreet).

61. Passieve openbaarheid betreft het recht om, onder bepaalde voorwaarden, toegang te vragen en te verkrijgen tot bestuursdocumenten van diverse instanties, terwijl actieve openbaarheid betrekking heeft op de gevallen waarin de overheid zelf, dus niet als gevolg van een of ander verzoek daartoe, initiatief dient te nemen om bepaalde informatie openbaar te maken. (Cf. R. TUIS, *Openbaarheid van bestuur. De werking van het Vlaams Openbaarheidsdecreet in de bestuurspraktijk*, Brussel, Larcier, 2011, 39 en 245, nrs. 96 en 836).

62. Een bestuursdocument wordt zeer ruim geformuleerd als de drager, in welke vorm ook, van informatie waarover een instantie beschikt (art. 3, 4°, Openbaarheidsdecreet). Een instantie in de zin van het Openbaarheidsdecreet wordt op haar beurt zeer ruim uitgelegd: het betreft een bestuursinstantie of een milieu-instantie waarbij een bestuursinstantie wordt gedefinieerd als a) een rechtspersoon die is opgericht bij of krachtens de Grondwet, een wet, decreet of ordonnantie; b) een natuurlijke persoon, een groepering van natuurlijke personen, een rechtspersoon of groepering van rechtspersonen die in hun werking bepaald en gecontroleerd worden door a); c) een natuurlijke persoon, een groepering van natuurlijke personen, een rechtspersoon of groepering van rechtspersonen, voorzover zij door een bestuursinstantie in de zin van a) zijn belast met de uitoefening van een taak van algemeen belang of voorzover zij een taak van algemeen belang behartigen en beslissingen nemen die derden binden (art. 3, 1°, Openbaarheidsdecreet).

63. Zie Omzendbrief 2006/62 van 1 december 2006 betreffende de openbaarheid van bestuur, BS 23 maart 2007, zoals raadpleegbaar via <http://openbaarheid.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=26>.

64. Dit werd alvast bevestigd door dhr. SCHRAM, secretaris van de (federale) Commissie voor toegang tot en hergebruik van bestuursdocumenten. Uit het antwoord van de heer SCHRAM, viel eveneens af te leiden dat deze instantie niet geneigd is om zich uit te spreken over de toepassing van de taalwetgeving.

65. Zie art. 7, eerste lid, Openbaarheidsdecreet.

geschikt als basis voor een algemene plicht tot vertaling. Algemeen wordt namelijk aanvaard dat die behulpzaamheid niet de herschrijving, omvorming of bewerking omvat van openbaar te maken documenten.⁶⁶

De specifieke context van het voorliggende verzoek tot openbaarmaking mocht nochtans niet worden veronachtzaamd. Meer bepaald hadden we hier te maken met documenten die werden opgesteld door bestuursinstanties die verondersteld worden een adequate dienstverlening in het Frans te kunnen waarborgen ten behoeve van de inwoners die erom verzoeken. Hierdoor kan men in twee verschillende situaties belanden naargelang de documenten beschikbaar zijn in de twee landstalen of wel enkel in het Nederlands voorhanden zijn.

Berichten en mededelingen aan het publiek geschieden in de randgemeenten in het Nederlands en het Frans met voorrang voor het Nederlands.⁶⁷ Van dergelijk bericht of mededeling is duidelijk sprake wanneer de gemeentelijke bibliotheek publiek verslag doet van haar werkzaamheden. Het verstrekken van de Franse tekst van het jaarverslag stelt dan ook geen problemen.

Anders is de situatie waarin bestuursdocumenten enkel werden aangemaakt in het Nederlands, bijvoorbeeld omdat ze louter zijn bestemd voor intern gebruik, voor de zogenoemde 'binnendienst' (bespreking op de gemeenteraad, interne audit of controle e.d.m.) en geenszins voor verspreiding onder de bevolking.⁶⁸

Men zou kunnen aanvoeren dat een Franse vertaling van zulke documenten kan worden gevraagd op basis van de drievoudige redenering dat:

- a) in randgemeenten de betrekkingen met particulieren die daar uitdrukkelijk om verzoeken in het Frans verlopen (art. 25 SWT);
- b) door een bestuursdocument openbaar te maken een betrekking met een particulier ontstaat in de zin van de SWT;
- c) op uitdrukkelijk verzoek het voorwerp van die betrekking, m.a.w. het openbaar gemaakte bestuursdocument, vervolgens in het Frans moet worden bezorgd.

Het aansturen op een systematische, achtereenvolgende toepassing van de openbaarheidswetgeving en de taalwet bestuurszaken lijkt onverzoenbaar met de restrictieve uitlegging van de taalfaciliteiten. Potentieel zou dan immers elk bestuursdocument uiteindelijk moeten worden vertaald in de nasleep van een verzoek tot openbaarmaking van een inwoner met taalfaciliteiten. Gelet op de zeer ruime omschrijving van het begrip 'bestuursdocument' valt niet enkel moeilijk te zien hoe een dergelijke plicht tot vertaling praktisch valt te realiseren, maar bovendien worden alle 'interne' documenten op die manier virtueel tweetalig, wat bezwaarlijk strookt met de bepalingen betreffende het gebruik van de talen in de randgemeenten.

⁶⁶. R. Tus, *Openbaarheid van bestuur. De werking van het Vlaams Openbaarheidsdecreet in de bestuurspraktijk*, Brussel, Larcier, 2001, 141, nr. 154.

⁶⁷. Art. 24 SWT.

⁶⁸. Art. 23 SWT.

De restrictieve uitlegging van de faciliteitenregeling mag er evenwel niet toe leiden dat het recht op openbaarheid van bestuur ten aanzien van inwoners die faciliteiten genieten ontfaan wordt van elke inhoud. Om die reden suggereerde de adjunct van de gouverneur om zich alvast bij omvangrijke en complexe informatiedragers zoals een begroting – waar een vertaling om de zonet geschetste redenen niet aangewezen is – te laten inspireren door het Openbaarheidsdecreet dat voorschrijft dat wie om inzage verzoekt “het bestuursdocument onder redelijke omstandigheden [moet] kunnen inkijken en [...] hiervoor tevens voldoende tijd [moet] krijgen”.⁶⁹

Onder zulke ‘redelijke omstandigheden’ verstaat de Beroepsinstantie inzake de openbaarheid van bestuur bijvoorbeeld de mogelijkheid voor een verzoeker om aan het gemeentelijk loket plannen te kunnen inkijken samen met een medewerker van de gemeente.⁷⁰

Om de effectiviteit van de taalfaciliteiten enigszins te verzoenen met de eis van eentaligheid in de binnendienst valt dan ook te denken aan een toelichting in het Frans door een medewerker van de gemeente wanneer taalfaciliteiten worden ingeroepen n.a.v. een verzoek tot openbaarmaking van louter in het Nederlands beschikbare documenten.

Er zal daarom geval per geval moeten worden nagegaan hoe de dwingende eisen van de taalwet bestuurszaken (met o.m. het uitsluitend gebruik van het Nederlands in de binnendienst) kunnen worden verzoend met een doelmatige uitoefening van de geldende taalfaciliteiten. Uiteraard behoort de concrete uitwerking van de praktische modaliteiten waaronder de taalfaciliteiten kunnen worden verzoend met de openbaarheids-wetgeving tot de gemeentelijke autonomie.

Vertalingen en participatie van de burger

In maart 2011 vroeg de dienst Ruimtelijke Ordening van een randgemeente in welke mate moet worden voorzien in de vertaling van het ruimtelijk structuurplan dat ter inzage zou liggen van het publiek in het kader van een zogenoemd openbaar onderzoek in stedenbouwkundige aangelegenheden. De Vlaamse Codex voor Ruimtelijke Ordening⁷¹ definieert een gemeentelijk ruimtelijk structuurplan (hierna: GRS) als het beleidsdocument “dat het kader aangeeft voor de gewenste ruimtelijke structuur. Het geeft een langetermijnvisie op de ruimtelijke ontwikkeling van het gebied in kwestie.”⁷²

Naast een zgn. ‘richtinggevend’ gedeelte bevat het GRS ook een ‘informatief’ en een ‘bindend’ gedeelte.⁷³ Hoewel het geen beoordelingsgrond vormt voor

69. Art. 20, § 3, Openbaarheidsdecreet.

70. OVB/2010/45 van 11 mei 2010 zoals aangehaald in R. Tus, o.c., 32, nr. 111.

De beslissingen van de Beroepsinstantie zijn te raadplegen via <http://www3.vlaanderen.be/openbaarheid/beslissingen.php>.

71. Raadpleegbaar via: <http://www2.vlaanderen.be/ruimtelijk/wetgeving/codex/codex.pdf>.

72. Art. 2.1.1. VCRO.

73. Art. 2.1.2, § 1, VCRO.

vergunningaanvragen, noch voor het stedenbouwkundig uittreksel en attest,⁷⁴ wordt uitdrukkelijk bepaald dat het college van burgemeester en schepenen het ontwerp van GRS aan een openbaar onderzoek onderwerpt.⁷⁵ Uit de gedetailleerde voorschriften betreffende het openbaar onderzoek kan worden afgeleid dat de Vlaamse overheid veel belang hecht aan de vrijwaring van inspraakmogelijkheden van de burgers die woonachtig zijn in het gebied dat het voorwerp uitmaakt van het ontwerp van GRS.

Een openbaar onderzoek moet de belanghebbenden toelaten om kennis te nemen van het project en eventuele opmerkingen kenbaar te maken. Uit de aard zelf van het openbaar onderzoek volgt dat de documenten die ter inzage worden gelegd van het publiek onderworpen zijn aan het regime van zogenoemde 'berichten en/of mededelingen aan het publiek'. Dergelijke berichten en mededelingen worden in de randgemeenten in het Nederlands en het Frans gesteld.⁷⁶

Ook de Vaste Commissie voor Taaltoezicht (VCT) hecht veel belang aan de mogelijkheden tot participatie vanwege de burgers⁷⁷ en is van mening dat alle stukken die een doeltreffende participatie moeten toelaten ook in het Frans beschikbaar moeten zijn.⁷⁸ In 2009⁷⁹ nog herbevestigde de Commissie dat "alle teksten die onontbeerlijk zijn om, enerzijds, het opzet te begrijpen

en, anderzijds, volwaardig te kunnen deelnemen aan de procedure terzake" eveneens in het Frans beschikbaar moeten zijn voor de inwoners van de betrokken randgemeente die dit wensen. De Commissie merkte echter bij herhaling op dat voor wat 'bindteksten' betreft, een (significante) Franse samenvatting kan volstaan.⁸⁰

Bovenstaande overwegingen zijn in overeenstemming te brengen met de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens dat herhaaldelijk heeft gewezen op de effectieve participatie van burgers bij beslissingen die hun directe leefomgeving danig beïnvloeden. Zo werd niet lang geleden in het kader van de positieve verplichtingen uit art. 8 EVRM – dat het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer waarborgt – het belang benadrukt van het recht op informatie.⁸¹ Ofschoon de aangehaalde zaak een milieuaangelegenheid betreft, lijken de onderrichtingen van het arrest *mutatis mutandis* toepasselijk in de context die aanleiding gaf tot de vraag om advies.

Het GRS is dus een document dat volgens een gedetailleerde regeling onderworpen is aan een openbaar onderzoek. De Vlaamse Codex voor Ruimtelijke Ordening draagt de zorg voor het doelmatig openbaar onderzoek op aan het college van burgemeester en schepenen dat, gelet op de

74. Art. 2.1.2, § 7, VCRO.

75. Cf. art. 2.1.16, e.v. VCRO.

76. Art. 24 SWT.

77. VCT advies nr. 29.077 van 16 oktober 1997.

78. VCT advies nr. 23.095 van 9 oktober 1991.

79. VCT advies nr. 39.232 van 20 februari 2009.

80. VCT adviezen nrs. 36.045, 36.047-36.048-36.055 van 20 april 2006.

81. EHRM 27 januari 2009, *Tatar t. Roemenië*, § 113 met talrijke referenties, raadpleegbaar via <http://echr.coe.int/echr/>.

voorschriften van de taalwet bestuurszaken, erop moet toezien dat alle geïnteresseerde inwoners de mogelijkheid krijgen om doelmatig kennis te nemen van het ontwerp en eventuele aan- of opmerkingen over te maken. Vermits het GRS ontegensprekelijk behoort tot de categorie van documenten die een doeltreffende participatie moeten toelaten, moeten zulke documenten in de randgemeenten ook in het Frans beschikbaar zijn voor de burgers die daarom zouden verzoeken.

De Dienst Ruimtelijke Ordening had ook nog een vraag over de taalvoorschriften die gelden bij het openbaar onderzoek verbonden aan milieuvergunningaanvragen (bedrijven) en bouwvergunningen (particulieren). De welbekende gele affiches die het publiek informeren over een toekomstige werf en de mogelijkheid tot inzage worden door de gemeente in het Nederlands en het Frans aangebracht. Men stelde zich echter de vraag of ook de dossiers die door het publiek kunnen worden ingekeken volledig in het Frans vertaald moeten worden.

Het advies van de adjunct van de gouverneur steunde grotendeels op overwegingen analoog aan het vorige dossier aangezien elke beslissing over een vergunningsaanvraag op basis van het Decreet van 28 juni 1985 betreffende de milieuvergunning in principe wordt voorafgegaan door een openbaar onderzoek dat wordt ingesteld volgens de modaliteiten en binnen de termijnen bepaald door de Vlaamse regering. Zo moeten de vergunningsaanvraag en haar bijlagen op bevel van de burgemeester gedurende dertig kalenderdagen ter inzage worden gelegd.

De vergunningsaanvraag moet ook gedurende die periode worden aangeplakt op de locatie zelf en op de plaatsen voorbehouden voor de officiële berichten van bekendmaking.

Al deze verplichtingen moeten toelaten dat de burgers de kans krijgen om hun aanmerkingen en eventuele grieven kenbaar te maken, waarop het college van burgemeester en schepenen met kennis van zaken kan beslissen om de vergunning al dan niet te verlenen. Ook hier volgt uit de aard van het openbaar onderzoek dat de documenten, die ter inzage worden gelegd van het publiek, beschouwd kunnen worden als 'berichten en/of mededelingen aan het publiek'. Dergelijke berichten worden in de randgemeenten in het Nederlands en het Frans gesteld. In het decreet en het uitvoeringsbesluit wordt in detail voorgeschreven waaruit een ontvankelijke vergunningsaanvraag moet bestaan alvorens het openbaar onderzoek kan doorgaan. Om de participatiemogelijkheid van de burgers die zich in het Frans zouden wensen uit te drukken te waarborgen, is het daarom onontbeerlijk dat in een integrale vertaling wordt voorzien van alle stukken die verplicht deel uitmaken van de vergunningsaanvraag, een (significante) samenvatting voor eventuele bindteksten daargelaten.

Een laatste vraag om advies in dit verband ontvingen we van een gemeentebestuur van een Vlaams-Brabantse gemeente zonder taalfaciliteiten. Dit bestuur had een Frans staatsburger zonder woonplaats in de gemeente maar wel in Frankrijk, aangeschreven in het kader van een openbaar onderzoek naar aanleiding van werkzaamheden

in de nabijheid van een onroerend goed waarvan hij (mede)-eigenaar is. Hierop verzocht betrokkene om een Franse versie van de brief waarin hij werd opgeroepen om zijn eventuele bezwaren kenbaar te maken.

De vraag rees of het gebruik van het Frans geen precedent schept en niet indruist tegen het belang dat wordt gehecht aan de vrijwaring van de taalhomogeniteit in het Nederlandse taalgebied en de brede Brusselse rand in het bijzonder. Hoewel de adjunct van de gouverneur strikt genomen onbevoegd was om kennis te nemen van deze zaak werd in het kader van een goede verstandhouding tussen overheidsdiensten zoveel als mogelijk geholpen bij het zoeken naar een antwoord op deze gevoelige vraag.

De bezorgdheid om het Nederlandstalige karakter van de gemeenten in het Nederlandse taalgebied was inderdaad een van de drijfveren van de wetgever. Voor wat de contacten betreft met particulieren gevestigd in een ander taalgebied, laat de taalwet bestuurszaken de diensten echter de keuze om over te schakelen naar een andere taal (art. 12 SWT). Deze zogenoemde taalhoffelijkheidsclausule kan zonder enige twijfel ook worden toegepast voor deze Franse staatsburger. Hierdoor kan het gemeentebestuur ervoor opteren om in te gaan op het verzoek om hem in een andere taal dan het Nederlands te bedienen.

Het opsturen van een Franse vertaling is ook in overeenstemming te brengen met de voorschriften

van het Vlaams Decreet van 30 juni 1981 houdende aanvulling van de artikelen 12 en 33 SWT. Ondanks de taalhomogeniteit waaraan ook de bevoegde Vlaamse minister, net zoals zijn voorgangers, veel belang hecht, lijkt het verder helpen van een Frans staatsburger die niet in de gemeente woont het imago van Vlaanderen enkel ten goede te kunnen komen. Geopperd werd dat eventueel kan worden volstaan met een (Franstalige) verwijzing naar het taalstatuut van de gemeente waarbij eveneens wordt voorzien in een korte (Franse) toelichting. Alvast de taalhoffelijkheid lijkt zich hier niet tegen te verzetten.

Verzoek om en recht op vertalingen

De hierboven besproken dossiers tonen aan dat de besturen regelmatig geconfronteerd worden met het vertaalvraagstuk, niet alleen omdat burgers er expliciet naar vragen maar ook vanuit een pragmatische noodzaak.

Akten

Soms is het recht op een vertaling expliciet voorzien in de taalwet bestuurszaken. Dit is bijvoorbeeld het geval voor de vertaling van akten. Hoewel de algemene regel voorschrijft dat de besturen in het Nederlandse en Franse taalgebied de akten opstellen in de taal van het gebied, kunnen particulieren een vertaling vragen naar een van de andere landstalen.⁸² Een dergelijke vertaling kan echter slechts worden verkregen indien men de noodzaak daartoe aantoont.

82. Art. 13 SWT.

Nederlandse of Franse vertalingen moeten worden aangevraagd bij de gouverneur van de provincie waarin de woonplaats van betrokkene gelegen is, terwijl de gouverneur van Luik werd aangeduid voor de vertalingen naar het Duits. Dit recht geldt echter enkel voor bestuurlijke akten. Men kan bij de gouverneurs geen vertaling aanvragen van bijvoorbeeld notariële akten of gerechtelijke akten. Bovendien wordt de vertaling enkel verstrekt wanneer het gaat om akten die bestemd zijn voor derden die de taal van de akte niet beheersen.

Voor de inwoners van de gemeenten met een speciaal taalstatuut werd de procedure enigszins versoepeld: het aantonen van een noodzaak is niet vereist voor vertalingen naar het Nederlands of het Frans en zij kunnen hiervoor rechtstreeks bij hun gemeentebestuur terecht, aangezien die diensten de vereiste *knowhow* in huis hebben.

In maart 2010 werd aan de adjunct van de gouverneur gevraagd of inwoners uit de randgemeenten een Duitse vertaling aan de gouverneur van Luik mogen vragen. Er was hierover twijfel gerezen omdat deze mogelijkheid niet vermeld staat in de wetsartikelen die specifiek het taalgebruik in de randgemeenten regelen. Het leek de vragsteller enigszins vreemd dat inwoners van de randgemeenten op dit vlak ‘minder’ rechten zouden hebben dan de overige inwoners van het land.

Uit de parlementaire stukken blijkt dat de wetgever duidelijk gewent heeft om de vertalingen van akten naar het Duits te centraliseren daar waar de relevante

kennis voorhanden is. In alle redelijkheid kan bezwaarlijk worden verwacht dat alle provinciale diensten (of de plaatselijke diensten van de randgemeenten) in staat zouden zijn om een adequate vertaling naar het Duits te verstrekken. De voorwaarden waaronder de inwoners van de randgemeenten een vertaling van akten naar het Duits konden vragen, werden dan ook niet meer vermeld in de wetsartikelen die een afwijkende regeling voor het gebruik van het Nederlands en het Frans in deze gemeenten regelen.

We kunnen dan ook besluiten dat ook inwoners van de randgemeenten aan de gouverneur van Luik vertalingen naar het Duits mogen aanvragen onder dezelfde voorwaarden die gelden voor de inwoners uit de taalhomogene gemeenten en de taalgrensgemeenten.

Er werd ook gevraagd of inwoners uit een randgemeente (met grote faciliteiten) die al een Nederlandstalige akte kregen nog recht hebben op een Franse vertaling van die akte. De hierboven ontwikkelde analyse kan eveneens worden toegepast op deze situatie. Men kan de mogelijkheid van een Franse vertaling niet ontzeggen aan de inwoners van deze gemeenten wanneer dit wel mogelijk blijft voor alle overige inwoners, ongeacht hun woonplaats. Ook al heeft de particulier aanvankelijk gekozen voor een Nederlandstalige akte, kan hij immers ook in een situatie terecht komen waarin een Franse vertaling nodig is. Het lijkt echter niet onlogisch noch disproportioneel indien in dat geval van betrokkene verwacht wordt om de noodzaak daartoe aan te tonen conform de algemene regeling.

Folders en informatieve bladen

In maart 2011 werd de dienst gecontacteerd door de OCMW-secretaris van een randgemeente met de vraag of zij ook een Franse tekst van het nieuwskrantje en de activiteitenkalender voor de rustoordbewoners en de gebruikers van het dienstencentrum mogen verspreiden. In het betrokken rustoord resideren immers Nederlandstalige en Franstalige inwoners, waardoor er sinds jaren een apart Nederlandstalig en Franstalig blaadje werden rondgedeeld. Deze praktijk werd nu blijkbaar in vraag gesteld. Er rees dan ook bezorgdheid over het feit of men de Franstalige rusthuisbewoners nog verder in het Frans mocht informeren en of de gevolgde verspreidingswijze niet ingaat tegen de taalwet bestuurszaken.

De betrokken publicatie wordt opgesteld door vrijwilligers onder de verantwoordelijkheid van de OCMW-voorzitter. De cliënten en residenten betalen jaarlijks een kleine bijdrage (abonnementsgeld) en kiezen de taal waarin ze het krantje wensen te krijgen.

Aangezien het krantje wordt verspreid met de OCMW-voorzitter als verantwoordelijke uitgever, valt het onder de toepassing van de taalwet bestuurszaken, ook al wordt het opgesteld door vrijwilligers. Vermits de betrokken rusthuisbewoners en andere gebruikers zich individueel abonneren, is er hier sprake van een betrekking met een particulier. Naar de letter van de wet verlopen zulke betrekkingen in de randgemeenten in de taal van de betrokkene, voor zover dit het Nederlands of het Frans is.

Rekening houdend met de instructies van de omzendbrief BA-2005/03 betreffende het taalgebruik in de gemeente- en OCMW-besturen en in de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden kan een betrekking met een particulier slechts na uitdrukkelijk en herhaald verzoek in het Frans verlopen.

Vermits geïnteresseerden jaarlijks een kleine bijdrage betalen, kan het jaarabonnement als één betrekking worden beschouwd, weliswaar met verschillende nummers. In dat geval wordt van de mogelijkheid tot taalkeuze gebruik gemaakt bij het intekenen op het abonnement, d.i. één keer per jaar. Het aanvraagdocument bevat dan ook best een keuzemogelijkheid voor wat de taal betreft.

Er bestaat geen reden om de Franstalige bewoners van het rusthuis niet meer in hun taal te informeren over de geplande activiteiten en nieuwtjes met betrekking tot hun leefwereld.

Eind november 2010 kreeg de dienst een vraag over de taal/talen waarin een bericht bestemd voor de ouders van de leerlingen van een gemeentelijke basisschool in een randgemeente mag worden opgesteld. De vraag betrof eveneens eventuele vertalingen van die berichten en welke voorwaarden dan gelden.

De administratieve handelingen van de schooloverheden van een gemeentelijke basisschool gevestigd in de randgemeente vallen onder de toepassing van de taalwet bestuurszaken.⁸³ Volgens de voorbereidende

83. SWT, artikel 1, § 1, 4°.

werken⁸⁴ staan administratieve handelingen die door de schooloverheden worden gesteld tegenover de handelingen verbonden aan het eigenlijke onderwijs.⁸⁵ Ook de VCT is van mening dat berichten en mededelingen uitgaande van schooloverheden administratieve handelingen in de zin van de taalwet bestuurszaken zijn.⁸⁶ Een gemeentelijke basisschool moet dus de taalvoorschriften volgen die gelden voor de plaatselijke besturen van de gemeente waar ze gevestigd is en gebruikt in principe de taal van het gebied voor haar administratieve handelingen.⁸⁷

Onze maatschappij is echter geen statische maatschappij. Integendeel, zij is onderhevig aan talrijke evoluties en veranderingen. De openbare diensten worden steeds meer geconfronteerd met Nederlandsonkundige burgers (migranten, asielzoekers, vluchtelingen...). De culturele, etnische en meertalige mix van de bevolking weerspiegelt zich ook in de schoolpopulatie. Hierdoor rijst onvermijdelijk de vraag op welke wijze deze mensen kunnen worden bereikt.

Strikt genomen bevat de taalwet bestuurszaken geen bepalingen die openbare diensten toelaten om af te wijken van de geldende taalvoorschriften. De VCT aanvaardt wel dat uitzonderlijk en onder bepaalde voorwaarden vertalingen worden toegevoegd aan bepaalde documenten. De doelstellingen waarom een dienst alsnog beslist om toch anderstalige documenten toe te voegen aan het wettelijk document zijn hierbij een doorslaggevende factor. Volgens de Commissie valt dit te verantwoorden aan de hand van specifieke doelstellingen zoals de volksgezondheid, de veiligheid en de integratie van allochtone bevolkingsgroepen.⁸⁸

Naast de doelstelling hecht de VCT ook een groot belang aan de wijze waarop deze berichten zijn opgesteld. De originele tekst moet steeds opgesteld zijn in het Nederlands en de anderstalige teksten mogen geen 'aanvullende mededelingen' bevatten.⁸⁹

Er kan in geen geval sprake zijn van een systematische vertaling van alle documenten. De opportuniteit ervan zal geval per geval beoordeeld worden.

84. *Parl. St. Kamer, 1961-1962, stuk 331/27, 9.*

85. Om het verschil te illustreren, verwijst de verslaggever naar het standpunt van de (toenmalige) Vaste Commissie voor Taaltoezicht van 1937, die van oordeel was dat de mededelingen die door de schoolbesturen aan de ouders van de leerlingen worden gedaan hiertoe behoren.

86. Zie o.a. VCT 16 december 2009, advies nr. 41.172.

87. Aangezien de vraag uitgaat van een Nederlandstalige gemeenteschool wordt niet ingegaan op de faciliteitenregeling.

88. VCT N.A. 2 maart 2009, advies nr. 30.224. De Nederlandstalige afdeling van de VCT aanvaardde een meertalige brief van de stad Antwerpen aangaande de omhaling van huisvuil. VCT N.A. 5 december 2008, advies nr. 40.004. De VCT aanvaardde een meertalige nieuwsbrief van het Adviesbureau van het Centrum voor Informatie en Samenlevingsopbouw omdat die bestemd was voor een specifieke doelgroep nl. de allochtone ondernemers. VCT N.A. 21 juni 2007, advies nr. 39.050. De Nederlandstalige Afdeling van de VCT oordeelde dat de klacht tegen de meertalige affiches van de Integratiedienst van de Stad Gent ongegrond was. VCT N.A. 19 mei en 3 juni 2005, advies 37.021. De Commissie oordeelde dat meertalige uitnodigingen voor een opendeurdag verstuurd door een postkantoor uit het Genkse niet in strijd waren met de SWT "gelet op het doel dat met dit bericht werd nagestreefd, met name alle inwoners kennis te laten maken met de werking van De Post en, ten aanzien van de anderstaligen, een betere integratie bewerkstelligen." Twee leden hebben evenwel in deze adviezen een tegenstem uitgebracht.

89. VCT 2 maart 2009, advies nr. 40.221; 16 december 2009, advies nr. 41.185.

De Vlaamse overheid volgt een analoge visie in het kader van haar inburgeringsbeleid. Zo beletten de voorschriften van de taalwetgeving de diensten niet om vreemdelingen aan een loket in een andere taal dan het Nederlands verder te helpen met het oog op het bevorderen van hun integratie.⁹⁰ De minister vestigt er in de omzendbrief van 8 juli 2005 wel de aandacht op dat dergelijke verstrekte diensten enkel tijdelijk van aard kunnen zijn.⁹¹

Dat de directie van een Nederlandstalige basisschool zekerheid zoekt over de aanvaardbaarheid van vertalingen van berichten bestemd voor de ouders van de schoolgaande kinderen hoeft niet te verbazen. Soortgelijke initiatieven lokten in het verleden fel protest uit waardoor er een soort van koudwatervrees is ontstaan. Niet alleen in de onderwijssector maar in alle welzijnssectoren die veelvuldig in contact komen met Nederlandsonkundige cliënten is men ervoor beducht vertalingen te verstrekken ten behoeve van specifieke, meestal kwetsbaardere doelgroepen.

Vertalingen die uit veiligheidsoverwegingen werden bijgevoegd, vinden meestal nog voldoende maatschappelijke draagkracht. Maar doorgaans wordt er eerder afwijzend gereageerd indien vertalingen in andere situaties worden verstrekt. Misschien wordt het wel tijd om even te bezinnen over de gevolgen van een ongenueanceerde toepassing van het verbod op het gebruik van vertalingen. Kunnen we het ethisch verantwoord dat vertalingen enkel aanvaardbaar zijn wanneer we denken dat de afwezigheid ervan onszelf last of schade zal berokkenen, terwijl deze openheid van geest verdwijnt zodra het de behartiging betreft van belangen van een groep waarmee we ons niet automatisch identificeren?

Regelmatig duiken er signalen uit het veld op die erop lijken te wijzen dat de taalwetgeving al eens wordt aangewend om initiatieven naar maatschappelijk kwetsbare doelgroepen toe te fnuiken. Nochtans vinden we in onze leefwereld genoeg aanknopingspunten die een evenwichtig samengaan tussen doeleinden van de taalwetgeving enerzijds en maatschappelijke noden anderzijds mogelijk maken.

⁹⁰. Vraag om uitleg van de heer Van Nieuwenhuysen aan minister Marino Keulen over anderstalige loketten voor allochtonen in gemeentehuizen, *Hand. VI. Parl. 2006-2007*, 17 april 2007, C159 BIN13,3. De Nederlandstalige afdeling van de VCT nam eenzelfde standpunt in in een klacht gericht tegen de Stad Mechelen voor het inrichten van een tolk- en vertaalservice voor diensten van of die te maken hebben met het OCMW. Deze taaldienst werd opgericht in het kader van het minderhedenbeleid. Een lid bracht een tegenstem uit (VCT N.A. 21 oktober 2004, advies nr. 36.014).

⁹¹. Vlaamse regering, omzendbrief BA-2005/03 van 8 juli 2005 betreffende het taalgebruik in de gemeente- en OCMW-besturen en in de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden - Interpretatie en gevolgen van de arresten van de Raad van State van 23 december 2004, *BS 8 augustus 2005*.

08. TAALWETGEVING EN HET OVERHEIDSPERSONEEL

Onderwijzend personeel

De taalsituatie (taalkennisvereisten) van het onderwijzend personeel van de Franstalige basisscholen, dat zowel onder de Bestuurs- als Onderwijstaalwet valt,⁹² werd al in de twee vorige jaarverslagen⁹³ uitgebreid besproken. Deze personeelsleden moeten zowel de kennis van het Nederlands (bestuurstaal) als de kennis van het Frans (onderwijstaal) aantonen.

De dienst van de adjunct van de gouverneur ging er eind 2009 – misschien ietwat voorbarig – van uit dat de uitspraken van het Grondwettelijk Hof en de Raad van State de nodige duidelijkheid zouden brengen.⁹⁴ Maar ook tijdens de huidige overzichtsperiode werd deze materie opnieuw een belangrijk aandachtspunt. Dit kwam hoofdzakelijk door de nieuwe bepalingen die door de Vlaamse Overheid werden uitgevaardigd.⁹⁵

Dat nieuwe regelingen vragen doen rijzen of lijden aan 'kinderziekten' is niet abnormaal. Ook nu ontstonden er tal van misverstanden over de nieuwe taalkennisvereisten en was de verwarring groot bij het personeel van de Franstalige gemeentelijke basisscholen in de randgemeenten. Het feit dat de nieuwe voorschriften, die ingingen op 1 september

2009, pas op 26 augustus 2009 in het Belgisch Staatsblad werden gepubliceerd, was hier wellicht niet vreemd aan. De nieuwe rechtspositieregeling met haar veel ruimere mogelijkheden om de taalkennis te bewijzen, werd in de betrokken scholen in het algemeen positief onthaald. Door de specifieke taalsituatie van deze basisscholen duurde het wel even voordat iedereen vertrouwd raakte met de vrij complexe regeling. Op 19 januari 2010 werd dan ook de verduidelijkende omzendbrief PERS/2010/02 door de bevoegde administratie gepubliceerd.

De communicatie over en het inzicht in de nieuwe rechtspositieregeling verliep niet vlekkeloos. Het werd een verhaal van voorzichtig aftasten, overleggen en zoeken naar wat nu al dan niet mogelijk was. Voormelde omzendbrief werd meerdere keren aangepast⁹⁶ en met voorbeelden verduidelijkt. Het misnoegen bij het personeel groeide o.a. naar aanleiding van de soms diametraal tegengestelde standpunten die werden ingenomen en leidde in een zeldzaam geval tot een radicale weigering om nog verder inspanningen te doen om de vereiste taalkennis te bewijzen. De bevoegde dienst van het departement Onderwijs stelde van zijn kant vast dat men niet altijd met de omzendbrief bekend was of niet altijd akkoord ging met de verstrekte inlichtingen, ondanks het feit dat men via de

92. KB van 18 juli 1966 dat de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken coördineert, BS 2 augustus 1966, hierna bestuurstaalwet of SWT; Wet van 30 juli 1963 houdende taalregeling in het onderwijs, BS 22 augustus 1963, hierna Onderwijstaalwet.

93. *Activiteitenverslag van de dienst van de adjunct van de gouverneur van de provincie Vlaams-Brabant 2008-2009, Taalwetgeving en het overheidspersoneel*, p 16-19. *Activiteitenverslag van de dienst van de adjunct van de gouverneur van de provincie Vlaams-Brabant, Over de toepassing van de taalwetgeving en taalkennis van het overheidspersoneel*, oktober 2005-2007, p 33-38.

94. GwH. 3 mei 2006, arrest nr. 65/2006; Raad van State 25 januari 2007, arrest nr. 167.109.

95. Zie Decreet Vlaamse Gemeenschap betreffende het onderwijs XIX, zoals gewijzigd door het Decreet van 8 mei 2009, BS 28 augustus 2009 en meer specifiek het Decreet van 27 maart 1991 – rechtspositie personeelsleden gemeenschapsonderwijs.

96. De omzendbrief werd gepubliceerd op 19 januari 2010 en gewijzigd op 14 juli 2010 en 28 november 2010.

gebruikelijke kanalen en de systematische verwijzing in brieven op de hoogte was gebracht. Ook aan de dienst van de adjunct van de gouverneur werden verschillende vragen gesteld.

Na een moeizame start werden eind 2010 de meeste kwesties uitgeklaard en stuurde de bevoegde dienst van het departement Onderwijs een stand van zaken naar de schooldirecties. Om de werking van de betrokken scholen niet in het gedrang te brengen, had het personeel op basis van het rechtspositiedecreet drie jaar de tijd om de vereiste taalattesten te behalen. De adjunct van de gouverneur hoopt dat de desbetreffende personeelsleden in hun eigen belang het nodige gedaan hebben om hun situatie te regulariseren.

De nieuwe regeling is gebaseerd op het Europees Referentiekader voor Talen (ERK) en biedt verschillende alternatieven om de taalkennis te bewijzen. Dit kan voortaan niet alleen via het gebruikelijke studiebewijs dat toegang geeft tot het ambt, maar ook aan de hand van o.a. een bewijs afgeleverd na een taalopleiding aan een universiteit of hogeschool, in het volwassenenonderwijs, een buitenlands studiebewijs of een getuigschrift van de examencommissie.

De dienst van de adjunct van de gouverneur kreeg vragen over:

- De deelcertificaten verstrekt door een Centrum voor Volwassenenonderwijs (CVO)

Door het volgen van een NT2-taal cursus bij een CVO kan het Franstalig onderwijzend personeel zijn kennis van het

Nederlands aantonen. De inschrijving voor een NT2-cursus kan gebeuren op basis van het intakegesprek afgelegd bij een Huis van het Nederlands, waarbij aan de kandidaat een bepaald niveau volgens het ERK wordt toegekend. Deze toekenning is bindend voor het CVO. Hierdoor dienden bepaalde kandidaten te slagen voor een cursus van een niveau dat beduidend hoger lag dan het wettelijk vereiste niveau. In de versie van 19 januari 2010 van voormelde omzendbrief stond vermeld dat de taalkennis kon worden bewezen door het voorleggen van een deelcertificaat. Een deelcertificaat voor een module van een hoger niveau volstond dan om de vereiste taalkennis aan te tonen. Het personeel dat op het einde van het schooljaar 2009-2010 een deelcertificaat indiende, kreeg echter een negatief antwoord en de omzendbrief werd op 14 juli 2010 gewijzigd. Dat verwekte begrijpelijkerwijze heel wat ongenoegen bij het personeel dat zich in september 2009 vol goede moed had ingeschreven voor een NT2-cursus en op het einde van de rit met het begeerde certificaat in de hand diende vast te stellen dat deze serieuze tijdsinvestering, met een belangrijke weerslag op hun familiale en sociale leven, niet het beoogde resultaat opleverde. Na overleg met de verschillende bevoegde diensten van het departement Onderwijs aanvaardde het AGODI uiteindelijk toch deze deelcertificaten omdat bij een vrijstelling de cursist geacht moet worden over de basiscompetenties van het betrokken niveau te beschikken en dat vanuit de logica van sequentieel geordende modules een deelcertificaat van een hogere module per definitie de kennis aantoonde van het lagere niveau. De omzendbrief PERS 2010/02 van 19 januari 2010 werd dan ook aangepast en de geweigerde benoemingen werden alsnog aanvaard.

- Attesten van het Huis van het Nederlands (Verklaring na intakegesprek)

Aangezien op de verklaring na intakegesprek van een Huis van het Nederlands eveneens een ERK-niveau staat vermeld, rees de vraag of dit document de kennis van het Nederlands kon aantonen. Een ontkenkend antwoord zou op het eerste gezicht getuigen van weinig samenhang, rekening houdend met de verschillende rechtsgevolgen die verbonden zijn aan de attestatie door het Huis van het Nederlands. Uiteindelijk bleek dat de instaptoets toegang geeft tot een bepaalde module van een cursus NT2 ingericht door een CVO, maar nooit kan resulteren in een inroepbaar getuigschrift dat de kennis van het Nederlands bewijst. Het attest kan wel toegang verlenen tot de eerste module van het eerstvolgend niveau van de NT2-cursus bij een CVO.

- Certificaat Nederlands als Vreemde Taal (CNaVT-attest)

Alleen erkende en gemachtigde instellingen kunnen deze attesten die een project zijn van de Nederlandse Taalunie, uitreiken. De examens zijn specifiek bedoeld voor diegenen die hun kennis van het Nederlands als vreemde taal willen laten attesteren en worden overal ter wereld georganiseerd. De erkende instellingen organiseren daartoe jaarlijks in mei het CNaVT-examen. Er rezen problemen met een attest verstrekt door een officieel erkende CNaVT-instelling, *in casu* een CLL (Centre de Langues). Naast het CNaVT-examen organiseert deze instelling ook eigen examens die recht geven op een attest (met een verwijzing naar het

ERK). Die attesten worden echter niet erkend door het CNaVT en zijn ook niet noodzakelijk erkend door de Franse Gemeenschap. Het feit dat deze CLL's het kwaliteitslabel *Q*For* kregen toegekend en zo een officiële opleidingsmedewerker van het Waals Gewest zijn in het kader van de opleidingscheques droeg bij tot de verwarring.

- Getuigschriften verstrekt door de Alliance Française

Taalkennis kan voortaan ook worden aangetoond door buitenlandse studiebewijzen. Zo kan de kennis van het Frans aangetoond worden door een studiebewijs dat afgeleverd wordt door een instantie die erkend is door het Centre International d'Etudes Pédagogiques (CIEP). Deze werkwijze is vergelijkbaar met die van het CNaVT. Onder de hoede van de Franse overheid organiseert het CIEP immers overal in de wereld examens die de kennis van het Frans als vreemde taal aantonen en toelaten om een ambt bij de Franse overheid op te nemen. Deze testen zijn eveneens geënt op het ERK en worden georganiseerd door erkende en gemachtigde instellingen. Voor België is dit de Alliance Française. Vooral in de beginfase was dit een van de weinige alternatieven om zo vlug mogelijk de vereiste kennis van het Frans aan te tonen, aangezien men nog wachtte op de uitvoeringsbesluiten betreffende de getuigschriften van de examencommissie. Een eerste probleem dat opdook, betrof de test die diende te worden afgelegd. Volstond een DILF of diende het een DALF te zijn?⁹⁷ Diende men enkel de verplichte testen af te leggen of zowel de verplichte

als de facultatieve testen? Zeker in de beginfase was de communicatie hierover onduidelijk en werden er verkeerde inlichtingen verstrekt aan geïnteresseerden, mede omdat dit ook ongekend terrein was voor de bevoegde diensten van het departement Onderwijs.

Uiteindelijk bleek het verplichte onderdeel van de TCF-test⁹⁸ te volstaan. Toch werd achteraf de benoeming van twee Nederlandstalige administratieve personeelsleden die dit getuigschrift behaalden, geweigerd omdat de bevoegde diensten besloten dat ook het facultatieve onderdeel noodzakelijk was. Bij de betrokkenen en de schooldirecties maakte dit negatieve antwoord zeer wrange gevoelens los, temeer daar zij al het nodige hadden gedaan om zich correct te informeren. Beide kandidaten dienden dus het daaropvolgende jaar opnieuw een test af te leggen. In de loop van 2010 kon een van hen zijn situatie regulariseren, de andere kandidaat bleek evenwel zodanig ontmoedigd dat hij afzag van verdere deelname.

De laatste jaren wordt er in de Franstalige scholen van de randgemeenten meer en meer beroep gedaan op *native speakers* omdat de schooldirecties overtuigd zijn van de talrijke voordelen op pedagogisch en taalkundig vlak. Er worden ook Nederlandstalige personeelsleden aangetrokken in administratieve functies. De adjunct van de gouverneur betreurt dan ook dat die initiatieven door ongelukkige misverstanden gefnuikt worden.

- Certificaten verstrekt door Selor en de examencommissie van de Franse Gemeenschap

Verwonderlijk genoeg worden de getuigschriften van deze twee instellingen voortaan niet meer erkend. De getuigschriften behouden hun waarde voor de personeelsleden die voor 1 september 2009 werden aangesteld en op dat ogenblik voldeden aan de toenmalige wetgeving. Voor nieuwe aanstellingen worden zij door het departement Onderwijs niet meer aanvaard omdat beide examencommissies het ERK niet hanteren. Het lijkt vreemd dat een attest afgeleverd door een gerenommeerde Belgische instelling als Selor, die specifiek werd opgericht voor het attesteren van de taalkennis van het overheidspersoneel, niet meer nuttig kan worden aangewend, terwijl attesten verstrekt door internationale instellingen zoals de Alliance Française of het CNaVT wel in aanmerking komen. Zo diende een personeelslid voor zijn vaste benoeming alsnog te slagen voor een NT2-cursus bij een CVO, ondanks het feit dat betrokkene beschikte over twee Selorattesten. Voor de adjunct van de gouverneur bewezen beide Selorattesten nochtans in afdoende mate de taalkennis van het Nederlands zoals opgelegd door de taalwet bestuurszaken.

Nochtans heeft Selor in 2009 zijn taaltesten grondig hervormd.⁹⁹ De nieuwe methodologie berust op de beoordelingsprincipes van het Gemeenschappelijk

97. Bij het CIEP kan men de kennis van het Frans als vreemde taal bewijzen aan de hand van verschillende soorten certificaten. DILF bewijst de kennis op een basisniveau, DALF bewijst een grondige kennis van de Franse taal.

98. Met een TCF-test wordt gepeild naar de kennis van het Frans voor persoonlijke, academische of professionele redenen. Gebaseerd op internationale standaarden, levert hij een betrouwbare evaluatie op van de taalbekwaamheden waarmee rekening zal worden gehouden voor de toelating tot het hoger onderwijs (universiteiten, hogescholen ...) of geeft hij objectieve informatie die een kandidaat ten overstaan van een instelling kan gebruiken met het oog op een aanstelling of promotie.

Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen en er wordt gewerkt met indicatoren van het ERK.¹⁰⁰

Een analoge situatie betrof een personeelslid dat beschikte over een attest verstrekt door de Examencommissie van de Franse Gemeenschap. Dat een taalkennisbewijs 'Frans' afgeleverd door een openbare instelling van de Franse Gemeenschap (waar de eerste en administratieve taal het Frans is) minder waarde heeft dan een bewijs van de taalkennis Frans uitgereikt door de vier erkende CVO-instellingen waar de omgangstaal het Nederlands is, blijkt een ongelukkig en eerder surrealistisch gevolg te zijn van de keuze voor het ERK als algemene basis voor het meten van taalkennis. In de Franse Gemeenschap wordt het ERK immers niet gehanteerd voor het opstellen van taalexamens. De bevoegde ministers werden van de gevolgen daarvan geïnformeerd.

Men kan zich bovendien afvragen in hoeverre deze nieuwe regeling verenigbaar is met de bevoegdheidsverdelende regels inzake taalgebruik en het standpunt dat door het Grondwettelijk Hof werd ingenomen in het arrest van 6 mei 2006. In dit arrest stelde het Grondwettelijk Hof dat artikel 53 van de bestuurstaalwet de artikelen 10

en 11 van de Grondwet schendt voor zover het geen vrijstelling voorziet voor kandidaten die beschikken over een attest afgeleverd door de examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap en doordat het geen bepaling bevat waardoor het niveau van taalkennis kan worden aangepast aan de aard van de functie.¹⁰¹ Op basis van artikel 129, § 2 van de Grondwet is de federale wetgever bevoegd voor het gebruik van de talen voor de bestuurszaken en het onderwijs in de door de overheid opgerichte, gesubsidieerde of erkende instellingen voor o.a. de rand- en taalgrensgemeenten. Hierdoor lijkt een ingrijpen vanwege de federale wetgever noodzakelijk. Ook de toenmalige federale minister van Binnenlandse Zaken was van mening dat de bijzondere wetgever ter zake diende op te treden.¹⁰² Maar tot op heden werden er nog geen acties in die zin ondernomen ondanks het feit dat de federale wetgever wel andere wijzigingen in deze materie doorvoerde. De Vlaamse overheid vaardigde in 2009 echter nieuwe bepalingen uit die ook van toepassing zijn in de randgemeenten omdat zij oordeelt dat het bepalen van de taalkennisvereisten van de personeelsleden van het onderwijs een onderwijsaangelegenheid is, en dus een bevoegdheid van de gemeenschappen.

99. Aanleiding van deze hervorming was het arrest van 5 februari 2009 van de Raad van State. Het KB van 8 maart 2009 werd dan gewijzigd door het KB van 12 juli 2009, BS 16 juli 2009.

100. Zie *jaarverslag 2009 van Selor*, Subunit 'Taalcertificatie' - 2009, een belangrijk keerpunt voor de taaltesten, Een nieuwe evaluatiemethodologie, raadpleegbaar op www.selor.be. Hoewel de wetteksten ter zake inderdaad nog steeds de begrippen 'elementaire kennis', 'voldoende kennis' en 'grondige kennis' hanteren en deze bijgevolg op de verstrekte attesten vermeld worden, vinden we daarnaast op recente attesten een verwijzing naar een ERK-niveau.

101. Het arrest 65/2006 van 6 mei 2006 van het Grondwettelijk Hof betreft een vraag over de taalkennisvereisten opgelegd aan het onderwijzend personeel van de Franstalige gemeentelijke basisscholen van de randgemeenten.

102. Vraag om uitleg van de heer E. Libert aan de heer P. Dewael over het taalstelsel waaraan de leerkrachten van een Franstalige gemeenteschool in een faciliteitengemeente onderworpen zijn, *Hand. Kamer, Commissie voor Binnenlandse Zaken, 2006-2007, 10 januari 2007, nr. 1154, 22-24.*

Het bevoegdheidsaspect wordt aangekaart in twee adviezen van de afdeling Wetgeving van de Raad van State. In het advies 46.096/1 van 26 februari 2009 stelde de Raad van State dat niet met zekerheid kan worden aangenomen dat de materie van de taalkennisvereisten voor het onderwijzend personeel als onderwijs moet worden beschouwd. In een recenter advies, dat dateert van 24 mei 2011 over het voorontwerp van decreet tot regeling van het bewijs van taalkennis, vereist door de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken (advies 49.490/AV van 24 mei 2011)¹⁰³, wijst de Raad van State erop dat het aan de overheid die bevoegd is om het taalgebruik te regelen toekomt om het niveau van taalkennis te bepalen, evenals de wijze waarop dit bewijs kan worden geleverd. Naar aanleiding van dit advies werden de plaatselijke diensten van de rand- en taalgrensgemeenten uit het toepassingsgebied gehouden van het decreet van 18 november 2011 tot regeling van het bewijs van taalkennis vereist door de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966.¹⁰⁴

Administratief personeel niet verbonden aan een onderwijsinstelling

De adjunct van de gouverneur ontving in de periode 2010-2011 ook vragen over de taalkennisvereisten die gelden voor ambtenaren die niet behoren tot het onderwijzend personeel. De gemeenteambtenaren van

een randgemeente moeten uiteraard de kennis van de bestuurstaal, het Nederlands, aantonen. Voor bepaalde functies, namelijk de functies waarin de ambtenaar omgang heeft met het publiek, is ook een bepaalde kennis van het Frans vereist.¹⁰⁵ Het is niet altijd duidelijk welke betrekkingen hiermee bedoeld worden. Moet een toezicht(st)er voor de gemeentelijke basisschool waar het Nederlands de voertaal is, beschikken over een Selorattest Frans aangezien deze ambtenaar ook in contact komt met kinderen en hun ouders?

In de rechtspraak en de rechtsleer wordt aanvaard dat het concept 'omgang met het publiek' niet louter beperkt kan worden tot die ambtenaren die zo goed als constant met het publiek in contact komen, zoals loketbedienenden. Ook een sporadisch of niet-permanent contact met het publiek kan beschouwd worden als 'omgang met het publiek' in de zin van de taalwet bestuurszaken. Het moet echter gaan om situaties waarin de betrokken ambtenaar noodzakelijkerwijze in contact komt met personen die zich tot hem richten in het kader van een bestuursrelatie. Toevallige contacten volstaan dus niet.

Dit voorschrift lijkt op het eerste gezicht ook van toepassing te zijn op toezicht(st)ers in een Nederlandstalige gemeentelijke basisschool, aangezien zij inderdaad bij het uitoefenen van hun functie in contact komen met de ouders van de schoolgaande kinderen of met andere personen die de toelating van de ouders hebben om het kind te brengen of af te halen. In het voorliggende geval

¹⁰³. *Parl. St. VI. Parl., Doc. 2010-2011, St. 1239/1, p. 23-41.*

¹⁰⁴. *BS 16 december 2011, Ed. 3.*

¹⁰⁵. *Art. 29 SWT.*

leek het de adjunct van de gouverneur echter aangewezen om ook rekening te houden met de specifieke context van de tewerkstelling. Men kan immers in alle redelijkheid verwachten dat ouders wier kinderen school lopen in een gemeentelijke Nederlandstalige school, weten dat hun kind terechtkomt in een eentalig Nederlandse schoolomgeving. Een taalkennisbewijs is dus niet aan de orde. Dit neemt echter niet weg dat het schoolpersoneel in bepaalde concrete gevallen een beroep kan doen op de kennis van een andere taal zodat de communicatie met sommige ouders gemakkelijker verloopt.

Een analoge vraag werd gesteld naar aanleiding van de aanwerving van arbeiders die instaan voor het onderhoud van wegen en/of groen. Hoewel zij geen zogenoemde loketfunctie hebben, kan ook hier niet worden uitgesloten dat zij sporadisch kunnen worden aangesproken door een inwoner. Ook voor deze arbeiders geldt dat een Selorattest Frans enkel kan worden geëist indien zij noodzakelijkerwijze in contact komen met personen die zich tot hen richten in het kader van een bestuursrelatie. Dit zou bijvoorbeeld het geval zijn voor de ambtenaar/arbeider die werkzaam is in het gemeentelijke containerpark, aangezien hij onvermijdelijk in situaties terechtkomt waarin hij Franstalige inwoners dwingende regels over de te sorteren voorwerpen moet toelichten. Dit is echter niet het geval voor arbeiders van de dienst wegen- en groenwerken. In dat laatste geval moet de voorkeur worden gegeven aan een pragmatische benadering.

Ambtenaren die wel de kennis van het Frans moeten bewijzen, moeten op basis van de huidige wetgeving¹⁰⁶ een Selorattest artikel 9 § 2 voorleggen. Aan de adjunct van de gouverneur wordt geregeld de vraag gesteld of ook andere attesten in aanmerking kunnen komen. Tot 26 juli 2009 dienden de gemeenteambtenaren van de randgemeenten hun kennis van het Frans immers te staven door een examen zoals vastgelegd in artikel 9 § 3 van het KB van 8 maart 2001 af te leggen. Dit artikel werd echter opgeheven, zodat momenteel de taalkennis moet worden bewezen op basis van artikel 9 § 2. *In se* vormt dit geen probleem, aangezien het examenprogramma van het toenmalige artikel 9 § 3 verwees naar dat van artikel 9 § 2. Een taalattest 'art. 9 § 1' op zich volstaat echter niet en kan enkel zorgen voor een vrijstelling voor het derde onderdeel van het examenprogramma 'art. 9 § 2'.

Niet alleen de aard van het attest kan problemen veroorzaken, ook het tijdstip waarop dit bewijs moet worden voorgelegd, staat soms ter discussie. Artikel 29 SWT stelt duidelijk dat de kennis van de andere landstaal bewezen moet zijn bij het bekleden van het ambt. Hieruit kan men *a contrario* besluiten dat die kennis niet noodzakelijkerwijze al bewezen moet zijn tijdens de selectietesten, die overigens in het Nederlands verlopen. Soms bepaalt een gemeentelijke overheid wel in haar rechtspositieregeling dat de kandidaten een bepaald aantal dagen voor de examendatum moeten voldoen aan de taalvoorwaarden.

¹⁰⁶. KB van 8 maart 2001 tot vaststelling van de voorwaarden voor het uitreiken van de bewijzen omtrent de taalkennis voorgeschreven bij artikel 53 van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken samengevat op 18 juli 1966.

De bijkomende taalvereiste Frans wordt soms gepercipieerd als een discriminatoire voorwaarde omdat zij niet wordt opgelegd aan de ambtenaren van andere gemeenten uit Vlaams-Brabant. De taalwet bestuurszaken legt inderdaad meer taalkennisvereisten op aan de ambtenaren van o.a. Kraainem in vergelijking met de ambtenaren van bijvoorbeeld Zaventem. Die laatste gemeente is immers een zogenaemde 'taalhomogene' gemeente, terwijl Kraainem, net zoals Drogenbos, Linkebeek, Wemmel, Sint-Genesius-Rode en Wezembeek-Oppem, een speciaal taalstatuut kregen toegewezen door artikel 7 van de taalwet bestuurszaken. Juist omdat de taalwetgeving vereist dat de gemeentelijke administratie in een randgemeente rechthebbende burgers in het Frans bedient, zijn op de ambtenaren van de randgemeenten een aantal bepalingen inzake taalgebruik en taalkennis van toepassing die afwijken van de bepalingen die van toepassing zijn in de 'taalhomogene' gemeenten gelegen in het Nederlandse taalgebied. In de geldende interpretatie van het recht bevindt de ambtenaar van een faciliteitengemeente zich in een situatie die objectief verschilt van die van de Zaventemse ambtenaar. Enkel een onverantwoord of onevenredig verschil in behandeling van gelijke situaties vormt een discriminatie.¹⁰⁷

Ook over de getuigschriften die de kennis van het Nederlands attesteren, worden er vragen gesteld. In

principe wordt die kennis gestaafd aan de hand van het diploma dat toegang geeft tot het ambt. Bij ontstentenis van een dergelijk diploma dient de kandidaat de gevraagde taalkennis vooraf te bewijzen.¹⁰⁸ Volgens artikel 53 SWT is enkel Selor bevoegd voor het uitreiken van de taalkennisbewijzen voor betrekkingen binnen de randgemeenten.¹⁰⁹ Speciaal daartoe richt Selor taaltesten 'art. 7' in. Een attest verstrekt door de Gemeentelijke Leergangen voor Sociale Promotie kan dan ook niet nuttig worden aangewend door de sollicitant voor de betrekking van toezicht(st)er in een gemeentelijke basisschool.

Kandidaten met een diploma in een andere taal kunnen dus bij Selor een taaltest 'art. 7' afleggen. Die testen zijn niveaugebonden. Voor bepaalde betrekkingen zoals voor niveau 3 en 4 worden er soms geen diplomavereisten gesteld. Selor voorziet ook voor die functies taaltesten, nl. 'art.7/niveau3/D' en 'art.7 niveau 4'. Betrekkingen waarvoor de gemeentelijke overheden doorgaans geen diplomavereisten stellen, zijn bijvoorbeeld ongeschoolde arbeiders, stadswacht of poets- en keukenhulp. Voor kandidaten uit kwetsbare groepen zoals allochtonen, langdurig werklozen of laaggeschoolden kan dit een uitgelezen kans zijn om (opnieuw) aansluiting te vinden met de arbeidsmarkt. Er wordt soms wel eens gepleit om de taalkennisvereisten

107. In dit verband kan ook worden verwezen naar het arrest 65/2006 van 3 mei 2006 van het Grondwettelijk Hof. Het Hof oordeelde dat de zwaardere taalkennisvereisten die gesteld worden aan het onderwijzend personeel van een Franstalige gemeentelijke basisschool in vergelijking met de onderwijzers van andere gemeentelijke basisscholen gelegen in taalhomogene gemeenten, geen schending van het non-discriminatiebeginsel inhield. De 'zwaardere' taalkennisvereisten voor de leerkrachten van de Franstalige basisscholen in de randgemeenten berusten volgens het Hof op een objectief criterium en zijn niet onevenredig met de door de wetgever nagestreefde doelstelling.

108. Art. 27 SWT.

109. In dit verband moet er voor het onderwijzend personeel rekening worden gehouden met het arrest van 6 mei 2006 van het Grondwettelijk Hof. De gevolgen van dit arrest werden besproken in het eerste deel van dit hoofdstuk.

bij de overheid te versoepelen omdat dit bijvoorbeeld voor veel allochtonen een extra barrière zou zijn. Ook de Vaste Commissie voor Taaltoezicht heeft in het verleden al eens gesuggereerd dat nieuwe initiatieven ter zake misschien aangewezen zijn.¹¹⁰ De huidige wetgeving laat echter geen afwijkingen toe en voorziet ook niet in een inlooperperiode. Alle sociale overwegingen ten spijt diende de adjunct van de gouverneur dan ook in 2010 het benoemingsdossier van een technische beambte (poets- en keukenhulp) te schorsen aangezien uit het toegestuurde, aan het benoemingsbesluit gehechte evaluatiedossier bleek dat betrokkene weinig of geen notie van het Nederlands had, maar wel bereid was om de Nederlandse taal te leren. De bereidheid om het Nederlands te leren op zich volstaat echter niet om te voldoen aan de vereisten van artikel 27 SWT.

PWA-werknemers

Alvorens dit hoofdstuk af te sluiten, staan we nog even stil bij een dossier waarin de gemeentelijke administratie ‘worstelde’ met de taalkennisverplichtingen die rusten op een persoon die in een gemeentelijke dienst wordt tewerkgesteld via de bemiddeling van het Plaatselijk Werkgelegenheidsagentschap (PWA). Naar aanleiding van een tijdelijk tekort aan personeel bij de Groendienst contacteerde het diensthoofd het plaatselijke PWA dat een kandidaat met de Albanese nationaliteit voorstelde. Deze geplande tewerkstelling deed evenwel

binnen de administratie vragen rijzen over mogelijke nationaliteitsvoorwaarden, taalkennisvereisten en de wijze waarop die taalkennis al dan niet moet worden aangetoond.

Via het PWA-systeem tracht men bepaalde categorieën werklozen die moeilijk een plaats vinden op de reguliere markt te (re-)integreren in het normale arbeidscircuit om zo de dreigende sociale uitsluiting ten gevolge van langdurige werkloosheid te vermijden. Een PWA-tewerkstelling heeft dus voornamelijk een integratiebevorderende rol in de arbeidsmarkt.¹¹¹ Belangrijk is dat het PWA de werkgever van de PWA-werknemer is. De gemeente is in dit geval de zogenaamde ‘gebruiker’ van de PWA-werknemer, maar niet de werkgever. Vermits de gemeente niet de werkgever is, kan geen enkele nationaliteitsvereiste worden weerhouden. Men mag hierbij zeker niet vergeten dat discriminatie op grond van nationaliteit bij wet verboden is en zelfs strafbaar is op basis van artikel 377bis van het Strafwetboek. De enige voorwaarden zijn die van de PWA-regeling en die veronderstellen alvast dat de kandidaat wettig in België kan werken.

Een gemeentelijke dienst in een randgemeente kan echter niemand aanstellen indien hij het Nederlands niet kent. Ook bij aanstelling van private medewerkers moet de overheidsdienst erover waken dat de taalverplichtingen die op hem rusten worden nageleefd.¹¹² Algemeen wordt aanvaard dat dit er

¹¹⁰. Zie o.a. VCT 2 december 1999, advies nr. 31.156.

¹¹¹. Voor meer informatie: http://www.rva.fgov.be/D_RVA/ONEM_75/Bouquin/NL/evolution_ALE.pdf.

¹¹². Art. 50 SWT.

onrechtstreeks toe leidt dat de private medewerkers, bij de uitvoering van hun opdracht, dezelfde taalverplichtingen hebben als de diensten waarvoor ze werken. Concreet betekent dit dat het PWA dat de PWA-medewerker ter beschikking stelt zich voor de uitvoering van de opdracht in kwestie zodanig moet organiseren dat het publiek en de overheid zonder enige moeite gebruik kunnen maken van de door de taalwet bestuurszaken voorgeschreven talen. Maar de bedoelde taalvoorschriften betreffen enkel de door de private medewerkers gehanteerde ta(a)l(en); zij zijn alleen onderworpen aan de bepalingen die geen verband houden met de organisatie van hun diensten, de rechtspositie en de verkregen rechten van hun personeel. Het volstaat dus dat de betrokken PWA-werknemer die in de gemeente zal worden tewerkgesteld, het Nederlands beheerst. De gemeente kan evenwel niet eisen dat de betrokkene een Selor-attest voorlegt. Vanuit de logica dat de betrokkene als het ware (tijdelijk) geïntegreerd wordt in een team samengesteld uit gemeenteamttenaren die volgens artikel 23 SWT uitsluitend het Nederlands moeten gebruiken in de binnendienst, kan er niet gewerkt worden met een PWA-werknemer die volstrekt Nederlandsonkundig is. Maar gelet op de specifieke doelstelling van het PWA-statuut - integratiebevorderende tewerkstelling - lijkt het moeilijk te verantwoorden om van deze werknemer dezelfde taalvaardigheid te eisen als

kandidaten uit het reguliere arbeidscircuit. Zolang de PWA-werknemer in veilige omstandigheden kan functioneren, lijkt inschakeling in een gemeentelijke groendienst een uitgelezen kans om de mogelijk beperkte taalvaardigheid te verbeteren.

De taalwet bestuurszaken legt aan de overheden dwingende bepalingen op wat betreft het taalgebruik en de taalkennis van de ambtenaren. Een belangrijke doelstelling kan samengevat worden in de uitdrukking 'streektaal = bestuurstaal'. Een logisch gevolg is dan ook dat de ambtenaren (kunnen) functioneren in de taal van het gebied waar hun dienst gevestigd is. De wetbepalingen mogen echter niet op zulke wijze worden geïnterpreteerd of toegepast dat zij een belemmering gaan worden voor andere, eveneens gerechtvaardigde, doelstellingen van de wetgever. Zeker in dossiers waarin ook integratiebevorderende doelstellingen meespelen, is voorzichtigheid geboden. Men moet ervoor beducht zijn dat een te enge en eenzijdige interpretatie van taalkennisvereisten ertoe kan leiden dat kandidaten uit kwetsbare groepen worden uitgesloten omdat de lat inzake taalkennis onnodig te hoog wordt gelegd, ofwel eenvoudigweg op basis van taal of zelfs van nationaliteit. Aan de andere kant, betekent het feit dat een overheid begaan is met kansarme groepen niet noodzakelijk dat er getornd moet worden aan de vereisten inzake taalkennis van de bestuurstaal.

Wat het totale werkvolume betreft, heeft de dienst in de huidige overzichtsperiode bijna 70% meer dossiers verwerkt in vergelijking met de overzichtsperiode 2005-2007.¹¹³ De taken van de dienst van de adjunct van de gouverneur kunnen in twee kernopdrachten worden onderverdeeld: enerzijds het administratief toezicht op de gemeentebesturen en anderzijds de behandeling van klachten en advies- of informatievragen.

Specifiek administratief toezicht

Op basis van artikel 65*bis* van de taalwet bestuurszaken oefent de adjunct van de gouverneur het specifiek administratief toezicht uit. Voor de periode 2010-2011 beslaat het administratief toezicht ongeveer 88 % van het totale takenpakket. We stellen vast dat in vergelijking met de overzichtsperiode 2008-2009 het werkvolume administratief toezicht op zich steeg met ongeveer 38 %. Indien we het volume dossiers verbonden aan dit takenpakket vergelijken met de overzichtsperiode 2005-2007 stellen we zelfs een stijging van 60 % vast. Hieruit blijkt dat de gemeentebesturen regelmatig afschriften of verslagen van gemeenteraadsbeslissingen naar de dienst doorsturen.

Toch stellen we ook nu weer, net zoals voor de twee vorige overzichtsperiodes, dezelfde tekortkomingen vast. Nog steeds beperken bepaalde besturen zich tot het louter doorsturen van een lijst met de geplande agendapunten ondanks de duidelijke voorschriften van artikel 65*bis* § 2 SWT, volgens welk de burgemeesters binnen acht dagen afschriften van gemeenteraadsbeslissingen doorsturen die zowel rechtstreeks als onrechtstreeks de

toepassing van de taalwet bestuurszaken betreffen. Een gemeenteagenda bevat louter een opsomming van de dossiers die aan bod zullen komen tijdens de vergadering. Dit impliceert echter niet dat elk vooropgesteld punt effectief besproken wordt en er binnen de gemeenteraad een consensus ontstaat die leidt tot een uitvoerbare beslissing. Het is uiteindelijk de uitvoerbare beslissing die het voorwerp van het administratief toezicht uitmaakt.

Om de gemeentelijke diensten niet nodeloos te belasten, beschouwt de adjunct van de gouverneur de in de wet voorziene meldingsplicht als vervuld indien er een verslag gestuurd wordt bestaande uit een lijst met de goedgekeurde dossiers, vergezeld van een beknopte omschrijving.¹¹⁴

In de huidige overzichtsperiode stuurden drie gemeentebesturen op regelmatige basis afschriften of overzichtslijsten naar de dienst en een eerder sporadisch. Twee besturen beperkten zich tot het louter doorzenden van de geplande agenda. De dienst ontving van geen enkele raad van bestuur van een OCMW een afschrift of overzichtslijst.

¹¹³. De overzichtsperiode 2005-2007 wordt in dit verslag meestal gebruikt als de initiële referentieperiode, aangezien de huidige adjunct van de gouverneur vanaf oktober 2005 benoemd werd.

¹¹⁴. Deze werkwijze is analoog met de procedure die in artikel 245 van het Provinciedecreet van 9 december 2005 is voorzien inzake het algemeen administratief toezicht dat uitgeoefend wordt door de provinciegouverneur.

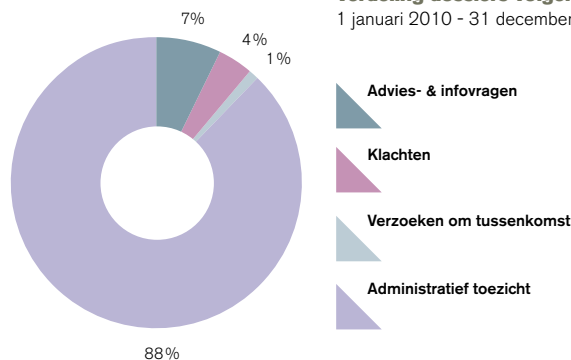
De adjunct van de gouverneur wenst opnieuw te benadrukken dat de doelmatigheid van het bestuurlijk toezicht in aanzienlijke mate afhangt van de proactiviteit van de onderscheiden partners. In het belang van alle betrokkenen en ter bevordering van de rechtszekerheid en een deugdelijk bestuur is het aangewezen dat de beslissingen conform de taalwet bestuurszaken worden overgemaakt aan de dienst en dat dit binnen de voorgeschreven termijn gebeurt.

Net zoals wat de vorige overzichtperiodes betreft, is het ook nu eerder uitzonderlijk dat beslissingen die betrekking hebben op andere aspecten dan de rechtspositie van het onderwijzend en administratief personeel van de gemeentelijke basisscholen worden doorgestuurd.

Nochtans moet de meldingsplicht van art. 65bis § 2 SWT veel ruimer geïnterpreteerd worden. Hoewel het in de eerste plaats aan de gemeentelijke autoriteiten toekomt om te oordelen of er al dan niet sprake is van een (on) rechtstreekse band met de taalwet bestuurszaken, blijft het vreemd dat er bitter weinig andere beslissingen werden doorgestuurd. In de huidige overzichtperiode werden er bijvoorbeeld talrijke vacatures voor diverse functies in de gemeentelijke administraties gepubliceerd. De dienst ontving zelfs een paar vragen om advies naar aanleiding van die aanwervingsprocedures. Toch werden er weinig afschriften van de daaruit volgende aanwervingen naar de dienst doorgestuurd.

Een enkel dossier werd ons - vreemd genoeg met een kopie van het evaluatieverslag van betrokkene - doorgestuurd. Het betrof de vaste benoeming van een technische beambte (poets- en keukenhulp) die volgens dit evaluatiedossier weinig of geen notie van het Nederlands had. Betrokkene was wel bereid om het Nederlands te leren, maar die bereidheid op zich volstaat niet om te voldoen aan de voorschriften van artikel 27 SWT. De benoeming van betrokkene werd dan ook geschorst door de adjunct van de gouverneur en het dossier werd doorgestuurd naar de Vlaamse minister bevoegd voor Bestuurszaken en Binnenlands Bestuur. De dienst heeft echter geen kennis van een eventuele vernietigingsbeslissing.

Grafiek 1
Verdeling dossiers volgens aard
1 januari 2010 - 31 december 2011

Klachten en overige dossiers

Het aandeel 'dossierbehandeling' bedraagt voor deze overzichtsperiode 12% van het totale werkvolume. In vergelijking met de overzichtsperiode 2008-2009 verdubbelde het aantal dossiers. We stellen zelfs een verdrievoudiging van het aantal dossiers vast in vergelijking met 2005-2007.

Ongeveer 4% van het aantal behandelde dossiers betreft een formeel neergelegde klacht die werd ingediend door een particulier. In vergelijking met de vorige overzichtsperiode noteren we dus een verviervoudiging van het aantal klachten.

De stijging van het aandeel formele klachten kan wellicht voor een deel verklaard worden door het feit dat er in 2009 federale verkiezingen plaatsvonden. Vooral het sturen van de oproepingsbrieven naar de kiezers zorgde voor ergernis bij verscheidene Franstalige inwoners van de randgemeenten. Hoewel uit de praktijk duidelijk blijkt dat voor 'doorsnee'-documenten zoals aanslagbiljetten minder vlug een vertaling wordt aangevraagd,¹¹⁵ blijft de burger zich wel ergeren zodra de administratieve praktijk opgelegd door de Vlaamse omzendbrief¹¹⁶ de uitoefening van cruciale grondrechten betreft zoals de uitoefening van het stemrecht voor de federale parlementsverkiezingen. Voor meer informatie over de taalklachten daarover verwijzen wij u naar hoofdstuk 5 van dit verslag.

Er werd geen enkele formele bemiddelingsprocedure opgestart. Nieuw is wel dat sommige particulieren de adjunct van de gouverneur expliciet vragen om een onderzoek op te starten ten aanzien van bepaalde instanties. Anderen melden een bepaalde situatie waarin de taalwet bestuurszaken niet zou worden nageleefd. Ze werden voor een beter overzicht ondergebracht bij de formele klachten. Verschillende van deze klachten betroffen autonome overheidsbedrijven. De adjunct van de gouverneur heeft kunnen vaststellen dat - voor wat de gegronde klachten betreft - dankzij de constructieve medewerking van de diensten de meeste van de aangekaarte euvels met een paar kleine ingrepen al vlug een oplossing kregen. Zo niet werd een oplossing in het vooruitzicht gesteld. Vele klachten betroffen de zogenoemde berichten en mededelingen. Zeker voor affiches of folders kunnen kleine wijzigingen zoals het toevoegen van andere informatie op een informatief rek, het nonchalant terugplaatsen van een folder door een bezoeker van het filiaal of een herschikking van de inrichting, er al vlug toe leiden dat de voorschriften van de taalwet bestuurszaken niet meer correct worden toegepast.

Ook voor de huidige overzichtsperiode stellen we een verhoging vast van het aantal dossiers waarin de burger de voorkeur gaf aan overleg en daarom enkel op zoek was naar informatie over zijn taalrechten om een bepaalde situatie nadien bij de betrokken dienst

¹¹⁵. Het Laatste Nieuws, 5 februari 2012, 9 juni 2010; De Standaard, 11 juni 2010.

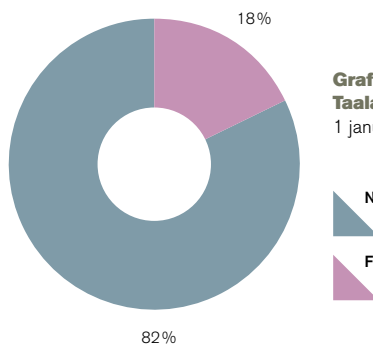
¹¹⁶. Omzendbrief BA-2005/03 betreffende het taalgebruik in de gemeente- en OCMW-besturen en in de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden - interpretatie van de arresten van de Raad van State van 23 december 2004. Voor wat de betrekkingen met particulieren betreft, gelden de volgende richtlijnen:
- In principe vinden de contacten plaats in de taal van het gebied, in de randgemeenten is dit dus het Nederlands;
- Alleen als een inwoner uit een randgemeente daar uitdrukkelijk om verzoekt, wordt het Frans gebruikt. Betrokkene moet dat verzoek telkens opnieuw, voor elk contact, herhalen.

zelf aan te kaarten zonder een officiële tussenkomst vanwege de adjunct van de gouverneur. De dienst wordt verder ook gecontacteerd door overheidsdiensten die advies zoeken om taalklachten te voorkomen. Dergelijke 'preventieve' vragen maken ongeveer 7 % uit van het totaal aantal behandelde dossiers. De stijging die we vaststelden voor de overzichtsperiode 2008-2009 zet zich dus door. In vergelijking met de overzichtsperiode 2005-2007 stellen we meer dan een vervienvoudiging vast. Ook nu kunnen deze dossiers worden opgesplitst in enerzijds korte informatievragen (3 %) en anderzijds de meer omvangrijke adviesaanvragen (4 %) die doorgaans uitgaan van andere besturen en diensten.

1 % van de behandelde dossiers betreft, net zoals voor de vorige overzichtsperiode, vragen om tussenkomst. In de helft van de gevallen kon de aangekaarte situatie na tussenkomst van de adjunct van de gouverneur worden rechtgezet. Andere gevallen gaven geen aanleiding tot tussenkomst omdat de taalwet bestuurszaken correct werd nageleefd. Voor de dossiers waarin de adjunct van de gouverneur niet bevoegd was, werden de betrokkenen doorverwezen naar de bevoegde diensten voor zover dit mogelijk was.

Taalaanhorigheid van de dossiers

Uit de onderstaande grafiek blijkt dat meer dan 4 op 5 dossiers, zowel klachten als adviezen en informatievragen, in het Nederlands werden ingediend. Voor de vorige overzichtsperiode was ongeveer 78 % van de dossiers in het Nederlands geformuleerd. Voor de huidige overzichtsperiode kloppen we af op 82%.

Grafiek 2
Taalaanhorigheid klagers

1 januari 2010 - 31 december 2011

Formeel ingediende klachten

Ditmaal stellen we voor de formeel ingediende klachten een significante stijging van het aantal Nederlandstalige klachten vast. Sinds de oprichting van de dienst in 1995 werd er voor de klachtendossiers doorgaans een evenwichtige verdeling vastgesteld die schommelde tussen de 40 en de 60 %. Enkel voor de periode 1997-1999 kregen we een afwijkend beeld. In die periode vaardigde de Vlaamse regering de omzendbrieven uit, wat wellicht aanleiding gaf tot meer klachten vanwege Franstalige burgers.

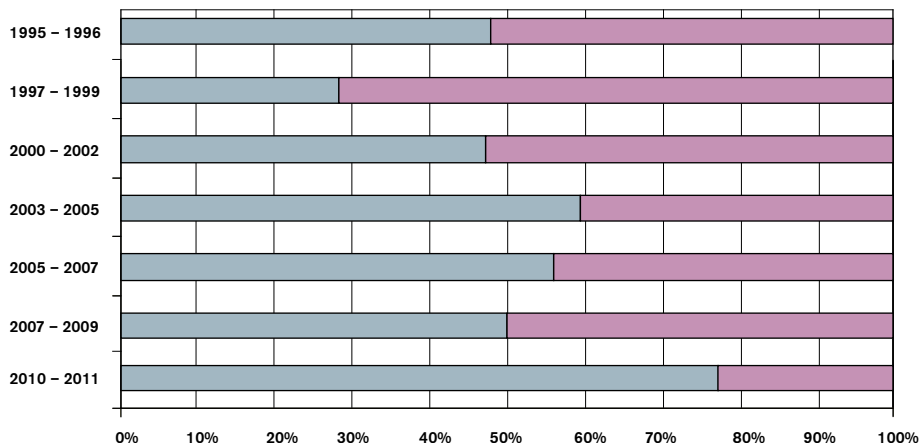
De voorbije twee jaar werden er beduidend meer klachten ingediend door Nederlandstalige inwoners, niet alleen uit de randgemeenten, maar ook uit taalhomogene gemeenten van het Vlaamse Gewest (zie grafiek 4). Voor die stijging van het aantal Nederlandstalige klachten kan niet meteen verwezen worden naar een specifieke aanleiding. De vraag rijst in hoeverre de toenemende aandacht in onze maatschappij en de media voor de communautaire problematiek gedurende de laatste twee jaar hierop een invloed had.

Wat betreft de daling van het aantal klachten ingediend door Franstalige inwoners, zou men kunnen stellen dat de commotie die de omzendbrieven aanvankelijk in de randgemeenten veroorzaakten, gezakt is en dat de burger die een vertaling wenst, zich schikt naar het vereiste om dit uitdrukkelijk aan te vragen wanneer het courante documenten zoals aanslagbiljetten betreft.

Adviesaanvragen en overige dossiers

Voor de advies- en informatievragen en analoge dossiers blijft de taalverhouding constant. Ongeveer 84 % werd in het Nederlands ingediend. Meestal zijn het overheidsdiensten die informatie zoeken over de taalwet bestuurszaken of een bestaande praktijk.

Grafiek 3
Taalaanhorigheid
klachtendossiers
overzicht sinds 1995

Wat het eindresultaat van de formeel ingediende klachten betreft, werd 73 % van de klachten ingediend door een Nederlandstalige particulier grond verklaard, terwijl alle klachten ingediend door Franstalige inwoners grond waren.

Bij het indienen van die dossiers wordt uiteraard rekening gehouden met de voorschriften van de taalwet bestuurszaken. Net zoals voor 2008-2009 werden ook tijdens de huidige overzichtsperiode opvallend meer vragen gesteld door burgers of besturen die geen inwoner zijn van een randgemeente (zie grafiek 5).

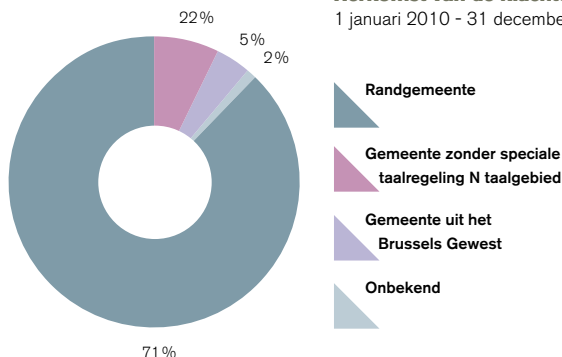

Herkomst van de dossiers

Gedurende de vorige overzichtsperiode 2008-2009 konden we al vaststellen dat de dienst steeds meer gecontacteerd werd door burgers die niet in een randgemeente woonden. Ook besturen gevestigd in taalhomogene gemeenten vonden al eens de weg naar de dienst. Die tendens zet zich door: in vergelijking met 2008-2009 ontving de dienst 73 % meer vragen uit taalhomogene gemeenten of andere taalgebieden. In een Europa zonder grenzen wordt de burger mobieler. Verkeerssaturatie, economische en professionele overwegingen e.d. doen mensen uitkijken naar andere woongelegenheden. Taalbarrières wegen niet op tegen de talrijke nieuwe internetmogelijkheden zoals Skype en Facebook die fysieke afstanden overbruggen en de familie- en vriendenkring intact houden. Vragen over taalrechten of -plichten volgen meestal pas achteraf.

Formeel ingediende klachten

Wanneer we de opsplitsing maken tussen formeel ingediende klachten en de overige dossiers blijkt dat 71 % van de klachten worden ingediend door een inwoner van een randgemeente. Dit cijfer schommelt rond het zelfde niveau van de vorige overzichtsperiode (74 %).

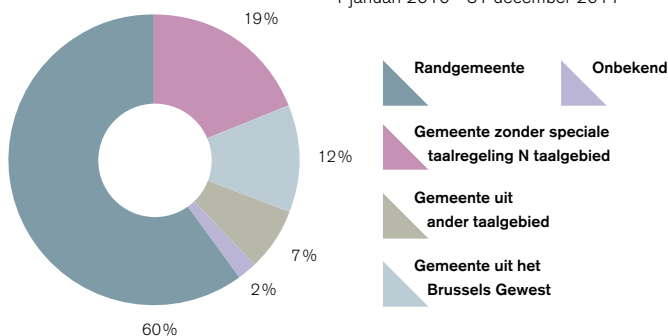

Grafiek 4
Herkomst van de klachten

1 januari 2010 - 31 december 2011

Adviesaanvragen en overige dossiers

Het merendeel van de adviesvragen werd gesteld door inwoners of besturen gevestigd in een randgemeente. Opvallend is dat burgers of overheidsdiensten uit een ander taalgebied regelmatig de dienst contacteren.

Grafiek 5
Herkomst van de overige dossiers

1 januari 2010 - 31 december 2011

Betrokken overheden

Klachten en adviesaanvragen betreffen een grote verscheidenheid van overheidsdiensten. In de taalwet bestuurszaken krijgt elke dienst afhankelijk van de werkring of het ambtsgebied een specifieke kwalificatie waaraan andere taalvoorschriften zijn verbonden. Het taalstatuut van het gebied of de gemeente waar de dienst gevestigd is, is eveneens een belangrijke factor.

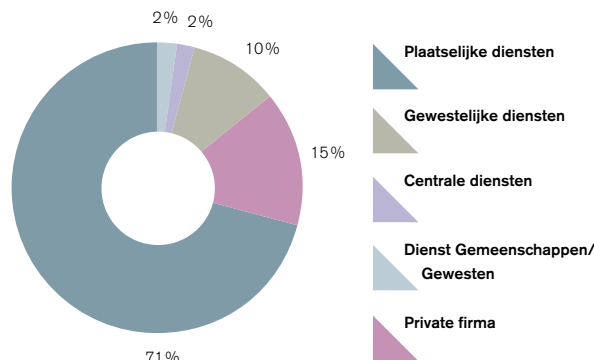
De basisindeling gaat uit van plaatselijke diensten, gewestelijke diensten en diensten waarvan de werkring het ganse land bestrijkt (o.a. centrale diensten en uitvoeringsdiensten). Ten gevolge van de opeenvolgende staatshervormingen werden naast de nationaal bevoegde (federale) diensten ook diensten van de Gewesten en Gemeenschappen opgericht. Deze laatste onderscheiden zich van de centrale en gewestelijke diensten zoals gedefinieerd door de taalwet bestuurszaken en kregen daarom een eigen taalregeling. De regeling van het taalgebruik voor de diensten van de Gemeenschappen en Gewesten werd uitgewerkt in de Gewone Wet van 9 augustus 1980 tot hervorming van de instellingen (GWHI), die regelmatig verwijst naar de begrippen en voorschriften van de taalwet bestuurszaken.

Formeel ingediende klachten

Net zoals in de vorige overzichtsperiode werden er weinig klachten ingediend tegen centrale besturen. Men kan zelfs spreken van een opmerkelijke daling in vergelijking met de vorige overzichtsperiode toen nog 13% van de formeel ingediende klachten centrale diensten betrof. Er werden tijdens deze periode beduidend meer klachten

Grafiek 6
Betrokken overheden klachtendossiers

1 januari 2010 - 31 december 2011

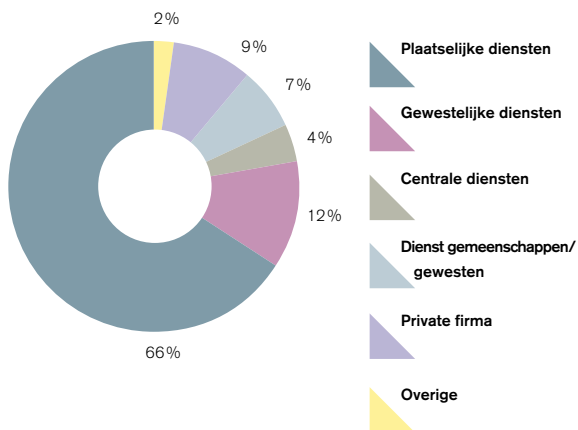
ingediend tegen plaatselijke diensten: 71% tegenover 28% in de vorige overzichtsperiode. Dit betekent echter niet dat er veel of meer klachten werden ingediend tegen de gemeentebesturen van de randgemeenten. Talrijke andere diensten worden immers op basis van de taalwet bestuurszaken gekwalificeerd als 'plaatselijke dienst'. Er werden ook opvallend meer klachten ingediend tegen private firma's waarbij vooral folders of berichten aangebracht in de winkels het moesten ontgelden. Voor die aangelegenheden geldt echter de taalvrijheid zoals gewaarborgd door artikel 30 van onze Grondwet.

Adviesaanvragen en overige dossiers

Dezelfde vaststellingen gelden grotendeels voor de overige dossiers. Er werden beduidend meer vragen gesteld of advies gevraagd over plaatselijke diensten. 9% van de vragen betroffen de private sector, privéfirma's of particulieren waaraan geen taak van

openbaar belang werd toevertrouwd en die noch een overeenkomst met de overheid hadden afgesloten noch optraden in de hoedanigheid van 'expert'. Vanuit de firma's zelf kwamen vooral vragen die de toepassing van artikel 52 van de taalwet bestuurszaken betreffen; burgers stellen eerder vragen over het taalgebruik in folders, gebruiksaanwijzingen of het taalgebruik in de handelszaken zelf. In hoofdstuk 3 wordt gedetailleerder ingegaan op de verschillende aspecten van deze problematiek. Voor 2% van de dossiers kon een antwoord verstrekt worden zonder dat een kwalificatie van de dienst nodig was.

Grafiek 7
Betrokken overheden overige dossiers
1 januari 2010 - 31 december 2011

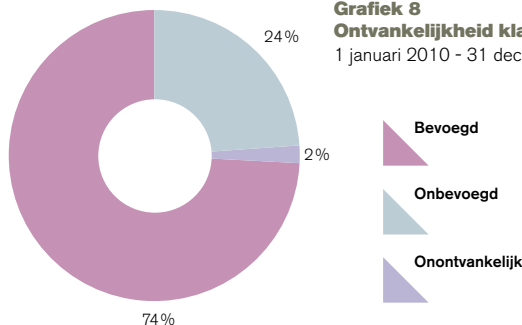

Ontvankelijkheid en gegrondheid van de formele klachtendossiers

Een kleine 2 % van de ingediende klachten werd onontvankelijk verklaard. Klachten worden onontvankelijk verklaard indien de identiteit van de klager niet gekend is of wanneer de klacht feiten aankaart die te oud zijn, d.i. ouder dan een jaar.¹¹⁷

De adjunct van de gouverneur verklaart zich onbevoegd om een klacht te behandelen op grond van de lokaliseerbaarheid of de aangehaalde materie. Dit was het besluit in 24 % van de gevallen. De spectaculaire stijging die we voor de vorige overzichtsperiode konden vaststellen (van 1 % voor de periode 2005-2007 naar 25 % voor 2008-2009) zet zich niet verder door maar handhaaft zich op hetzelfde niveau. Wanneer de adjunct van de gouverneur zich onbevoegd verklaart om een bepaalde klacht te behandelen, wordt de klager in de mate van het mogelijke doorverwezen naar de ter zake bevoegde instantie.

Grafiek 8
Ontvankelijkheid klachtendossiers
1 januari 2010 - 31 december 2011

¹¹⁷. De termijn van een jaar wordt door vele bemiddelingsdiensten in aanmerking genomen om te bepalen of een klacht al dan niet onontvankelijk is.

Enkel voor de dossiers waarvoor de adjunct van de gouverneur zich bevoegd verklaart, kan een volledig onderzoek worden opgestart en afgerond. In bijna 80 % van de gevallen was er effectief sprake van een inbreuk op de taalwet bestuurszaken. Voor 20 % van de dossiers werd vastgesteld dat de betrokken diensten in overeenstemming handelden met de taalwet bestuurszaken.

Welke zijn nu de gevolgen wanneer de adjunct van de gouverneur na analyse van het dossier tot het besluit komt dat de aangekaarte situatie niet in overeenstemming is met de voorschriften van de taalwet bestuurszaken?

In 33 % van de dossiers die situaties betroffen die niet in overeenstemming waren met de taalwet bestuurszaken heeft de betrokken dienst het nodige gedaan om de situatie recht te zetten; voor 54 % van de gevallen meldde de betrokken dienst in het vervolg rekening te zullen houden met de opmerkingen van de adjunct van de gouverneur. Bepaalde klachten werden immers ingediend na afloop van een georganiseerd evenement of een huis-aan-huisverspreiding van brochures. In dergelijke gevallen zijn alleen maar aanbevelingen of afspraken voor volgende aangelegenheden mogelijk.

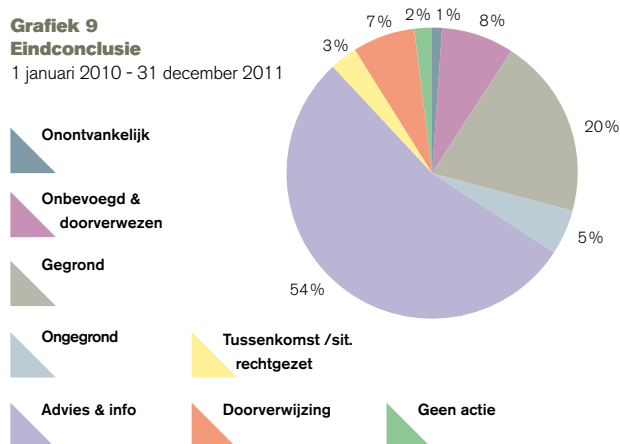
Voor ongeveer 81 % van de andere dossiers (aangaande adviesaanvragen, vragen om informatie...) kreeg de vraagsteller de nodige informatie, ofwel in de vorm van een uitgebreid advies waarbij de problematiek doorgaans vanuit verschillende invalshoeken wordt benaderd, ofwel volstond een beknopte uitleg. Voor een aantal van deze dossiers was de dienst niet bevoegd en kon er ook niet

worden doorverwezen naar een bevoegde instantie. Dat is bijvoorbeeld het geval wanneer de feiten vallen onder de toepassing van artikel 30 van de Grondwet. In 10 % van de gevallen werd de vraagsteller doorverwezen naar een andere instantie die bevoegd is voor de aangekaarte problematiek. In zo'n 5 % van de gevallen kon de aangekaarte situatie worden rechtgezet na tussenkomst van de adjunct van de gouverneur bij betrokken diensten. In 4 % van de gevallen werden geen verdere stappen ondernomen o.a. omdat de feiten in overeenstemming waren met de taalwet bestuurszaken of omdat de burger in kwestie niet meer reageerde op verdere vragen om informatie die de dienst moesten toelaten om een onderzoek op te starten.

Uiteindelijk kunnen we tot het volgende globaal besluit komen wat betreft de afronding van alle dossiers:

Grafiek 9
Eindconclusie

1 januari 2010 - 31 december 2011

Zowel voor klachten waarvoor de adjunct van de gouverneur zich onbevoegd verklaarde, als voor advies- en informatievragen die een materie betroffen waarvoor een andere overheidsdienst bevoegd is, werden de betrokken partijen doorverwezen. Indien dit niet mogelijk bleek, werden ze geïnformeerd over de geldende krachtlijnen van de taalwet bestuurszaken. Dit was tevens het geval voor burgers die een situatie aankaarten waarvoor de grondwettelijke taalvrijheid geldt.

Het gebeurt trouwens regelmatig dat burgers na een lange, vergeefse zoektocht op het internet uiteindelijk de dienst contacteren, ook al beseffen ze goed dat de dienst niet bevoegd is voor hun probleem. Dat verklaart wellicht voor een stuk de opmerkelijke stijging van dergelijke vragen voor advies of informatie van 29 % naar 54 % tussen 2008-2009 en 2010-2011.

Dit bevestigt de tendens die we al in 2009 vaststelden: burgers en besturen verkiezen overduidelijk een preventieve en informele aanpak boven het indienen van formele klachten. De taalvoorschriften die gelden voor de handelsbedrijven lijken niet zo goed gekend door het grote publiek en roepen steeds meer vragen op. De basisregel in de Grondwet die de taalvrijheid waarborgt in de private sfeer, dreigt uit het gezichtsveld te verdwijnen en men 'verwacht' steeds meer dat ook in de privécontext enkel de taal mag worden gebruikt die aan de overheidsbesturen is opgelegd.

Onze huidige wereld met zijn open grenzen, toenemende globalisering en de verbroekeling van het

maatschappelijk weefsel doet sommigen terugplooiën naar hun eigen leefgemeenschap die dikwijls taalgebonden is. Globalisering en lokalisering zijn elkaars tegenpolen. De burger in het zoveelste spagaat als het ware: enerzijds ontvlucht hij de kerktoerenmentaliteit en is hij actief op sociale netwerken, chat hij met virtuele vrienden in alle uithoeken van de wereld en zoekt hij zijn informatie niet langer alleen meer in de lokale media op. Anderzijds is er een toenemende tendens naar 'lokalisering' waarbij de verabsolutering van de eigen culturele identiteit steeds meer de nadruk legt op de verschillen met het risico dat communicatie met andere groepen zo goed als onbestaande wordt.

Indieningswijze en behandelingstermijnen

De meerderheid van de dossiers wordt langs elektronische weg ingediend, per e-mail (59 %) of via het invulformulier beschikbaar op de website van de dienst (2 %). Een kleine 11 % wordt schriftelijk ingediend, terwijl 2 % persoonlijk bij de adjunct van de gouverneur wordt aangekaart. In de 26 % telefonisch ingeleide dossiers zitten veelal korte informatievragen waarop doorgaans onmiddellijk, d.w.z. voor zo'n 11 % van de vragen, een antwoord kan worden verstrekt.

58 % van de dossiers werd binnen de 16 dagen afgehandeld, d.i. de standaardbehandelingstermijn die de dienst zich heeft opgelegd. Deze referteperiode is vooral een richttermijn voor dossiers waarbij onmiddellijk alle gegevens beschikbaar zijn (aan de hand van de door de partij aangeleverde informatie zoals o.a. stavingsstukken). Voor veel dossiers is het echter

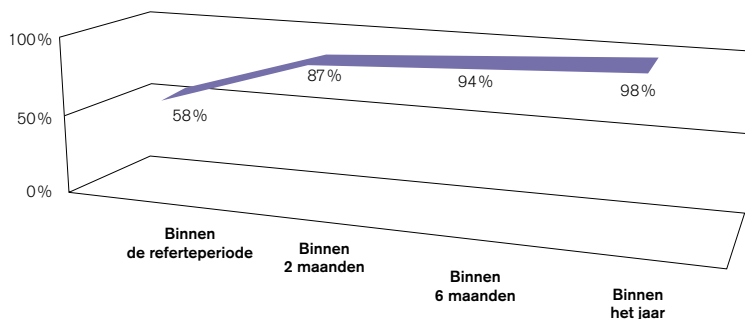
noodzakelijk om ook de betrokken overheidsinstantie te contacteren zodat zij haar standpunt over de aangekaarte zaak kan meedelen. Dit is zeker het geval bij de formeel ingediende klachten. Zodra externe gesprekspartners worden gecontacteerd, is deze standaardbehandelingstermijn uiteraard niet meer haalbaar. 7 % van die dossiers kon toch binnen de maand worden afgehandeld en 21 % binnen de twee maanden. Dit betekent dat ongeveer 87 % van de dossiers binnen de twee maanden werden afgerond.

In andere dossiers werden situaties aangekaart waarvoor het niet onmiddellijk duidelijk is of zij onder de toepassing van de taalwet bestuurszaken kunnen worden ondergebracht. Vaak moet dan worden onderzocht of er voor die bepaalde situatie geen specifieke voorschriften uit een andere wettekst van

toepassing zijn. In dergelijke dossiers wordt dan ook aandacht besteed aan een teleologische benadering en volgt er meestal een delicate belangenafweging. Doorgaans wordt er gezocht naar een pragmatische oplossing, rekening houdend met de doelstellingen van de wetgever van elke wet. De taalwetgeving is van openbare orde. Een eenzijdige benadering ervan mag er evenwel niet toe leiden dat de concrete realisering van de doelstellingen van andere wetten belemmerd wordt.

De analyse van dergelijke complexe dossiers vergt uiteraard meer tijd, zeker wanneer er informatie wordt gevraagd aan andere diensten. Hierdoor liep de analyse van ongeveer 7 % van de dossiers al vlug op tot een zestal maanden. Het is eerder uitzonderlijk dat een dossier niet binnen de tijdspanne van een jaar kan worden afgesloten.

Grafiek 10
Behandelingstermijnen

COLOFON

Vormgeving:

Blue Tattoo

Drukwerk:

JCB GAM

Verantwoordelijke uitgever:

Valérie Flohimont,

Provincieplein 1 – 3010 Leuven

T. +32 (0)16 / 26 70 94

adjunct-gouverneur@vlaamsbrabant.be

www.adjunctvandegouverneur.be

*DIENST VAN DE ADJUNCT
VAN DE GOUVERNEUR*